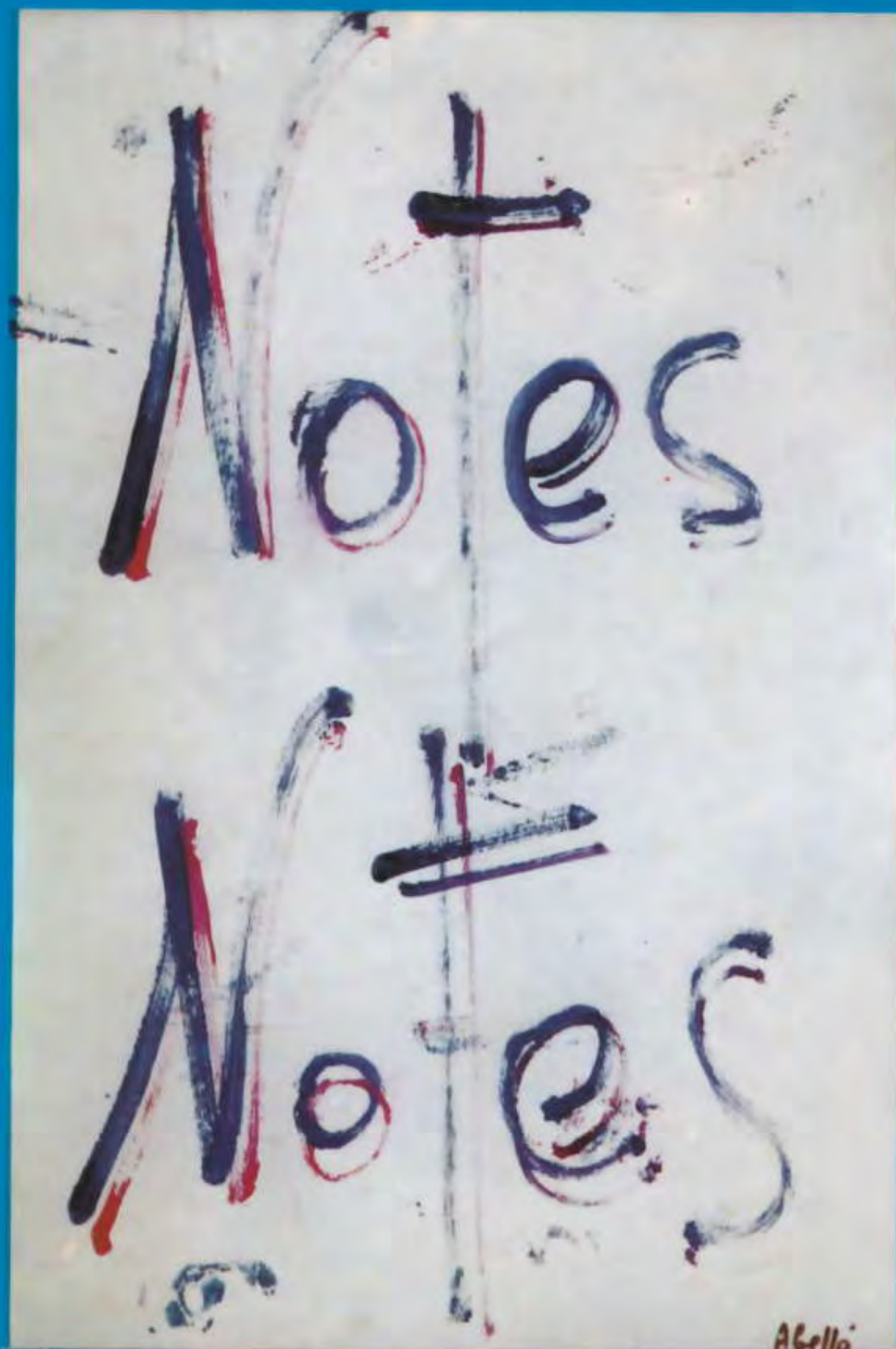

JAUME VILAGINÉS - JOAN GALTÉS - Mre CARME MACIÀ
JOSEP BLANCH - JOSEP GORDI - JOSEP LLORET
SANTI VILLANUEVA - JOAN VENTURA - XAVIER PÉREZ
MARCEL GALOBART - JOSEP MASATS

VOLUM 6

EDITA

SALA FIVELLER

AJUNTAMENT DE MOLLET DEL VALLÈS

1992

JAUME VILAGINÉS - JOAN GALTÉS - Mª CARME MACIÀ
JOSEP BLANCH - JOSEP GORDI - JOSEP LLORET
SANTI VILLANUEVA - JOAN VENTURA - XAVIER PÉREZ
MARCEL GALOBART - JOSEP MASATS

MOLLET DEL VALLÈS

NOTES

6

EDITA
SALA FIVELLER
AJUNTAMENT DE MOLLET DEL VALLÈS
1992

SUMARI

	<i>Pàg.</i>
Presentació	5
Pròleg, <i>Montserrat Tura</i>	7
El benefici de Santa Maria, de Sant Vicenç de Mollet del Vallès, S. XIV, <i>Jaume Vilaginés</i>	9
Mollet fa mil anys, <i>Joan Galtés</i>	23
El personal polític de l'Ajuntament de Mollet del Vallès de 1930 a 1942, <i>M.ª Carme Macià</i>	33
Can Borrell o el gemec de les pedres, <i>Josep Blanch</i>	45
El medi ambient en el Vallès Oriental-II, <i>Josep Gordi i Josep Lloret</i>	63
Consideracions sobre les sectes religioses destructives <i>Santi Villanueva</i>	79
Francesc Juventeny i Boix, Escultor, <i>Joan Ventura</i>	99
La penya "L'Altra Banda", <i>Xavier Pérez</i>	105
Mollet i el Vallès del futur, <i>Marcel Galobart</i>	111
Tres Contes, <i>Josep Masats</i>	119
Relació dels temes tractats en els volums anteriors	129

PRESENTACIÓ

La revista Notes surt per sisè any, amb un interessant nombre d'articles.

En aquest volum introduïm una novetat respecte a anteriors números. Es tracta de la presència d'un article de creació literària: el tres contes de Josep Masats. El Consell de Redacció veu molt positiu que existeixi un apartat dedicat a aquest tema. Encoratgem, per tant, de cara a altres volums, a tots aquells que vulguin presentar originals inèdits de creació literària que els enviïn a la Sala Fiveller o a l'Ajuntament de Mollet. Les úniques qüestions limitadores seran l'extensió i la qualitat, que restaran a criteri del Consell de Redacció.

Finalment, desitgem manifestar la nostra satisfacció per la coincidència de la presentació d'aquest volum, que correspon al 1992, amb l'inici de la commemoració del mil·lenari de Mollet, que per nosaltres es clourà amb la presentació del volum de 1993 en la propera Festa Major d'hivern.

**Consell de Redacció
Sala Fiveller**

PRÒLEG

Sempre és una satisfacció, un motiu de joia poder escriure unes paraules de salutació, de benvinguda i d'agraïment amb motiu de la publicació d'un nou volum de *Notes*, que la Sala Fiveller edita a la nostra ciutat.

Aquest any, però, la coincidència de la presentació del número 6 de *Notes* amb l'inici oficial del Mil·lenari de Mollet i del 600è. aniversari del Carreratge fa que, a totes les sensacions i expressions esmentades, s'hi uneixi l'especial distinció que envolta els actes i les activitats que són plens de solemnitat sentida i volguda.

Just fa un any, l'Ajuntament i la Sala Fiveller —en presentar el volum 5è.— vàrem donar el primer pas en comú —certament en un terreny ja adobat— per a la millor commemoració d'aquests esdeveniments singulars.

Així, el treball conjunt d'ambdues entitats en el marc de la Comissió organitzadora del Mil·lenari ha estat i està adreçat a aconseguir el millor coneixement dels nostres orígens, de la nostra història, de la nostra realitat i del nostre present; a ajudar a crear consciència de ciutat i orgull de poble; a deixar una empremta inesborrable en el rostre de la ciutat, però, també, en el cor dels seus ciutadans i de les seves ciutadanes; i a obtenir la màxima participació de persones i entitats de la nostra ciutat.

No són criteris nous. Molts d'ells es reflecteixen, abastament, en la tasca portada a terme per la Sala Fiveller i per *Notes* en els darrers 6 anys i, també, en accions de l'Ajuntament de recuperació de topònims; d'establiment de símbols institucionals de la ciutat homologats; d'homenatge a través de noms de carrers i de places a il·lustres ciutadans i ciutadanes, i a oficis i professions que han fet viure i créixer Mollet; en

la col·laboració en la publicació de la història d'entitats molletanes o de la nostra llengua en aquest municipi; o la pròpia col·laboració amb *Notes*, que cal afermar i millorar.

Els fonaments d'un edifici ens indiquen la seva antigor, però també ens permeten d'esbrinar el pes i el volum que poden suportar, esdevenint, així, referència obligada per a saber-ne les seves possibilitats de pervivència i per a conèixer-ne l'eventualitat de qualsevol transformació. Els fonaments de la nostra ciutat ens assenyalen els nostres orígens i són i cal que siguin la base imprescindible, necessària, d'un edifici viu —devenir d'homes i dones— que, en cada present, dinàmicament i al mateix temps, gesta futur i consolida passat.

Aquest és un criteri que la Sala Fiveller i *Notes* protagonitzen i fan reviure anualment a la nostra ciutat i que com a Ajuntament agraïm i compartim. El treball conjunt en el Mil·lenari n'és la prova fefaent d'aquest acord de col·laboració que estic segura que es convertirà —amb el suport i els suggeriments de la Comissió ciutadana del Mil·lenari i de diversos ciutadans i ciutadanes, suara anònims— en la millor garantia d'uns actes i activitats que han de representar la consolidació definitiva de la voluntat del nostre poble de mai no perdre els orígens, de recuperar, recrear i estimar la nostra identitat.

Montserrat Tura i Camafreita
Alcalde

EL BENEFICI DE STA. MARIA DE ST. VICENÇ DE MOLLET (S. XIV) UN ESTUDI D'HISTÒRIA SOCIAL

Jaume Vilaginés

1. Diferents focus d'interès

Quan un estudiós del passat s'aproxima a un fenomen com el que tractem en el present article, ho pot fer des de diverses perspectives. La primera - i l'aparentment més immediata - és la que es circumscriu a l'àmbit eclesiàstic. Un beneficiat parroquial sembla inicialment que pot interessar només com una anècdota referent al passat d'una parròquia. Així, el present article podria reduir-se a ser una altra notícia històrica sobre Mollet, simplement. Es clar que també ho és: des del moment que afegeix nous coneixements sobre el passat, esdevé una valuosa aportació per a la història del poble. Però l'anècdota, l'apuntament, la notícia, pot servir igualment com a material per a una reflexió sobre algun tema que aportï coneixements des de la perspectiva de la història social.

En aquesta tesitura, l'investigador fa un intent d'aproximació a les relacions entre els homes, les seves disputes, els interessos que estan darrera dels actes que coneixem mitjançant els documents que ens han arribat. Aleshores esdevé un inquisidor - en el sentit literal de la paraula - en qüestionar-se el perquè dels actes, els gestos i els esdeveniments que van ser produïts en el passat, per intentar passar a esbrinar una resposta coherent i, a través d'ella, entendre el conjunt de relacions socials que conformen una època concreta.

Aquesta actitud més ambiciosa és la que pensem aplicar en el present article.

D'altra banda, com un altre aspecte de la història particular del poble, el document més important que servirà de material per al present article,

aporta una relació de noms familiars que podrien ser contemplats, tal com hem dit més amunt, com una notícia més, però que ens ofereixen una informació que, per la relació amb la toponomàstica actual, poden permetre treure interessantíssimes conclusions sobre l'antiguitat i continuïtat en la història de certs noms familiars locals.

2. Els fets

L'any 1322, el bisbe de Barcelona Ponç de Gualba, juntament amb el rector de la parròquia de Mollet van acceptar i confirmar l'establiment d'un prevere beneficiat per a l'altar de Sta. Maria, situat a l'església parroquial¹. La concessió es va fer per iniciativa dels parroquians més preeminents de la població. El càrrec va recaure, primerament, en Ramon de Codina i, per mantenir el nou clergue, es va dotar al nou benefici amb una sèrie de rendes prou generoses com per assegurar una vida fora de penúries al nou clergue. Els guanys econòmics del benefici s'obtenien de propietats ubicades en el terme de la mateixa vila de Mollet o de poblacions veïnes, com Santa Perpètua, Parets i Cerdanyola. En la fundació del beneficiat s'establí que el prevere s'encarregaria de l'altar de Santa Maria tres cops a la setmana, dilluns, dimecres i divendres, podent disposar dels serveis parroquials: *vinum, ostias, candelas et escolarem servitorem ad servivium misse*; havia de fer el respons pels difunts (*absolutionem in cimiterio*) i, potser el que ens resulta més important, s'havia d'encarregar d'ajudar al rector parroquial en les seves tasques, especialment quan aquest fos absent o malalt; aleshores l'havia de substituir (*in eius absentia et infirmitate*); fins i tot quedava establert el temps que s'havia d'esperar a fer efectiva la substitució quan el rector titular fos en pelegrinatge (*si ipse Rector Ecclesie praedictae causa peregrinationis ad locum remotum se absentaret*), que seria de vuit dies amb la indemnització corresponent de sis diners. Finalment es determinava que el posseïdor del càrrec havia de ser nomenat pels parroquians que detentaven el dret de patronat ("*ius patronatum*", segons Campillo), però amb el vist-i-plau del rector parroquial (*consilio et assensu rectoris eiusdem ecclesie*).

3. El Document

L'origen de la informació més important sobre el tema que tractem prové del document que fundava el benefici de Sta. Maria². De fet es

tracta d'una còpia del s. XVIII , trasllat d'una reproducció anterior feta a començaments del s. XV, actualment dipositada a l'Arxiu de la Corona d'Aragó en un fons particular, anomenat Can Falguera. Els dos trasllats van ser totalment autenticats per notaris, de la mateixa manera que l'original. En Campillo, arxiver que va ser de l'Arxiu Diocesà a finals del s. XVIII, en la seva obra *Speculum*³, ja esmentava la concessió de *unum perpetuum presbyterum* a l'altar de Sta Maria , encara que la seva font no era la del document que citem , sinó d'una altra còpia realitzada en el llibre anomenat *Register Dotaliorum* de l'Arxiu Diocesà. La cita de Campillo ha estat recollida pel Catàleg Monumental de l'Arquebisbat de Barcelona que l'al·ludeix com a font⁴.

4. L'Anàlisi

L'interès que un document com el que examinem pot originar no és simplement el de la pura erudició. Tal com hem referit més amunt, les dades de l'esdeveniment històric que tractem generen un atractiu afegit. El tema que evoquen és la manifestació que parcialment ens ha arribat de com les comunitats vilatanes defensaven, s'organitzaven, lluitaven per mantenir a distància els poderosos, els senyors. Observem el fenomen; veiem el marc ambiental i recordem els protagonistes .

4.1. *El Moment*

Va ser l'any 1322 quan es va signar l'acta de fundació del beneficiat. Aleshores, a començaments del s. XIV, el sistema social que imperava, el feudalisme, estava en el seu moment culminant. La seva eclosió, dos segles abans, havia configurat una societat desigual, en la qual un sector dominant s'aprofitava del treball de la mà d'obra pagesa. Amb el temps, les diferències socials havien augmentat; els senyors havien deixat en mans de tercers la gestió i l'explotació dels seus dominis; l'intercanvi i l'economia monetària s'havien introduït en el camp, fent més complicades les relacions econòmiques; finalment, un sector considerable de la població de la comarca estava en procés d'esdevenir pagesia servil (pagesos de remença), sotmesa als mals usos. Per tant, el sistema de relacions socials havia esdevingut més complex, tot i que havia consolidat els trets que el definien des d'un principi.

4.2. El Senyor

Com vàrem veure en una altra ocasió, el senyor de Mollet era el bisbe de Barcelona⁵. Recordem el capbreu del s. XII que va manar fer per inventariar els seus béns a la població i també les rendes que percebia dels pagesos de Mollet. El domini senyorial del bisbe de Barcelona es manifestava de dues maneres. En primer lloc, era el principal propietari de la vila. En segon lloc, també podem considerar-lo el senyor jurisdiccional, donat que controlava les rendes derivades de la gestió parroquial. No és exagerat definir-lo com a senyor jurisdiccional per posseir drets propis del seu càrrec, perquè a l'època hi havia una difosa distinció entre dret privat i dret públic. Els béns i drets episcopals a Mollet, ja des del segle XII⁶, eren gestionats per un batlle nomenat per aquest, la qual cosa demostra la importància del domini episcopal a Mollet.

Doncs bé, malgrat el pas del temps, el domini episcopal es va mantenir i encara a començaments del s. XIV els bisbes nomenaven batlles per a Mollet i, com a detentadors del dret de patronat, dominaven jurisdiccionalment la parròquia de St. Vicenç. Només cal veure la llista de nomenaments oficials i de documents notariais referits a la gestió dels batlles en els registres *Communium* de l'Arxiu Diocesà per adonar-se de com es va mantenir en el temps el domini del bisbe⁷. Normalment, el bisbe solia nomenar batlle episcopal a algun personatge amb poder adquisitiu, molt sovint pagesos propietaris i, amb freqüència, de la mateixa població. Els batlles solien avançar una quantitat al bisbe que els cedia l'autoritat de la gestió que solia ser vitalícia (*in toto tempore vite*). El benefici del batlle era administrar bé els drets que rebia i, si volia treure'n força profit, de la seva pròpia rapacitat.

Un exemple de nomenament de batlle per a Mollet la tenim l'any 1333, quan el bisbe Ponç de Gualba va nomenar batlle de Mollet a Pere de Podio (*bailia loci nostri damus et concedimus et pignoramur*) per una quantitat que va rebre inicialment (*et recipio a te fideliter*) a canvi de les rendes que originava el domini, que havien d'entendre's com a sou pel nou batlle (*pro salario*)⁸.

Ocasionalment el bisbe usurpava els poders cedits a batlle, particularment quan tenia necessitats de diners i manllevava part de les rendes a algun personatge que estava disposat a rebre-les com a penyora. Això va passar l'any 1334, quan el clergue-beneficiat Ramon de Codina i el vilatà Bartomeu de Fonolleda van gaudir de les rendes de l'any anterior a canvi d'una quantitat⁹.

4.3. Els Parroquians

Són vint els personatges que encapçalen la fundació del beneficiat en l'acta que ens ha arribat (vegeu la llista a l'apèndix). Apareixen citats literalment com a *parrochiarum ecclesie sancti vicentii de Molleto*, però no eren tots els habitants del poble, perquè sabem que dos segles abans hi vivia una quantitat superior de famílies, tal com ho demostra el capbreu que el bisbe va fer en el s. XII de les seves possessions. El pas del temps no devia fer minvar la quantitat d'habitants de la població, i als inicis del segle XIV la xifra havia de mantenir-se o haver-se incrementat lleugerament, ja que els estralls demogràfics del segle XIV no s'havien produït encara.

Els protagonistes de la fundació probablement formaven l'aristocràcia pagesa, la capacitat econòmica dels quals els permetia imposar el seu criteri en el context local i esdevenir portaveus de tota la població. Sabem que eren pagesos rics perquè alguns participaren en la cessió de béns i rendes al nou beneficiat, la qual cosa demostra que posseïen suficient patrimoni com per poder desprendre's d'una part.

Un exemple de com aquests personatges que lideraven la localitat tenien un poder econòmic considerable, ens el mostra un document del 1334, del qual hem parlat més amunt, on apareix un d'ells, Bertomeu de Fonolleda, juntament amb Ramon de Codina, clergue-beneficiat, acudint a passar comptes amb el bisbe sobre unes rendes del poble que havien comprat. Podem suposar que el bisbe havia cedit per necessitats econòmiques algunes de les rendes que posseïa a Mollet als dos personatges. Tant el prevere, suficientment capacitat per les possessions del seu benefici, com Bertomeu de Fonolleda, ens demostren les seves possibilitats econòmiques en deixar diners al bisbe; de fet, actuaren com a batlles conjunturals, en avançar diners al bisbe a canvi de les rendes que aquest posseïa al poble.

De la lectura de la llista dels personatges que apareixen fundant el beneficiat, criden l'atenció dos aspectes. Primerament, la remembrança que provoquen alguns cognoms que apareixen en el capbreu del s. XII, al qual hem al·ludit més amunt, i els quals tornem a trobar el 1322. Ferran Moragues tenia el mateix cognom que una família de dos segles abans. El cognom de Guillem de "Coscono" remet a un Geraldus de "Coscoi" del s. XII. En el document del 1322 trobem esmentat un mas de Fonollar, que recorda en Poncius de Fonoiar del capbreu anterior.

Finalment destaca el cognom Bannaloca, que torna a aparèixer després de dos segles, també amb un paper rellevant per part dels

membres de la seva família. Recordem com en el decurs del s. XII el casal dels Bannaloca havia esdevingut un preeminent llinatge, el qual havia incrementat el seu patrimoni a recer del bisbat, esdevenint un dels seus membres, anomenat Berenguer, batlle episcopal¹⁰. Doncs bé, a començaments del s. XIV, un descendent seu, també de nom Berenguer, continuava essent un dels més eximis habitants de la localitat; no endebades apareix el primer a l'hora de rubricar la fundació del beneficiat.

L'altre aspecte al qual feiem referència, té a veure amb la pervivència d'alguns noms familiars en la toponímia local. Encara no s'ha fet cap estudi seriós de toponímia històrica del poble i, per tant, la comparació que farem quedarà necessàriament incompleta. No obstant, resulta interessant agafar la relació de les masies històriques de Mollet que va fer en Vicenç Plantada a finals de segle passat i comparar-la amb algun dels noms que ens apareixen l'any 1322¹¹. Només d'aquesta comparació imperfecta resonen tres identifications: can Ros, can Fonolleda i can Borrell. Les tres masies porten un nom que coincideix amb algun cognom que trobem fa més de sis segles. A les tres masies hauríem d'afegir-hi can Mollet, amb un topònim que coincideix amb el d'una família nobiliària del segle XII, que en el document que tractem no hi apareix, probablement perquè els seus membres es movien aleshores en esferes socials diferents a les dels nostres parroquians¹².

Cal destacar el fenòmen de la continuïtat històrica que tot això implica. No només hauríem de confirmar la permanència dels noms de lloc al llarg del temps, sinó també la continuïtat històrica dels noms familiars (onomàstica) i la seva fixació en la toponímia.

4.4. El Clergue Beneficiat

El primer clergue beneficiat va ser Ramon de Codina. En el document del 1322 queda perfectament clar que els béns que s'adjudiquen al beneficiat seran per al seu profit i per als seus successors. D'alguna manera, el document sembla que va ser fet pensant en la seva persona com a primer beneficiari. Per exemple, el document especifica que "aquesta donació i assignació la fem al predit prevere perpètuament, a vos l'esmentat Ramon de Codina".

En Ramon de Codina probablement era originari de Mollet, donat que en la primera assignació patrimonial s'esmenta un "camp amb drets i pertinences dit de Soliveres, que va ser alou del mas de Codina i que té

en possessió Ramon de Codina, prevere i rector de l'altar de Sta. Maria". Per tant, això fa pensar que Ramon era un propietari més de la població, si més no detentava els drets sobre un mas. També sabem que el mateix Ramon tenia els drets sobre un censal dels que es traspassen al beneficiat, concretament un que carregava sobre rendes d'una terra situada al "puig de Pera salvador".

El paper del nou clergue va esdevenir, d'entrada, important a la població. Com hem vist, immediatament, a l'any següent d'accedir al càrrec, ja va participar en la cessió d'una mena de crèdit al bisbe.

Tal com hem dit més amunt, la capacitat econòmica del nou beneficiat va ser considerable. En el document que estudiem s'especifica detalladament les rendes que rebia el clergue beneficiat i els seus successors (*in vita vestra et successores vestrorum*) perpètuament. Excepte en la primera cessió, que sembla ser una mena de traspàs al beneficiat de les propietats del nou clergue, les altres són cessions de rendes en espècie. La forma jurídica que apareix principalment és el censal. En total són set censals sobre altres tantes propietats. Quatre donacions més són en agrers, però formalment coincideixen amb els censals. El censal era un tipus de renda freqüent en la Baixa Edat Mitjana, que posteriorment s'ha mantingut i actualment encara existeix en la compilació del dret civil català, que consistia en una cessió de diners a canvi d'una renda vitalícia sobre un percentatge o una quantitat en espècie amb l'aval d'un bé immoble¹³. De fet, es tractava d'un sistema força semblant al que veïèrem practicar en el segle XII, tal com vàrem estudiar en un altre lloc¹⁴. Era, en la pràctica, un mena de préstec hipotecari, hàbilment camuflat i per tant molt útil en una època de prohibició de l'activitat financera.

Per als interessos d'una institució com un benefici era força pràctic poder disfrutar de les rendes sense haver de gestionar directament la propietat de la terra, amb tota la problemàtica que això comportava. Era més positiu disposar dels beneficis de la terra, a través d'un domini indirecte, que no pas haver d'administrar directament la propietat.

Entre els productes que havia de rebre el beneficiat hi havia dotze quarteres de blat, una d'oli, un censal en metàl·lic, la quantitat del qual no sabem pel mal estat del document, i tres agrers de la tasca, una dècima part de la collita. Les mesures, que conformaven un veritable garbuix a l'època, quan no hi havia unes normes univertualitzades com ara, eren triades en funció de l'especialització dels mercats de la zona, la quartera de la vila de Granollers, pel que fa el blat, la mesura de Caldes, pel que fa l'oli, i també, en dos casos, es tria la mesura de Barcelona.

4.5. *Beneficiats, Confreries i Carrers*

Coneixent bé els fets, havent-los descrit i analitzat, és hora de plantejar-nos la seva interpretació històrica.

La pregunta inicial pot ser, ¿per què a començaments del segle XIV un grup de rics pagesos de Mollet decideix fundar un beneficiat eclesiàstic a la seva parròquia?

La primera resposta evident és la que ho justificaria per simples raons de fe. Probablement hi hagué un component de devoció en l'acte dels parroquians de Mollet. Ho podem constatar perquè sabem que uns anys abans, el 1310, en una visita pastoral del bisbe a la parròquia, els habitants, els mateixos que després funden el benefici, es queixen que el rector està sovint absent. S'exclamen d'abandonament espiritual¹⁵.

Podria haver estat aquesta una de les raons que explicaria l'acceptació episcopal, que havia comprovat anteriorment la necessitat de cobrir les obligacions pastorals de la parròquia. També explicaria que una de les funcions del beneficiat, àmpliament detallada en el document, era la de suplir el rector parroquial.

Però tota aquesta problemàtica fàcilment podia haver estat solucionada sense recórrer a crear noves institucions -i noves despeses- que gairebé crearen una duplicitat de funcions.

Hem de considerar, també, un altre aspecte. Crear una institució eclesiàstica nova suposava una forma d'intervenir, per part dels parroquians, en el poder de la població; servia per tenir ben cobertes les necessitats pastorals, evidentment, però també, a través de la duplicitat de funcions que suposava el beneficiat, i amb la llibertat que oferia la reiterada i coneguda desídia dels rectors parroquials, servia per poder intervenir -i gestionar- el poder de la localitat. Era una forma de posar un personatge que, controlat pels parroquians, estigués col·locat al mateix nivell que els representants del senyor; perquè recordem-ho, el senyor de Mollet era el bisbe i els rectors parroquials eren nomenats per aquest.

Un altre element a considerar: en el document queda clar que el dret de patronat del beneficiat era dels vilatans. Per tant, el nomenament dels clergues beneficiats corresponia inicialment als fundadors i als seus successors, la qual cosa indica clarament del costat de qui estaven aquests clergues, començant per Ramon de Codina.

A l'època que estem, s'està produint una sorda pugna entre els senyors i els membres de les comunitats vilatanes per determinar el grau de sotmetiment d'aquestes als primers. Potser a Mollet no es fa gaire evident, pel que sabem, encara en el moment que tracta el document,

però la fundació del beneficiat de Sta.Maria a iniciativa del parroquians s'emmarca en la dinàmica més general d'aquest enfrontament.

Al mateix temps i com a resultat d'aquesta tensió que implicava els habitants de les petites localitats veïnals, es va generar un moviment d'agrupació dels habitants per millor poder fer front a les disputes amb els senyors. El beneficiat de Mollet i la seva acta de fundació en són una prova: els habitants són anomenats "*parrochiani*", paraula que té un clar sentit associatiu.

Una altra manifestació d'aquestes formes organitzatives vilatanes, van ser les confraries. Una de molt antiga, existent ja en el s. XII, va ser la de Cardedeu, creada i administrada pels pagesos més rics i propietaris de la localitat¹⁶. Les confraries combinaven la necessitat d'unió enfront del poder que cercaven les comunitats camperoles amb l'interès per crear mecanismes de solidaritat.

Cal fer notar que totes aquestes manifestacions de sindicació vilatana es produïren allà on la intervenció senyorial no era gaire intensa, on encara es podia mantenir a distància i frenar els seus impulsos intervencionistes, com es va fer a La Garriga l'any 1323, quan el conjunt d'habitants (*universitate parrochiani*) van demandar al rector i al domer major de la parròquia que els volien aplicar dos mals usos, l'exòrquia i la intestia, guanyant l'arbitratge que va dirigir el bisbe de Barcelona¹⁷.

No és d'estranyar que la silent lluita d'aquestes comunitats vilatanes acabès convertint-les en carrers de Barcelona, procés que, com sabem, va culminar durant el mateix segle XIV. Entre els beneficis que oferia ser membre (carrer) de Barcelona estava el de no tenir de suportar cap senyor, almenys aparentment¹⁸.

Document de fundació del Benefici de Santa Maria, de Sant Vicenç de Mollet,
l'any 1322. Còpia del segle XVIII.
(ACA. Patrimonials, Can Falguera, 1, 165).

APÈNDIX

Llista dels parroquians de 1322

Berengarii Banyelocha
Felicii de Borrello
Berengarii de Fontaneto
Ferrarii Moragas
Raymundi Pallipari
Guillermi de Coscono
Arnaldi Sartoris (?)
Bernardi Riera
Bernardi Riba textoris
Batholomei de Fonolleda

Iacobii Ferrarii
Iacobus Omberti
Guillermona Esquerida
Iacobus Periliata
Iacobus Ros
Arnaldus Boscharons
Guillelmus Podiolo
Oliverius de Manent
Iacobus Ermerig
Felicis de Olivarii

Noms que apareixen en el capbreu del s.XII

Petrus de Mola
Petrus Puculul
Dalmadeta
Petrus de Celran
Geraldus de Coscoi
Arnaldi Rossi
Petrus Puiol
Bernardus Palacio
Miro de Maritimo
Poncius de Fonoiar
Guillerma
Iudex de Palacio
Berengarius de Banneloca
Morages
Berengarius presbiter

Geraldi Martini
Poncius de Molleto
Guillelmus de Brugariis
Arnaldi Poncii
mansum Belsolano ; Petrus
mansum Baruz ; Guillelmus Guanagol
masum Derdiant ; Morages
mansum Frigola ; Petrus Andreas
mansum Brugariis ; Guillelmus
mansum in villa ; Petrus Bonna
Mironis Molleto
Hugo Molleto
Pinelli Pedros
Petro Oliveto
Guillermum Fromigera

Dotació del Beneficiat de Mollet

1. campum vocatum de Solivera (?) qui fuit mansum de Cudina ; Mollet
2. censuale = 4 quarteriarum frumenti ; mesura Granollers; possessions Barthomeus de Mogoda ; Sta. Perpètua (supra pontem)
3. censuale = 2 qr. frumenti ; mesura Barcelona ; 2 terres ; Mollet (Muntelar i Pera Salvador)
4. censuale = 1 qr. olei ; mesura Caldes ; mas (?) de Parets (subtus caminum de Granull.)
5. agrarium taschae ; 1 terra de Raymundus Pelliarii ; Mollet
6. agrarium taschae ; 1 terra de mas ; Mollet (Pera Salvador)
7. censuale = 1 qr. frumenti ; 1 terra ; Ramon de Codina ; Mollet (Puig de Pera Salvador)
8. censuale = 4 qr. frumenti ; mas Fonollar ; Mollet
9. censuale = 8 (?) solidus ; confraria de Cerdanyola
10. censuale = 1 qr. frumenti ; mesura Barcelona ; mansi Omberti ; Mollet
11. agrarium taschae (?) ; Montcada

NOTES

- (1) Arxiu de la Corona d'Aragó, Patrimonials Can Falguera, secció 1, no. 165
- (2) Ibidem
- (3) Campillo, A. *Speculum ...* volum V *Decanatus Vallensis* Barcelona , 1779 fol. 385-386
- (4) Martí i Bonet, J.M. i altres, *Catàleg Monumental de l'Arquebisbat de Barcelona* vols. I/2 pàgs. 669-670
- (5) Vegeu el no. 1 de la revista Notes: *Comentari al capbreu de Mollet del Vallès del 1144* pàgs. 19-24
- (6) Vegeu el no. 3 de la revista Notes: *Berenguer de Bannalocha, batlle episcopal de Mollet* pàgs. 9-16
- (7) Per a qui vulgui comprovar-ho, ADB, Reg. Com. vol. 3 pàg. 90 i 95; vol. 5 fol. 202 i 247; vol. 6 fol. 34, 79, 146, 147, 190, 214, 229, 230, 236; vol.7 fol. 30, 38 , 42, 70; etc.
- (8) ADB Reg. Com. vol. 5 fol. 202
- (9) ADB Reg. Com. vol. 5 fol. 247
- (10) Vegeu nota 6
- (11) Plantada i Fonolleda, V. i Raya, J. *Geografia local de Mollet del Vallès*, Barcelona, 1893
- (12) Sobre els Mollet, vegeu Notes 2 *Mir de Mollet, un senyor feudal del segle XII*, pàgs. 11-16 i com exemple de la promoció social dels seus membres, veieu Notes 3: *Simó de Mollet. Rector de l'Ametlla del Vallès* pàgs. 19-33
- (13) Sobre el censal, vegeu *Gran Enciclopèdia Catalana* vol. 7 pàg. 141
- (14) Vegeu nota 6.
- (15) ADB, Visites Pastorals, vol. I/2 fol. 54
- (16) Hi ha força documentació referent, a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona, en la secció *Diversorum*
- (17) Arxiu Municipal de La Garriga, no. 10
- (18) Vàrem tractar el tema del carreratge al no. 5 de Notes: *Dues mirades retrospectives: Mil.lenari i Carreratge*. pàgs. 9-17

MOLLET FA MIL ANYS.

L'ESGLÉSIA, LA PARRÒQUIA I EL TERME DE MOLLET DEL VALLÈS EN EL CARTULARI DE SANT CUGAT (SEGLES X-XIII)

Joan Galtés i Pujol

Aquest any 1993 s'escau el mil·lenari de la primera notícia escrita coneguda sobre l'església i el terme de Mollet del Vallès. Efectivament, en el Cartulari del monestir de Sant Cugat del Vallès, que es conserva a l'Arxiu de la Corona d'Aragó¹, hi ha dos documents de l'any 993 que fan referència, un a l'església de Sant Vicenç i l'altre al territori o terme de Mollet. Ambdós documents foren traduïts i explicats amb molta cura per Jaume Vilaginés, en aquesta mateixa revista².

Però aquestes no són les úniques notícies sobre Mollet que apareixen en el Cartulari de Sant Cugat. Altres documents del mateix Cartulari, que van fins el segle XIII, esmenten l'església, la parròquia o el terme de Mollet, en un indret del Vallès, dins el comtat de Barcelona. Atesa la importància que tenen aquests documents per a conèixer els orígens i la formació de l'actual municipi³, donarem tot seguit, aquestes referències.

Cal observar primer que un Cartulari és una col·lecció de documents o actes autèntics, procedents d'una mateixa institució, eclesiàstica o civil, copiats en un llibre per tal de facilitar-ne l'ús o la consulta. Així, doncs, el Cartulari del monestir de Sant Cugat és un còdex del segle XIII, escrit en llatí, a dues columnes, amb lletra romànica, sobre folis de pergamí de 52x36 cm., on hi són copiats sistemàticament els documents de diverses èpoques que acrediten les propietats, drets i privilegis del monestir.

Dins aquesta recopilació de documents del segle X al XIII, hi trobem sovintejat el topònim: *Moledo*, *Moliedo*, *Moletto*, *Molletto*, *Moled*, *Muled*, *Mulled*, referit evidentment a l'actual Mollet del Vallès. Igualment hi apareix citada una església dedicada a Sant Vicenç *domus Sancti Vincentii, ecclesia Sancti Vincentii*. D'aquesta primitiva esglesiola

en vaig parlar en el meu llibre «Guia històrico-artística de l'església de Sant Vicenç de Mollet del Vallès», donant com a primera notícia coneguda de l'església, la de l'any 1044. Ara, a la llum d'aquests documents, cal dir que la primera notícia escrita sobre l'església de Sant Vicenç és de l'any 993.

Donem a continuació el regest d'aquest document, amb el propòsit de fer-ne un estudi més ampli en una altra ocasió:

10 juny 993:

Donació al monestir de Sant Cugat del Vallès d'unes terres que Ermengarda i Elregod, dones, posseïen a Parets i que termenaven al sud amb l'església de Sant Vicenç i Santa Leda (*afrontat de meridie in domum S. Vincenti et de S. Leda*).

4 novembre 993:

Testament de Giscafred. Deixa als seus germans Gondefred i Truitari tota la seva heretat que tenia a Mollet (*ereditatem quod abbebat in Moledo*).

desembre 1002:

El papa Silvestre II confirma totes les possessions del monestir de Sant Cugat, entre les quals hi figura la que tenia dins el terme de Mollet (*et in Moliedo vel infra eius terminos, et in Gallegos vel infra eius terminos*).

novembre 1007:

El papa Joan XVII confirma totes les possessions del monestir de Sant Cugat, entre les quals hi figura la que tenia dins el terme de Mollet (*quantum ipse adsisterius habet in Moliedo vel infra eius termines*).

25 octubre 1010:

Execució del testament d'Eliardis. Dóna al monestir de Sant Cugat unes terres que afronten a ponent amb el camí que va cap a Mollet (*affrontat de occiduo in via qui pergit ad Molleto*).

23 gener 1023:

El papa Benet VIII confirma totes les possessions del monestir de Sant Cugat del Vallès, entre les quals hi figura la de Mollet (*in Moliedo vel infra eius terminos*).

10 octubre 1044:

Testament sacramental de Riculf, jurat a l'altar de sant Joan fundat a l'església de Sant Vicenç de Mollet del Vallès (*altare consecratum S. Iohannis cuius altario fundatum est in ecclesiam S. Vincentii, in comitatum Barch., in Vallense, in loco vocitato Moledo*).

Deixa a la seva esposa les propietats que tenia dins els termes de Gallecs i de Mollet (*et concessit ad uxorem suam ipsum suum alodem quod abebat infra termines de Galegs et de Moled*).

29 juny 1063:

Testament de Guiu Riculf. Deixa a la canònica de la Santa Creu i Santa Eulàlia una propietat que té a Mollet (*alium meum alodem quod abeo contra Mulled*).

30 agost 1066:

Donació a precari feta per l'abat Andreu de Sant Cugat a Sicardis i als seus fills. Rep els delmes de les propietats que tenen a la parròquia de Sant Vicenç de Mollet (*et insuper accepimus a vobis ipsas vestras decimas de vestros alodios quod habetis in parrochia S. Vincenti de Muled*).

4 octubre 1093:

Permuta feta entre Beremond Guillem i el monestir de Sant Cugat. Esmenta una propietat que afronta per l'orient amb el camí que va cap a Mollet (*afrontat de oriente in strada publica que pergit per serram ad Barchinonam civitatem, sive in via que pergit ad Moled vel in margine*).

1 desembre 1098:

El papa Urbà II confirma totes les possessions del monestir de Sant Cugat del Vallès, on hi consta les propietats que el monestir té a les viles de Mogoda i de Mollet i a les parròquies de Parets i de Gallecs. (*alodium quod habet in villa de Mogoda et de Molleto... et in parrochia de Pariete et de Galegos*).

15 febrer 1120:

El Papa Calixte II confirma els privilegis concedits pels seus antecessors al monestir de Sant Cugat del Vallès. Esmenta la dominicatura de Mollet (*dominicatura de Molleto*).

11 setembre 1121:

Arnald Geribert i la seva esposa donen al monestir de Sant Cugat les propietats que tenen a les parròquies de Sant Martí de Cerdanyola, Sant Vicenç de Mollet i Sant Esteve de Parets (*Sunt hec omnia in comitatu Barchinonae in parrochia S. Petri et S. Cipriani et S. Martini de Cerdaniola et S. Vincencii de Moled et S. Stephani de Pariete*).

22 abril 1147:

Guillem Mir i la seva esposa donen al monestir una propietat que tenen a la parròquia de Sant Vicenç de Mollet (*omniaque habeo vel habere debeo in parrochia S. Vincencii de Molleto*).

4 maig 1157:

Testament de Pere de Montornés. Deixa a l'església de Sant Vicenç i als seus clergues dos morabatins (*Dimisit ecclesie S. Vincencii et earum clerici II moabetinos*).

21 octubre 1169:

Testament de Pere de Lliçà. Entre els testimonis i marmessors, signen Mir de Mollet i Bernat de Mollet (*Mir de Molleto, Bernardi de Molleto*).

1199:

En una sentència donada pel veguer del Vallès, signen Alberic de Mollet i Pere de Mollet (*Alberici de Moletto, Petro de Molleto*).

23 gener 1234:

El rei Jaume I confirma les possessions del monestir de Sant Cugat del Vallès. Esmenta la dominicatura de Mollet (*dominicaturam de Molleto*).

25 agost 1242:

Dotació de l'altar de Santa Maria del monestir de Sant Cugat. (*Et quatuor libras cere dandas a camerario dicto altari pro honore quem emit Geraldus de Cercitolo, monachus S. Cucuphatis, apud Molletum*).

DOCUMENTS DE L'ANY 993

Presentem el text original llatí i la traducció catalana dels dos documents de l'any 993 que fan referència a Mollet. Els documents originals es troben a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (Cartulari de Sant Cugat, fol. 351, núm. 1.044 i sèrie Monacals, pergami de Sant Cugat nº 73). Ambdós foren publicats per J. Rius Serra en la seva obra *Cartulario de San Cugat*, vol. I (Barcelona 1946), núms. 289 i 294. La traducció catalana és de Jaume Vilaginés.

A. Donació d'Ermengarda i Ellregod. 10 juny 993

In nomine Domini. Ego Ermengarda, femina, que voca[n]t Bona domna, et Ellregodo, femina, donatrices sumus Deo et s. Cucufati. Manifestum est enim quia placuit animis nostris, et placet, nullus quoqueaientis imperio, nec suadentis inienio, sed propria expontanea nostra hoc elegimus cum Deo bona volumptas, ut a predicto s. Cucufati karta donacionem fecissemus, sicuti et fecimus, de terras nostras proprias, que nobis advenit, ad me Ermengarda, de ienitori meo, qui fuit qd., vel per quacumque voce, et ad me Ellregodo per mea comparacione, vel per omnesque voces. Et sunt ipsas terras in comitatum Barchinonam, in Valense, infra termine de Parietes. Et afrontant ipsas terras simul cum ipso orto et arboribus, que infra sunt: ad orientem in ipsa serra qui est super ipsa villa que vocant Parietes, et de meridie in domum s. Vincenti, et de sancta Leda, et de occiduo in villa que vocant Alluri, vel in ipso torrentem, qui iscurrit, et de circi in ipsa strada que pergit per Gallecos, et ad ipsa turre de Guifredus. Quantum infra istas affrontaciones includunt, sic donamus ipsas terras cum arboribus, et ipso orto subreganeo, quantum ibidem abemus per omnesque voces, ab integre, cum exiis vel regressiis earum. Et est manifestum, et de nostro iuro ipsas terras cum arboribus que infra sunt, simul cum ipso orto donamus et tradimus ad s. Cucufati cenobii, ab integre, ad suum proprium, ut in perpetuum s. Cucuphati sid exinde honoratus. Quod si nos donatrices, aut ullusque homo, qui contra hanc ista donacionem venerit pro inrumpendum, non hoc valeat vindicare, sed componat aut componamus ad s. Cucufati iam dicta omnia in duplo cum omnem illorum inmelioraciones, et in antea ista donacio firma permaneat modo vel omnique tempore.

Facta carta donacione IIII.º id. iunii, a. VI.º regnantem Ugo rege.

S+m Ermengarda, femina, que vocant Bonadomna; S+m Ellregodo, femina, nos simul in unum, que ista carta donacionem fecimus et firmare rogavimus: S+m Constantinus; S+m Ariovadus; S+m Arnallus.

Ss. BAIO, scripsi cum literas emendatas vel fusas et ss. die et anno quod supra.

TRADUCCIO

En el nom del Senyor, jo Ermengarda, dona, que anomenen Bonadona, i Ellregod, dona, som donadores a Déu i S. Cugat. Sigui manifest que va plau-
re els nostres esperits i ens plau escollir, ni per imposició per la força, ni per
ingeniosa seducció, sinó per la nostra pròpia iniciativa amb la bona voluntat
de Déu, que al predit S. Cugat fessim carta de donació, i així ho fem, de les
nostres terres pròpies, que ens van pervenir, a mi Ermengarda, del meu pro-
genitor difunt o per altres raons, i a mi Ellregod per compra, o per altres ma-
neres. I són aquestes terres en el comtat de Barcelona, al Vallès, dins els ter-
mes de Parets. I afronten aquestes terres juntament amb aquest hort i arbres,
que allà hi són: per l'orient amb aquesta serra que està sobre la vil·la que
anomenen Parets, pel migdia amb el temple de S. Vicenç i de S. Leda, per
l'occident amb la vil·la que anomenen *Alluri* o en aquest torrent que flueix, i
pel nord en aquest camí que passa per Gallecs i en aquesta torre d'en Guifre.
Tot el que inclouen aquestes afrontacions, aquestes terres amb arbres i l'hort
de regà, així donem. Tot el que tenim per diverses raons, íntegrament, amb
les seves sortides i entrades. I sigui manifest que, de nostre dret, aquestes ter-
res amb arbres que allà són, amb l'hort, donem i concedim al monestir de S.
Cugat, íntegrament, per a la seva propietat, de tal manera que perpètuament
S. Cugat sigui després honorat. Que si nosaltres donadores, o qualsevol home,
qui contra aquesta donació vingueren a interrompre, no els hi valgui reivin-
dicar, sinó componguin o componguem a S. Cugat tot l'esmentat en el doble
amb totes les seves millores i en endavant aquesta donació resti permanent
i per sempre.

Feta la carta donació el quart idus de juny sise any regnant el rei Ug.

Signe Ermengarda, dona, que anomenen Bonadona; signe Ellregot, dona,
nosaltres juntament com un sol, aquesta carta fem i firma roguem; signe
Constantí; signe Ariovat; signe Arnau.

Signe Baio, que escrigué amb lletres esmenades, foses i subscrigué el dia
i l'any sobredit.

B. Testament de Guiscafred. 4 novembre 993

Conditione sacramentorum ex ordinacione Gelmir, sacerdote, et Odesindo, iudice, et in presencia Eldefredo, Recosindo, Miro, Rossello et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant: || testificant testes prolati quas profert Wadamirus, levita, in faciem de supradicto sacerdote et iudice ad comprobendam elemosinam de qd. Wiscafredi; et hec sunt nomina testium || qui hoc testificant, sicuti et iurant, id est: Vuifredus et Durandus et Ermengaudus; iurati autem dicunt per Deum Patrem omnipotens et per Iesum Christum, filium eius, sanctumque Spiritum, qui in trinitate unus || et verus Deus, et per hunc locum veneracionis s. Petri apostoli, cuius baselica sita est iusta domum s. Cucufati cenobii supra cuius sacrosancto altario has conditiones manibus nostris continuimus || et iurando contangimus quia suprascripti testes scimus et bene nobis notum est de presente eramus oculis nostris vidimus et aures nostras audivimus et de ea ora quando iacebat qd. Giscafredi in egritu || dine unde obiit adhuc loquella plena et memoria integra. Et tunc nos videntes vel audientes comendavit vel iniunxit omnem suam elemosinam ad istum suum elemosinario per suis verbis || et precepit ei et dixit, ut si de ipsa egritudine mortuus fuisset, sicut et fuit, plenam potestatem habuisset istum suum helemosinarium omnem suam elemosinam adprehendere, et dare pro animam suam. || In primis iussit dari ad domum s. Cucufati omnem suam ereditatem quod habebat in terminio de Castellare, in ea videlicet ratione, ut in diebus vite fratrum suorum tenuissent et dare fecissent || per singulos annos ad domum s. Cucufatis libra¹ I de cera et post obitum fratrum suorum remansisset ad domum s. Cucufati. Et iussit dare ad fratres suos Gondefredus et Truictario omnem suam || ereditatem quod abebat in Moledo vel in Lacera, sive in Chalidas, et a fratri suo Wadamiro, levita, omnem suam ereditatem quod abebat in locum que dicunt Tapias, vel in locum que dicunt || Karesago de ipso fisco, qui pertinet ad Eruigio. Et omnem suum mobile iussit dari pro animam suam, exceptus sua vascula. Et cum hec omnia donavit sic obiit de hoc seculo || die kal. nuvemb. ubi odie sumus. Et ego Wadamirus, levita, qui sum elemosinario sic iuro in omnia et in omnibus quia quantum isti testes testificaverunt in istum iudicium verum est || et nulla fraus nec malo ingenio hic impressa non est, sed secundum unc ipsius conditorem factus vel editus, et ea que scio recte et veraciter testifico atque iuro super hanc meum iuramentum in Domino.

Late condicionis II.º non. nuvemb., a.^o VII.º regnante Ugone rege, qui fuit magno.

Ss. Uuadamirus, levita, qui sum elemosinario et hunc iuramentum iuravi; || S+m Wifredus; S+m Durandus; S+m Ermengaudus, nos testes sumus et hunc iuramentum iuravimus; S+m Eld[osindus]; S+m Recosindo; S+m Miro, et isti auditores fuerunt; Audesindus, ss. ||

S+m Gelmirus, presbiter, qui has condiciones scripsit et ss. die et anno quod supra.

TRADUCCIÓ

Condicions sacramentals sobre les disposicions que feren Gelmir, sacerdot, Odesind, jutge, en presència d'Eldefred, Recosind, Miró, Rossell i d'altres bons homes que allà eren. Donen testimoni els que eren presents quan, davant de Guadamir levita, va fer el seu llegat el finat Guiscafred, en presència dels esmentats sacerdot i jutge; i aquests són els noms dels testimonis que això testifiquen i juren; això és: Guifré, Durand, Ermengaud; juren per Déu, Pare omnipotent, i per Jesucrist, fill seu, i per l'Esperit Sant, que en la Trinitat són un sol i veritable Déu i per aquest lloc de veneració de Sant Pere apòstol, la basílica del qual està situada en la casa del monestir de S. Cugat, sobre el sagrat altar en el qual unim les nostres mans en senyal d'acord; i jurant afirmem, els sobrescrits testimonis, que erem i ens va ser notori i vam veure amb els nostres ulls, i vam oir amb les nostres oïdes aquell moment quan jeia el finat Guiscafred, malalt, on va morir, amb plena loquacitat i memòria íntegra. I, doncs, nosaltres vam ser testimonis visuals i oients de com va encomenar i va donar tot el seu llegat al seu marmessor amb les seves pròpies paraules i li va manar i li va dir que si d'aquella malaltia moria, tal com va passar, plena potestat tingués (el seu marmessor) d'aprehendre tot el seu llegat i donar-lo per la seva ànima. En primer lloc, va manar donar S. Cugat tota la seva heretat que tenia en el terme de Castellar, de tal manera que en els dies de la vida dels seus germans ho tinguessin aquests i donessin cada any al monestir de S. Cugat 1 lliure de cera i després de la mort dels seus germans restés tot de S. Cugat. I va manar donar als seus germans, Gondefred i Truitari tota la seva heretat que tenia a Mollet i a Lacera, a Caldes i al seu germà Guadamir, levita, tota la seva heretat que tenia al lloc que diuen Tàpies i al lloc que diuen Caresac del fisc que pertany a Eruigi. I tots els béns mobles va manar donar-los per la seva ànima, exceptuant els gerros i vasos. I quan tot això va donar, així va deixar aquest món el dia de kalendas de novembre d'enguany. I jo, Guadamir, levita, qui sóc marmessor, juro, en tot i per tot, que quan aquests testimonis testifiquin en aquest judici tot és veritat i cap frau ni mal enginy imprès no hi ha, sinó, segons s'ha dit, s'ha escrit i

fet; i això, que jo sé, rectament i verídicament testifico i juro sobre aquest meu jurament en Déu.

Publicades condicions, 2 nonas novembre any setè, regnant Ug rei, qui fou (anomenat) Magne.

Signe Guadamir, levita, qui sóc marmessor i aquest jurament vaig jurar; signe Guifre; signe Durand; signe Ermengaud, nosaltres som testimonis i aquest jurament vam jurar; signe Eldosind; signe Recosind; signe Miró, aquest, auditors van ser; signe Audesind.

Signe Gelmir, prevere, que aquestes condicions va escriure i subscriure el dia i l'any adalt citat.

NOTES:

1. Aquest Cartulari fou editat per J. RIUS SERRA, *Cartulario de San Cugat del Vallès* (Barcelona 1946), 3 vols.
2. JAUME VILAGINÉS, *Dues mirades retrospectives: Mil·lenari i Carreratge (993-1393): «Mollet del Vallès: Notes», vol. 5 (Mollet del Vallès 1991), pàg. 9-17.*
3. Cf. JOAN GALTÉS, *Origen i formació del municipi de Mollet del Vallès: «Mollet del Vallès: Notes històriques» vol. 1. (Mollet del Vallès 1987) pàg. 15-18.* En aquest article cal esmenar les dates sobre la primera notícia coneguda de Mollet i de la seva primitiva església de Sant Vicenç, que no són del segle XI sinó de l'any 993, com veiem en el present article.

EL PERSONAL POLÍTIC DE L'AJUNTAMENT DE MOLLET DEL VALLÈS DE 1930 A 1942

Mª Carme Macià i Gràcia

Vessant social i política del Mollet dels anys 30

La dimissió de Primo de Rivera i la seva substitució per un govern de conservadors de segona fila, presidit pel general Berenguer, va reduir de moment la tensió política. Aquell va ser un govern de transició format per conservadors fidels al rei Alfons XIII que, després de prometre unes eleccions legislatives, seguides d'unes municipals, va restablir a Catalunya els ajuntaments i les diputacions provincials destituïts el 1923.

A partir de 1910 el creixement de la població a Mollet augmentà degut al component migratori que la instal·lació de diverses indústries des de principis de segle afavoria. El creixement va ser important en el decenni de 1920-30 en el que es va arribar a 5.527 habitants, darrera de Granollers (12.699)¹. Les formacions polítiques de Mollet amb més incidència eren el Centre Nacionalista, que estava format per la Lliga Regionalista i Acció Catalana, en aquells moments la opció nacionalista, i que va esdevenir la més conservadora pel fet que l'extrema dreta representada pel «Círculo Liberal Molletense», abans «Círculo Liberal Dinástico Romanonista», s'havia retirat de la vida política. A Catalunya es veia inel·ludible la unificació del republicanisme i el nacionalisme català per superar la fragmentació que els havia mantingut en una situació marginal abans de 1923. Acció Catalana havia volgut mantenir-se al marge d'aquest procés per seguir una vocació centrista, però durant la Dictadura la seva ala esquerra, encapçalada per Rovira i Virgili, havia abandonat el partit i fundà Acció Republicana de Catalunya, amb una clara orientació republicana.

A Mollet el mes d'abril de 1930 entraren a formar part del Centre Nacionalista, Acció Republicana de Catalunya. La nova situació no durà gaire, degut a diferències ideològiques que feien molt difícil la coalició. El mes de setembre la Lliga Regionalista se'n va separar i les altres dues formacions quedaren englobades en el que s'anomenaria Centre Catalanista Republicà. L'organització obrera iniciada a casa nostra el decenni 1870-80, fruit de la creixent industrialització i l'emergència de les ideologies socialistes, va arribar al seu punt àlgid el 1911 amb la fundació de la CNT. Després d'altres períodes en que va estar prohibida, com entre 1911 i 1915 i d'un període d'expansió i reorganització com el de 1919², abans de la repressió i el debilitament dels anys 1920-1930, la CNT reaparegué sobretot en els indrets més industrialitzats. A Mollet es va celebrar, el 14 d'octubre de 1931, una Junta General per escollir la Junta Directiva.

La Gestió Municipal durant la República

En les eleccions municipals del 12 d'abril s'enfrontaren la Lliga Regionalista i el Centre Catalanista Republicà, però la retirada de la Lliga dos dies abans de les eleccions va propiciar la formació d'un consistori republicà encapçalat per en Feliu Tura, que va obrir noves expectatives entre la població. El canvi polític que es va encetar es va traduir en tot un seguit de mesures, fruit dels moments d'eufòria que s'estaven vivint: la catalanització i alguns canvis de noms de carrers, l'intent de sanejar les despeses municipals, l'interès de fer arribar aspectes de la nostra cultura a tota la població i especialment als sectors populars, com la celebració de la diada de sant Jordi a les escoles i la creació d'una biblioteca municipal, en foren signes evidents. També, durant aquest consistori, s'inaugurà l'hospital de Mollet, anomenat Societat de Socors Mutus i s'establí el primer banc, que fou una sucursal del banc de Granollers³.

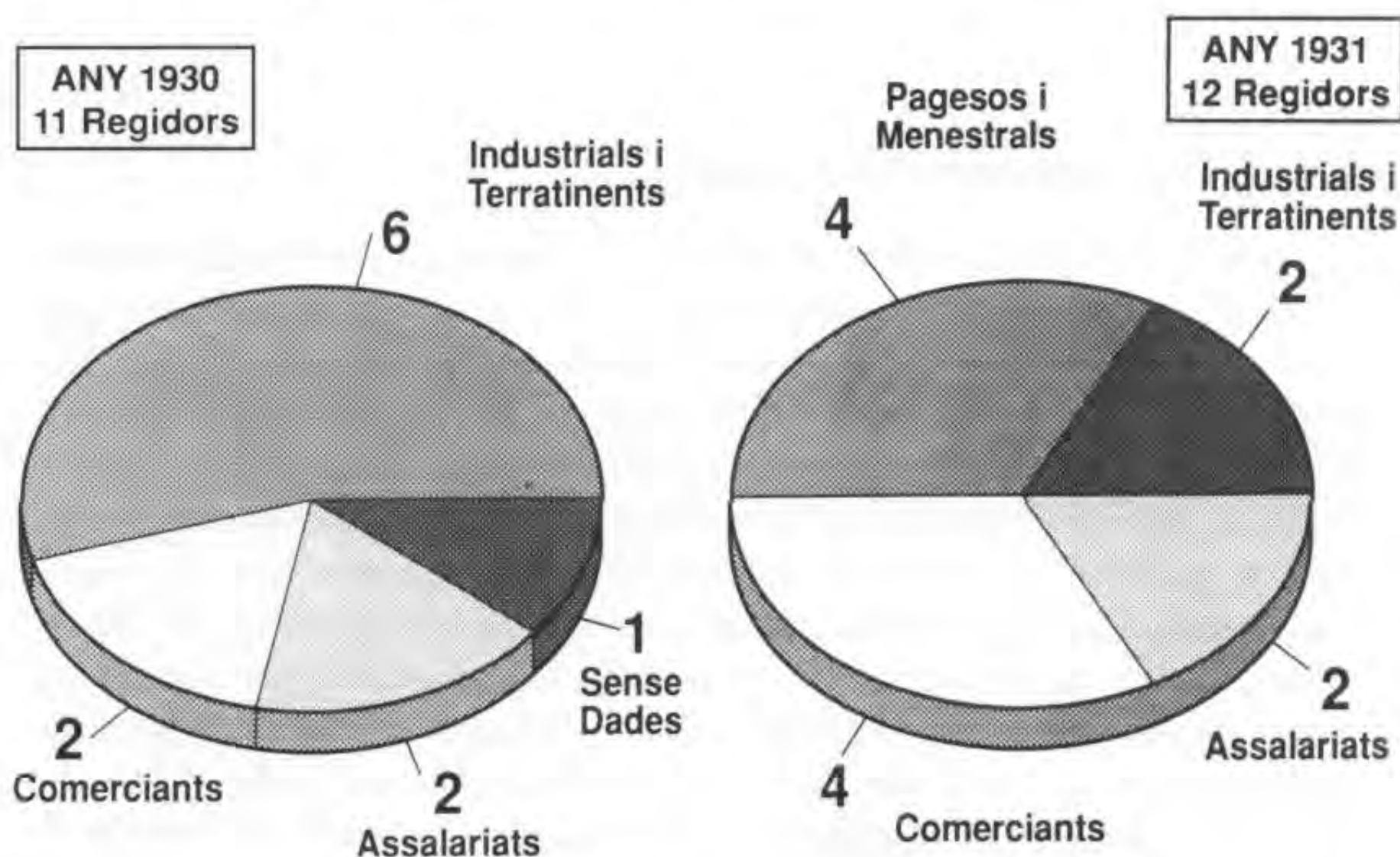
L'any 1934 en Feliu Tura va seguir com alcalde en un nou consistori que va viure la proclamació de l'Estat Català el 6 d'octubre. Els canvis i esdeveniments que s'havien viscut en tan poc temps, es produïen en una societat que no havia tingut temps de sedimentar-ho i que estava mancada d'unes bases estructurals i socials sòlides. El sotrac havia estat fort i era difícil no trontollar.

El consistori del 1935, amb l'alcalde Josep Ribas, reflecteix el gir dretà que experimentà la República Espanyola. La repressió es tradueix

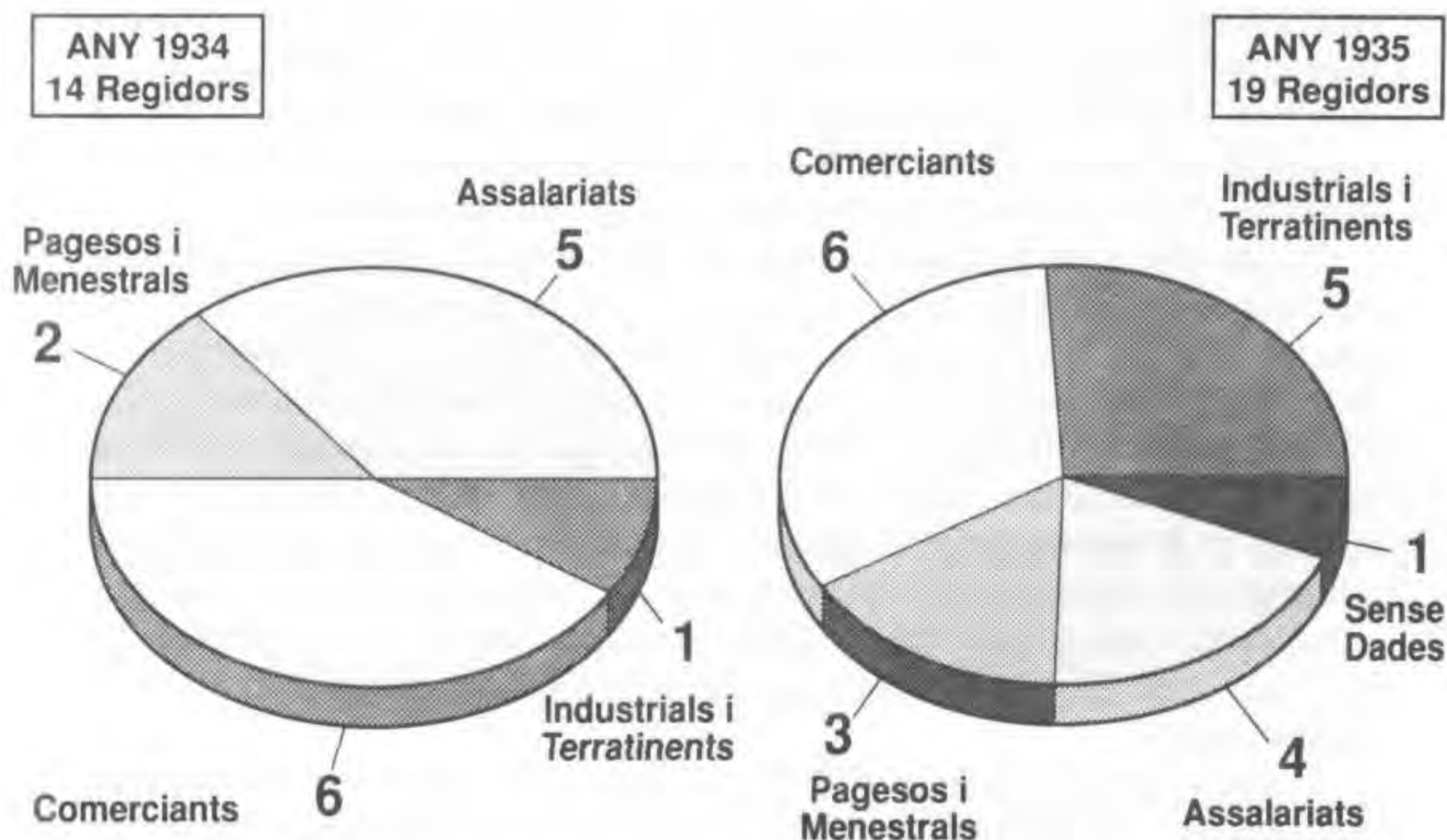
en l'empresonament d'alguns regidors i l'exili d'altres i la Lliga torna a participar activament en la vida municipal. Els resultats electorals del 16 de febrer de 1936 van fer tornar de nou, l'endemà mateix, en Feliu Tura a l'alcaldia de Mollet i retornar als exiliats. Uns mesos més tard, el 10 de gener de 1937, en Feliu Tura fou substituït per en Josep Fortuny.

El mandat d'en Fortuny va patir tot el desgavell que suposa per una societat una guerra civil, arribant-li en la seva pròpia carn les conseqüències⁴. Van ser uns anys de fosc en els que el personal polític de l'Ajuntament estava fortament condicionat per uns esdeveniments que els desbordaven: els enfrontaments polítics, que en les comunitats petites esdevenen més propers i per tant més punyents; l'allau d'immigrants que agreujava l'escassetat d'aliments i articles de primera necessitat; la progressiva desaparició de bens socials, van tenir com a resposta actuacions municipals discutibles però que, en tot cas, traduïen la dificultat de gestionar una població en uns moments realment excepcionals.

L'aixecament militar del 18 de juliol de 1936 va suposar el trencament i la pèrdua de tot allò que s'havia aconseguit: durant la guerra, a causa de la situació de misèria que la manca d'aliments i l'allau de refugiats va generar, i després del 1939 per la sistemàtica destrucció de tot el que significués cultura popular de casa nostra.

Professions dels Regidors

Professions dels Regidors

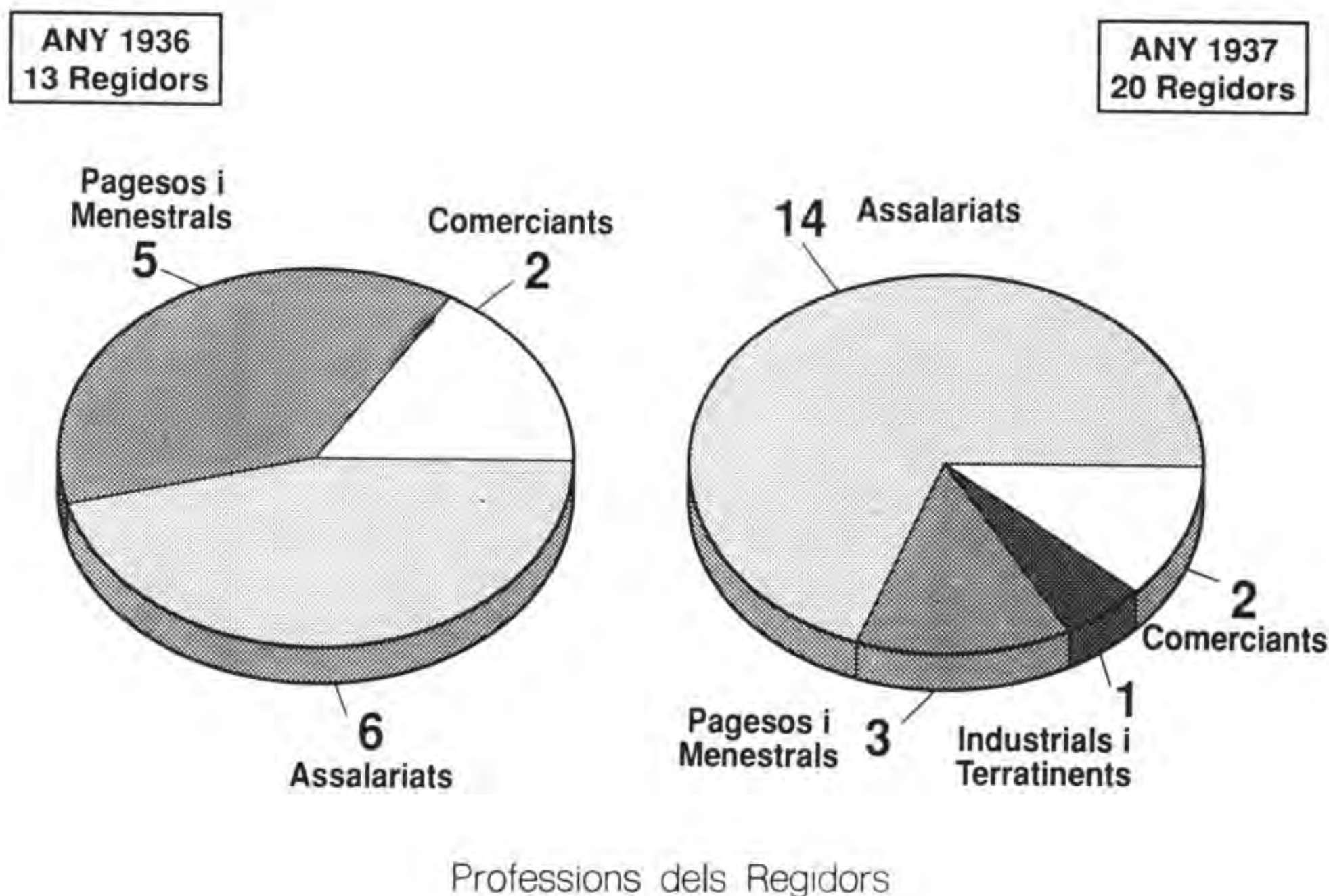
Els primers Ajuntaments franquistes

El primer alcalde després de finalitzada la guerra va ser Simeó Rabasa i Singla, el qual no havia intervingut en la política municipal abans de 1939. Segons explica en el seu llibre autobiogràfic, la formació del nou consistori va ser una feina difícil en haver marxat la majoria d'empresaris i notables del poble a Sant Sebastià. Tot i això, va poder comptar amb les persones influents i de prestigi que hi quedaven⁵. El que més es recorda del consistori Rabasa són les obres públiques. La nova concepció política del règim, exigia fer quelcom remarcable de cara a impressionar la població. Així, i malgrat les penúries i escassetat de productes de primera necessitat, es van endegar dues obres de gran envergadura: la cobertura del Torrent Caganell, una antiga riera de travessa el poble, i la reconstrucció de l'església, enderrocada durant la guerra. Les dues obres van ser finançades totalment pels veïns, suplint

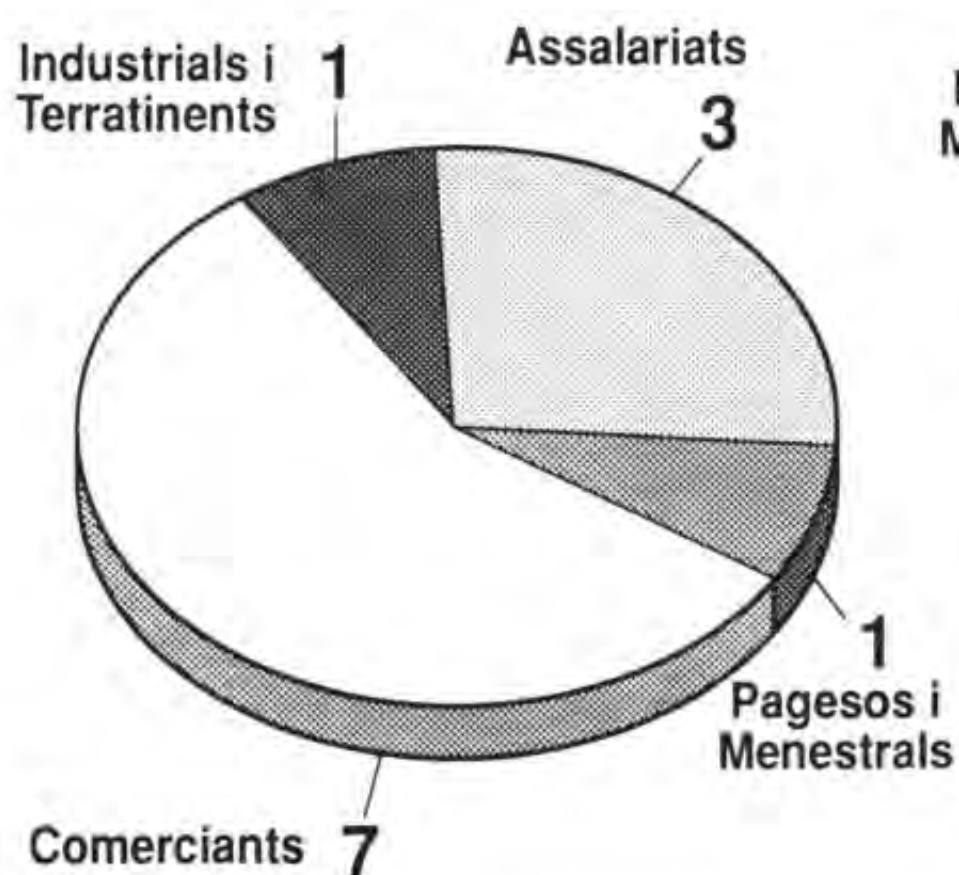
amb mà d'obra els casos econòmicament penosos, en una mena d'impost afegit en uns moments de greus mancances.

El dos de maig de 1941 en Rabasa fou substituït per l'Agustí Torrents, regidor de l'Ajuntament del 39, que va mantenir sense cap canvi els regidors nomenats el 1939, fins el 5 de març de 1942, en que va accedir a l'alcaldia en Pere Careta Sans, el qual havia estat a l'Ajuntament de l'u de febrer de 1934. Amb en Careta es va renovar tot el personal polític, llevat d'en Ramon Negre. Van accedir-hi en Josep Ribas, ex-alcalde el 1915, el 1918 i el 1935, i en Josep Giralt, ex-regidor també en aquell Ajuntament.

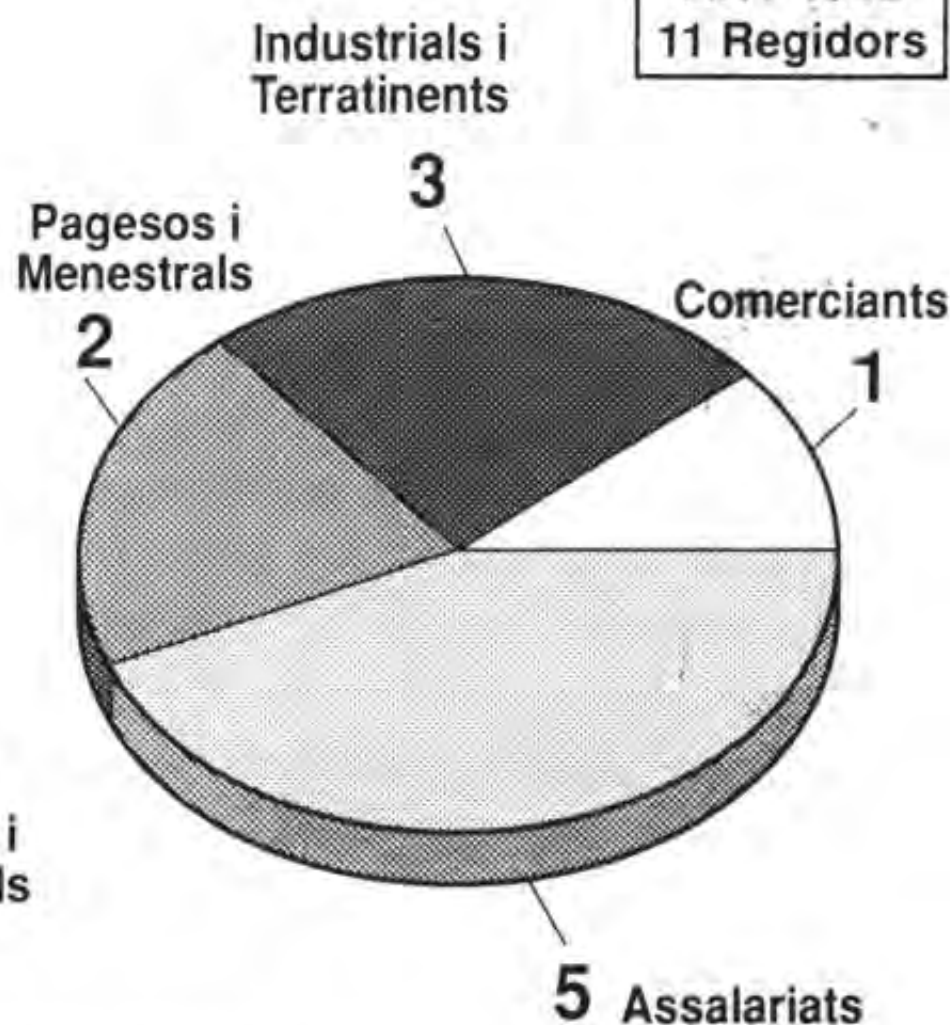
Després d'en Pere Careta, va ser alcalde en Ramon Negre Pou, des de l'any 1943 fins el 1952. D'aquest llarg període es destaca la supressió d'algunes institucions culturals del poble i la modificació o adaptació al nou règim, d'altres. Entre les suprimides hi havia la Societat Renaixement, una entitat cultural que aplegava a gairebé tota la joventut del poble. S'hi feien tertúlies, concerts i ball. Gaudia d'una seleccionada biblioteca que en disgregar-se l'entitat es va perdre o va anar a mans

ANY 1939
12 Regidors

ANY 1942
11 Regidors

Professions dels Regidors

NOTA: El nombre de regidors inclou els substituïts dels regidors dimissionaris.

privades; el Ball de Gitanes, manifestació folklòrica típica del Vallès relacionada amb Carnestoltes, va desaparèixer fins el 1952. Les expressions burlesques de la coral del poble van ser suprimides i van continuar sense canvis les agrupacions esportives i sardanistes⁶.

Segons el quadre comparatiu elaborat amb el padró municipal, podem comprovar que en el període republicà i durant la guerra Civil (1931-1939) hi ha un predomini, en l'Ajuntament molletà, dels sectors comerciants i assalariats, en contraposició amb l'Ajuntament de 1930 en que hi havia un major nombre d'industrials i terratinents. En el 1935 hi torna haver un augment dels sectors benestants, coincidint amb el gir dretà de la República Espanyola; no obstant, els comerciants es mantenen en l'Ajuntament en una representació important, tal vegada degut al creixement del comerç local, com a resposta a la demanda que la industrialització i l'augment de la població afavoria.

La composició dels Ajuntaments dels darrers anys de la República, ja en plena guerra civil, reflecteix els moments més combatius dels sectors obrers en el bàndol republicà, que veien perillar tot el que amb molt esforços i lluites s'havia aconseguit en el camp educatiu social durant el

curt període republicà, especialment a Catalunya. Així, el 1936 no hi ha a l'Ajuntament cap representant dels industrials i terratinents; es mantenen els comerciants i augmenten els assalariats. Els darrers hi figuraran en major nombre en l'Ajuntament de 1937, en el que seran catorze dels vint regidors totals.

Després de la guerra caldria parlar més que de l'interès socio-econòmic de la població, de l'interès polític dels guanyadors en controlar, des de les altes esferes, qualsevol racó de la nostra geografia. Els ajuntaments, i per descomptat el de Mollet del Vallès, també eren escollits i dirigits sota el control de les jerarquies militars. En el de 1939 després de finalitzada la guerra, hi predomina el sector comercial per damunt dels altres, tal vegada perquè com explica el qui va ser nomenat alcalde, Simeó Rabasa, no va poder comptar amb els industrials i terratinents que havien marxat a Sant Sebastià. Els pocs regidors assalariats d'aquell Ajuntament eren, un, encarregat d'una indústria i un altre, director administratiu.

El de 1942, aparentment, té una composició més homogènia, però els representants del sector dominant han augmentat i, encara que també ho ha fet el sector dels assalariats, degut a la seva filiació falangista, cal veure-hi un intent d'utilització des dels llocs de l'administració local, central i sindical com a servidors i garantia de l'ordre i l'estabilitat social, en uns moments (fins el 1945) de conflictes interns del règim amb la Falange⁷.

NOTES

1. GORDI, JOSEP I PERE, *Anàlisi de la població de Mollet del Vallès en el 1986*, Mollet del Vallès - Notes 2 pàg. 33, Ed. Sala Fiveller, 1988.
2. La CNT va tenir una important significació en la vaga de La Canadenca del 21 de febrer al 19 de març de 1919 i en la vaga general del mateix any. BALCELLS, ALBERT. *Historia Contemporànea de Cataluña*, pp. 212-213. Ed. Edhasa, febrer 1983.
3. SOLÉ TURA, JOAN. *Mollet, 1900-2000 Memòries d'un molletà*, pp. 101-102. Ed. L'Eixernador.
4. BOSCH, ANNA. *L'Alcalde Fortuny*. Notes, v. 5 pp. 37-55. Ed. Sala Fiveller.
5. RABASA, SIMEÓ. *85 anys de la vida d'un home*, Ed. Rabasa-Derbi, 1987.
6. SOLÉ TURA, JOAN. *Mollet, una mica d'història*, pp. 123-190. Ed. Acadèmia Mollet.
7. ELLWOOD, SHEELAGH, M. *Falange y Franquismo a España bajo el franquismo*, pp. 39-59. Ed. Crítica, 1986.

BIBLIOGRAFIA I DOCUMENTACIÓ

V.V.A.A. *Mollet del Vallès - Notes 2*. Ed. Sala Fiveller, 1986.

SOLÉ TURA, JOAN. *Mollet una mica d'història*, Ed. Acadèmia Mollet, 1981.

SOLÉ TURA, J. *Mollet, 1900-2000 memòries d'un molletà*, Ed. L'Aixernador.

BOSCH, ANNA. *Notes*, v. 5, Ed. Sala Fivaller.

RABASA, SIMEÓ. *85 anys de la vida d'un home*, Ed. Rabasa-Derbi, 1987.

BALCELLS, ALBERT. *Historia Contemporánea de Cataluña*, Ed. Edhasa, 1983.

ELLWOOD, SHEEAGH. *España bajo el franquismo*, Ed. Crítica, 1986.

Llibre d'actes de plens municipals, 1940-1943. AHMMV.

Padró d'habitants, 1940. AHMMV.

Cèdules Personals, 1937. AHMMV.

Fonts Orals: Senyor *Josep Martínez Vallès*.

ANNEX

COMPOSICIÓ DELS DIFERENTS GRUPS MUNICIPALS DES DE 1930 FINS 1939

16 de febrer de 1930: Acta de constitució de l'Ajuntament.
El nomenament dels nous regidors es fa en funció de:

Majors contribuents

Pere Castells i Guells
Vicenç Pujol i Martells
Jaume Fonolleda i Millet
Antonio Puigdomènech i Pujol
Vicenç Camp i Tintó
Salvador Grau i Castells

Ex-regidors

Isidre Falguera i Alemany (1920)
Ricard Canal i Puigdomènech (1922)
Ramon Salvat i Vendrell (1922)
Rafel Fullerachs i Calveron (1920)
Fco. Vallcorba i Riqué (1922)

El consistori queda compost de la següent manera:

Alcalde:	Vicenç Camp i Tintó
1er. Tinent-alcalde:	Isidre Falguera i Alemany
2on. » » :	Ramon Salvat i Vendrell
Dipositari municipal:	Antoni Puigdomènech i Pujol
Regidors:	Ricard Canal i Puigdomènech
	Rafel Fullerachs i Calveron
	Francesc Vallcorba i Riqué
	Pere Castells i Guells
	Vicenç Pujol i Martells
	Jaume Fonolleda i Millet
	Salvador Grau i Castells

PERÍODE REPUBLICÀ

14 d'abril de 1931

Alcalde:	Feliu Tura i Valldeoriola
1er. Tinent-alcalde:	Ramon Salvat i Vendrell
2on. » » :	Joan Castells i Renom
3er. » » :	Josep Fortuny i Torrents
Síndic:	Teodor Anglada i Vila

Dipositari:	Antoni Guasch i Bonastre
Regidors:	Pelegrí Castells i Cornas
	Pelegrí Pi i Planellas
	Joan Comadran i Puigdomènech
	Jacint Berenguer i Coll
	Francesc Sisó i Pi
	Francesc Roca i Pla

1 de febrer de 1934

Alcalde:	Feliu Tura i Valldeoriola
1er. Tinent-alcalde:	Josep Fortuny i Torrents
2on. » » :	Pelegrí Pi i Planelles
3er. » » :	Enric Orra i Bosch
Dipositari:	Llorenç Pascual i Solanes
Regidors:	Teodor Anglada i Vila
	Joan Ambrós i Lloreda
	Francesc Duño i Vinyals
	Valentí Contijoc i Grau
	Isidre Ribas i Esteve
	Joan Punsola i Vilaseca
	Joan Soler i Font
	Jacint Oliveras i Larasset
	Josep Sans i Rosell
	Jacint Marquina i Ferrer
Substituts:	Pere Careta i Sans
	Ramon Negre i Pou

3 de maig de 1935

Alcalde:	Josep Ribas i Falguera
2on. alcalde :	Jaume Pi i Vallbona
3er. » :	Isidre Manils i Marquès
4art. » :	Joan Comadran i Esteva
Caixer:	Ramon Esteva i Calzada
Regidors:	Jaume Molly i Lloreda
	Andreu Ciurans i Parera
	Jesús Cerezo i Tuset
	Vicenç Gali i Molí
	Vicenç Mutge i Blanch
	Josep Giralt i Font
	Jacint Oliveras i Lapasset
	Josep Sans i Rosell
	Jacint Marquina i Ferrer
Substituts:	Isidre Manils Marquès
	Joan Escura i Oliveras
	Ramon Negre i Pou

Josep Segret i Bou
Isidre Falguera i Alemany

17 de febrer de 1936

Alcalde:	Feliu Tura i Valldeoriola
2on. alcalde :	Josep Fortuny i Torrents
3er. » :	Pelegrí Pi i Planellas
4art. » :	Enric Orra i Bosch
Regidors:	Teodor Anglada i Vila
	Llorens Pascual i Solanes
	Valentí Contijoc i Grau
	Joan Ambrós i Lloreda
	Francesc Duño i Vinyals
	Isidre Ribas i Esteve
	Jacint Marquina i Ferrer
	Rosend Ràfols i Albert
	Josep Giralt i Font

Gener de 1937 (es mantindrà fins a mitjans de 1938)

Alcalde:	Josep Fortuny i Torrents
2on. alcalde :	Josep Domínguez i Mitjavila
3er. » :	Josep Angosto i Linares
4art. » :	Pere Bonvila i Miralles
Regidors:	Joan Ambrós i Lloreda
	Josep Manau i Rovelló
	Rosend Ràfols i Albert
	Miquel Barcala i Carbonell
	Jacint Marquina i Ferrer
	Josep Soto i Garcia
	Vicenç Codina i Coll
	Rafel Alfonso i Salinas
	Vicenç Sans i Llorens
	Ferran Ràfols i Albert
	Feliu Tura i Valldeoriola
	(alcalde a partir de juliol de 1938)
	Josep Coll i Company
	Gregori Alarcón
	Eliseo Valls i Ruiz
	Bonaventura Ametller i Brugada
	Pere Roca i Pla

PRIMER CONSISTORI FRANQUISTA

Nomenat pel comandant militar Hilario Martínez Bustos, el 28 de gener de 1939.

Simeó Rabasa i Singla –Alcalde–
Enric Guiu i Fuster
Isidre Segura
Joaquim Mañosa
Armengol Joval
Josep Mora i Miralles –1er. Tinent-alcalde–
Andreu Estrada
Josep Gaspa i Jeanuo
Joan Ventura
Ramon Pou
Timoteo Parera
Miquel Busquets
Jaume Paradell
Vicenç Sola
Agustí Torrents –designat Alcalde el 2 de Maig de 1941–

5 de març de 1942

Alcalde:	Pere Careta i Sans
Regidors:	Joan Butjosa
	Jaume Fonolleda i Millet
	Manuel Castello i Tegana
	Joan Colom
	Daniel Creus i Subirà
	José Estrada i Permanyer
	Miguel Expósito Gerda
	José Giralt i Font
	Ramon Negre i Pou
	Jaume Ribas i Tomàs

CAN BORRELL

O EL GEMEC DE LES PEDRES

Josep Blanch i Esteve

Una masia és com una persona. Quan desapareix no en queda res, potser només llurs trepitjades impreses en les pedres del camí. Malauradament, moltes no han tingut aquesta sort. Algunes de les masies del terme municipal de Mollet del Vallès, com Can Dragó i Can Bassora, foren enderrocades pel propi Ajuntament en els anys 1965 i 1991 respectivament. Can Bassa i Can Magre foren enderrocades l'any 1966 per donar pas a l'impuls industrial de l'època. Can Fonolleda i altres masies de Gallecs, expropiades i abandonades, esdevingueren enrunades per l'afany d'expansió urbanística.

Amb la intenció de despertar l'interès i el coneixement de les petjades deixades per les masies del nostre poble al damunt de les seves pròpies pedres i per tal que les generacions venidores puguin cercar l'origen i la influència que varen tenir al llarg dels temps en la formació de la vila de Mollet, intentaré recordar el desenvolupament de la nostra pagesia local. Jo no puc pretendre idealitzar les masies del Mollet històric, però sí recordar, amb respecte, les desaparegudes sota les mans inconscients dels propis molletans i descriure l'estat de les encara existents. En base a les dades acumulades en trenta anys de vida professional a Mollet, i a l'observació i investigació directa en cada cas, el meu propòsit és que, quan la mà depredadora de l'home les faci desaparèixer, quedi la constància vigent del seu record com a símbol de les empremtes de les seves pedres.

Tota mena d'estudi històric cal començar-lo pels seus orígens. Puig i Cadafalch i Josep Goday, en l'obra *Arquitectura romànica a Catalunya* i després de la conferència sobre «La Casa Catalana», només es limitaren a manifestar el seu convenciment que les masies catalanes són d'origen romà.

És indiscutible el lligam de la masia amb les característiques geogràfiques i climàtiques que l'envolten.

Ja a la prehistòria, es manifestava una profunda adaptació de l'hàbitat al paratge natural que l'envoltava. Tant és així que, al nord d'Espanya i a les coves d'Altamira, aquells habitants cercaren un lloc endinsat, amb poca obertura d'entrada, a fi d'arrecerar-se millor de la pluja i dels freds propis de la regió.

Al llevant català, contràriament, l'home cercava tan sols un recés i es servia de les coves més obertes. Tot això ens confirma com les característiques climatològiques condicionaven fins i tot la situació de les pintures: en els llocs freds a les parets més interiors i profundes, i en els més càlids, sovint les veiem des de la part exterior de la cova (Coves de Valltorta, Serra de la Pietat, Uldecona, Tarragona).

La casa és l'expressió més pura que existeix d'una raça. El tipus de construcció és un reflex del temperament dels que l'habiten, un factor íntimament lligat a l'home i, per això, ofereix característiques diferents segons les races, modalitats i costums.

Al Vallès, per damunt de petites variacions que l'arquitectura o la comoditat establiren a les cases de pagès o masies, el tret més significatiu era la fermesa de les construccions, que les feia invulnerables al transcurs dels anys. La història tan sols es limità a lliscar-la i a modificar minsament les formes de les portes i finestres, o a posar-hi motius decoratius, però mai a transformar-la.

A diferència de les edificacions que tenen estil per sí mateixes, com són les esglésies, les masies reflecteixen els costums dels que hi viuen, i és constitutiu d'una manera d'ésser pròpia.

A Catalunya la vida camperola ha estat sempre d'una gran fortitud i és lògic que la casa de pagès ho exterioritzi.

Les esglésies i monuments són els qui determinen l'art per a la història. Les masies són les que aporten els materials per a la història de la raça. En aquesta dicotomia hi ha també diferenciació segons pertanyin a les zones muntanyenques de prop del Pirineu, a les terres planes del mig, o a prop del mar. Aquesta varietat pot fonamentar-se principalment en les diferències climàtiques, ja esmentades, i en la manera com a cada zona és repartida la propietat.

A les masies del Vallès, tant a les encara existents com a les ja desaparegudes, la major font de riquesa era i és el conreu de cereals. Són terres d'extensió reduïda, amb conreu d'hort, bosc i secà. Els ramats no tenen massa importància i el bestiar es limita a la cria d'aviram, conills i l'engreix de porcs.

Catalunya va tenir una forta organització feudal. La vida de la masia no assolí certa importància fins al segle XV, la qual cosa suposà una independència per part dels masovers i vassalls. Acabada l'organització feudal, les extenses terres del senyor van ser fraccionades i venudes als servents. Altres vegades els hereus del senyor feudal es guardaven les terres per donar-les a conrear i, d'aquesta manera, rebre la cobrança d'una part més o menys grossa de la collita.

La divisió i posterior arrendament de les terres, originà la pagesia a les nostres comarques; el servent es tornà propietari o masover, i damunt la terra de les seves suors s'edificà la masia com un càntic de triomf i d'alliberament social.

Al segle XVI les cases de pagès eren molt modestes i senzilles. Els temps eren molt dolents i d'una pobresa generalitzada. Al segle XVII, però, s'aixecaren masies amb detalls de certa riquesa i sumptuositat, finestres amb motius de talla gòtica, grans portalades amb arc de mig punt, carteles i llindars de pedra picada. Tal és el cas de Can Borrell de Mollet.

Ja al segle XVIII, cal dir que la construcció de les masies va emmotllar-se exteriorment a les condicions del terreny i a l'orientació climàtica. Disposaven, generalment, de quadres en el mateix edifici de la casa i lateralment. La resta de la planta baixa quedava destinada com a habitacle de dia, i la planta pis per al descans de la nit. Les porxades es construïen generalment enfront de la masia i al costat de l'era o lloc de la batuda del grà. Aquesta disposició també respon al tipus de Can Borrell, possiblement per adaptacions introduïdes a l'època, i modificant-se contínuament l'esquema inicial més primari.

Ni a França, ni a Aragó o Castella, la masia no té la importància que té a Catalunya; a tots aquests països el conreu del camp sol dedicar-se exclusivament a un únic producte que ocupa grans extensions de terra (vinya a França, blat a Castella).

A Catalunya, i concretament al Vallès, el masover dedica el seu temps al conreu de variats i específics productes del camp, a més de la cria de bestiar. És per això que les masies són molt més nombroses que a d'altres comarques, on un sol producte ocupa la major part de la propietat rural.

Les contínues guerres, la descoberta d'Amèrica i la prohibició del comerç català a l'Atlàntic (s. XVIII - principis s. XIX) provocaren un empobriment generalitzat, patent a les masies d'aquesta època: extremadament humils, sense cap detall ornamental ni cap mostra decorativa que les pugui comparar amb les dels segles XV i XVII.

A mitjans del segle XIX, com a conseqüència del progressiu desenvolupament industrial de Catalunya, de la llibertat de comerç amb Amèrica i de l'obertura del Canal de Suez l'any 1869, el Mediterrani recobrà l'activitat perduda i es creà un estat de millorament econòmic de la gent pagesa. Aquesta situació de revifament afavorí la restauració de moltes masies i la construcció de nova planta d'edificacions isolades que, amb més o menys fortuna, canviaren l'aspecte de les anteriors masies de tipus basilical; sota el signe del progrés marcat per l'Exposició Universal de 1888 se les va dotar amb mobles, tapissos i pintures d'influència italiana i francesa especialment.

Fins a la primera meitat del present segle les masies tingueren un desenvolupament afavorit pel progrés econòmic que representà la neutralitat espanyola a la I Guerra Mundial (1914-1918). Així mateix, a la postguerra civil espanyola (1940-1960), és considerable el contrast entre les possibilitats alimentàries dels pagesos i la manca d'alimentació fora del medi rural.

Avui, les masies actives del terme municipal de Mollet poden ésser contades amb els dits d'una mà; cada una d'elles s'ha convertit en una petita empresa, dirigida pel cap de la casa. La seva finalitat és la de cobrir les necessitats de la família i intervenir en l'economia de mercat com a assortidors.

La masia de Can Borrell de Mollet es troba en estat de ruïna imminent des de fa un any. Era una masia esplèndida, que encara mostra orgullosa la seva torre de defensa. Està situada al nord-est del nucli principal de la població de Mollet i llinda amb la riera de Caganell. Aquesta és una zona baixa, de terres tendres, grasses i planeres, sota la llum trencada del cel plujós que mastega la boira de l'hivern i la claror riallera de l'estiu.

La masia té dues plantes. La part central i dreta de la primera planta està ruïnosa, degut a l'enfonsament de la teulada. La façana de la part central i esquerra, tot i essent ruïnosa, conserva llur aspecte original. La planta baixa és possible que tota ella sigui original; conserva a l'interior lateral dret un gran arc de pedra, datat del segle XVI, molt interessant. En la part alta probablement la construcció fou modificada posteriorment. A la dreta i recolzada a la masia, es troba una torre quadrada de defensa que li dóna l'aspecte de masia fortificada (*Fig. 1*). És una edificació interessant, en el llindar d'una de les finestres, convertida en balcó, és llegeix «Any 1628»; aquesta data tal vegada coincideix amb la de la seva construcció, o millor encara, amb la de la seva reconstrucció (*Fig. 2*). Cal remarcar que les pedres de les cantoneres de la torre de defensa són semblants a les de tota la masia. Això pot indicar la coincidència en

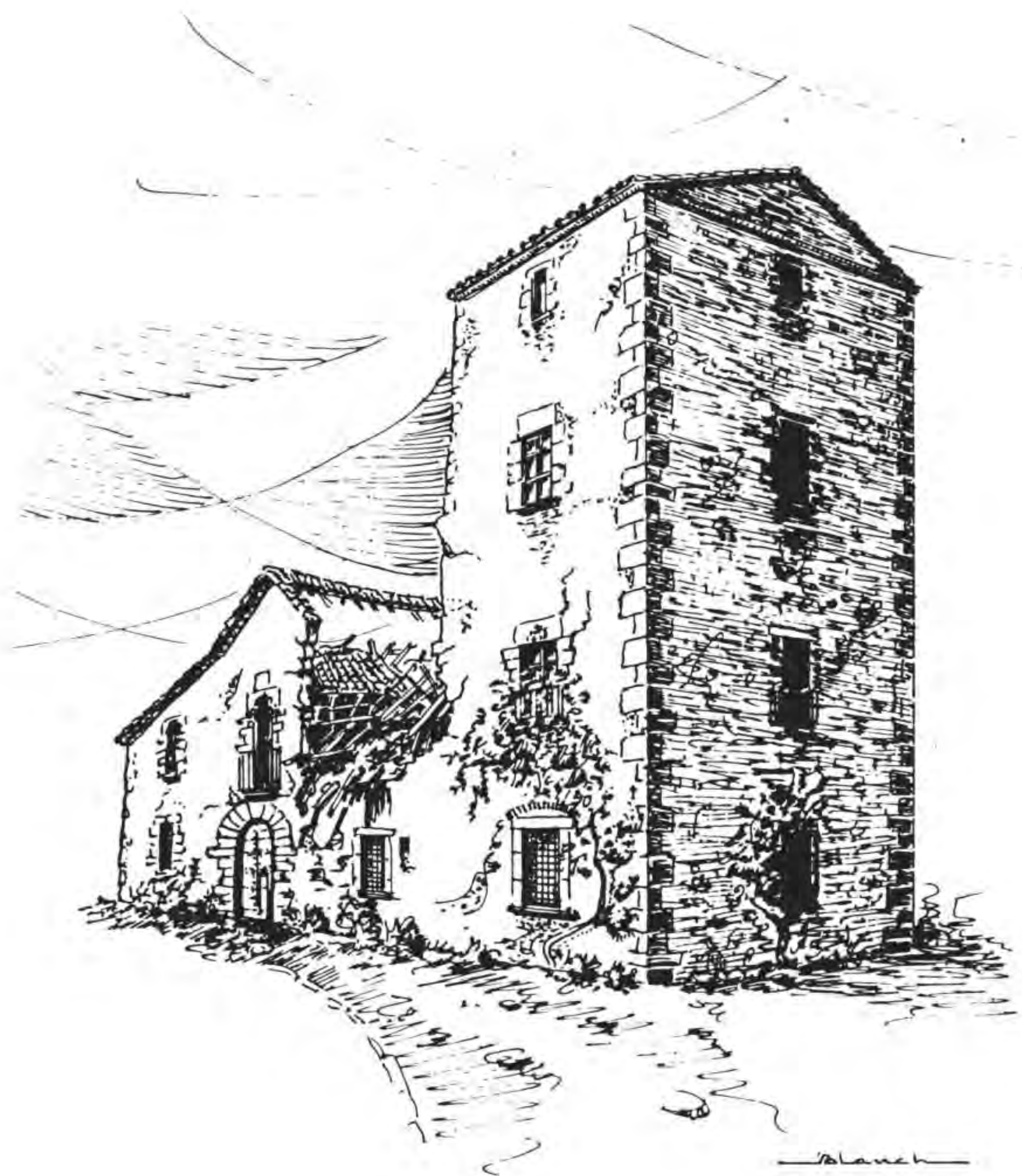

Figura 1

Figura 2

l'època; s. XVII, d'una notable reconstrucció o bé de la construcció de la torre. Hi ha indicis i proves de l'existència d'anteriors construccions enfront de la casa actual. L'any 1944, a rel de la construcció d'una bassa i uns corrals, aparegueren els fonaments de pedra de grans dimensions provinents possiblement d'una altra masia.

L'entrada a la masia dóna pas a la típica estança central, emmarcada per un arc d'estil romànic de perfecta composició (*Fig. 3*), i de grosses i senceres pedres que no deixen cap dubte de la seva antiguitat, s. XIII-XIV, data en que es va construir la masia. Com la majoria dels portals de les cases de pagès, aquesta també presenta el desgast propi de les esmolades produïdes per les eines del camp en algunes pedres en especial. No en totes, ja que el pagès sabia distingir molt bé les més escaients per aquesta funció.

La porta cobreix perfectament el portal que és de fusta; protegida per xapa d'acer, ferrada amb claus de forja, és molt antiga; podria ser del segle XVI, però les característiques del pany fan sospitar les maneres del segle XVIII. La clau fou restaurada a mitjans d'aquest segle amb soldadura autògena. Se li ha afegit un travesser, el qual posa en evidència el mal gust propi d'una època en que s'ha perdut l'ofici. A la *Fig. 4* pot comparar-se la clau gran de la porta d'entrada restaurada, i la possible forma original segons la recorda el Sr. Pou, l'últim propietari. D'ella es desprèn una clau més petita de la mateixa època, molt ben forjada i que encara fa el seu servei en una porta interior. El tirador de la porta d'entrada és d'acer forjat amb escut de xapa circular estrellada. L'articulació fou restaurada a la manera popular, i l'argolla és anatòmica al pas de la mà per agafar-la amb seguretat i, així, girant-la, poder obrir la balda interior. A la base hi ha un paral·lelògram amb la inicial gravada «B» de Borrell; per la seva forma i característiques, respon a la forja de finals del segle XVII i principis del segle XVIII (*Fig. 5*).

Les baranes de les antigues finestres, transformades en balcons, són de forja molt senzilla i d'estil decadent, de mitjans del segle XIX; possiblement responen a l'època de reformes i de construcció de l'era (1828).

Les portes interiors conserven en molts casos les pedres originals de laterals i llindars; a la part central de la planta-pis hi ha una porta de fusta que encara es serveix de pany, clau i tirador propis del segle XVI (*Fig. 6*).

A la part dreta de la planta baixa hi ha una gran sala menjador il·luminada per una finestra emmarcada amb grosses pedres exteriors i festejador a l'interior. Protegida amb reixa d'acer forjat a la manera entrellaçada, a la part alta de la paret del fons hi domina una fornícula de

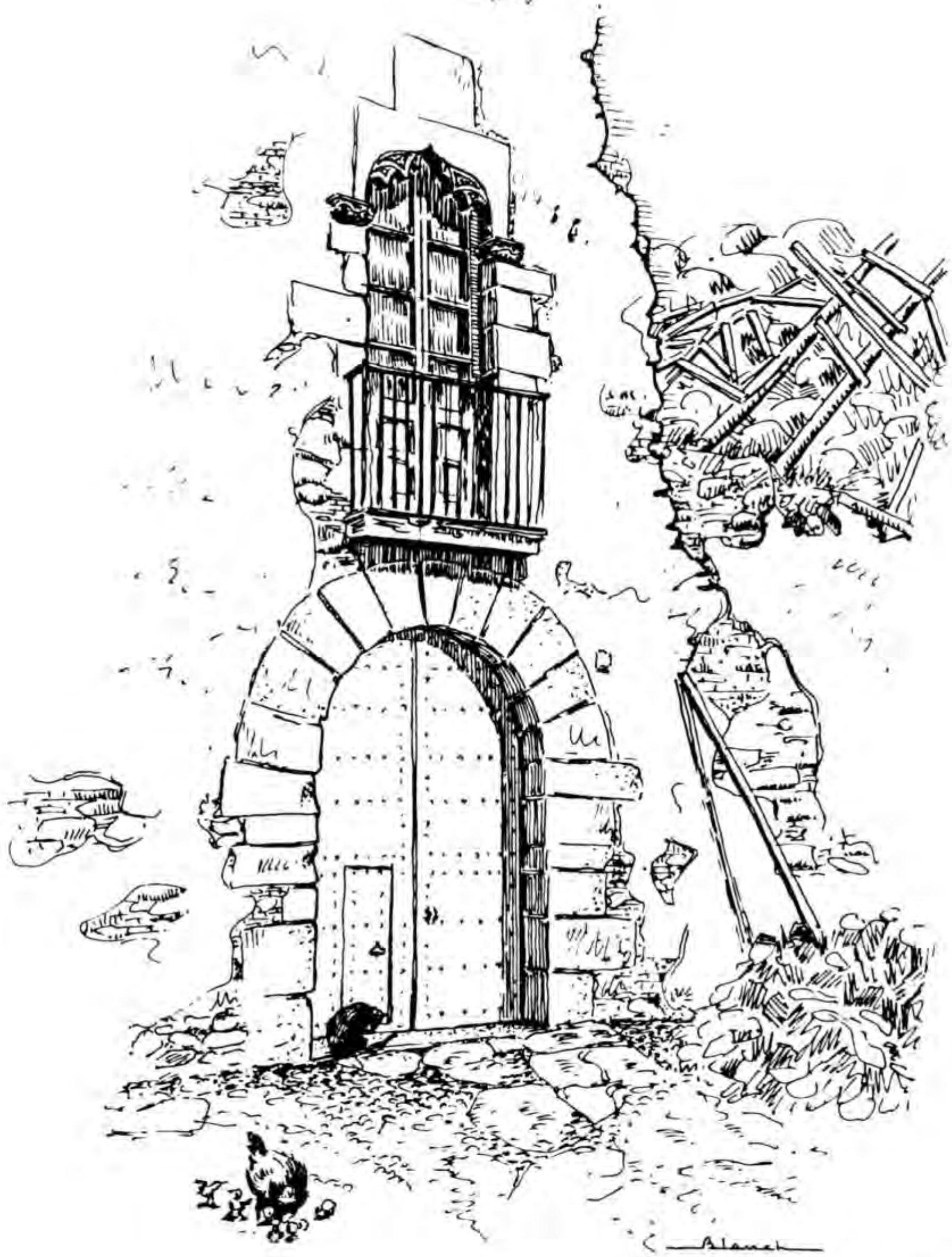

Figura 3

Figura 4

Blanch

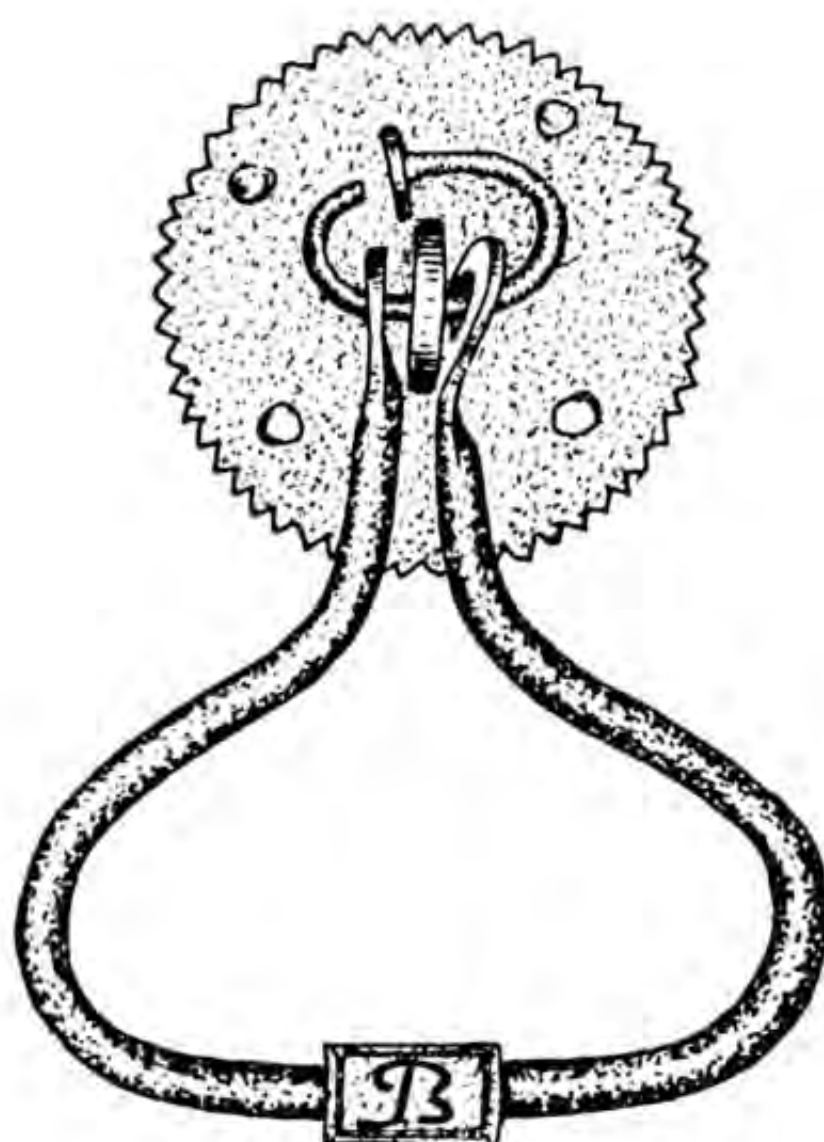

Figura 5

Blanch

gust popular abarrocat, que presidia l'estança amb la imatge de Sant Isidre, patró de la pagesia (*Fig. 7*).

Al racó del fons, a la dreta emmarcada en un recinte de planta circular, es troba una escala de cargol molt ben disposada, però lamentablement ruïnosa, que pujava a la torre de defensa.

S'accedeix al pis per una gran escala de pedra situada al fons de l'entrada; prou gastada com per parlar de molts anys, fa pensar que sigui l'original. En el segon tram, a l'alçada de la vista, es troba una espitllera tan ben situada que bat tot el recinte de l'entrada a boca de canó.

Tots els panys de paret de la masia són de maçoneria concertada de pedres de riu, aglutinades amb morter de fang, emmarcades amb cantoneres de pedres carejades i buixardades. Aquestes li donen un aspecte de fermesa que es contradiu amb l'enderrocament de la coberta amb entramat de fusta.

Sembla com si les pedres volguessin resistir o, almenys, allargar l'agonia de l'edifici. El gemec d'aquestes pedres es fa més esgarriós en contemplar les esquerdes, obertes fa poc temps, en els paraments exteriors de la torre de defensa, que si no fos per la fermesa de les pedres cantoneres, ja estaria enderrocada.

A la planta primera hi ha diferents finestres gòtiques que, per la seva col·locació, poden ser contemporànies a la construcció de la masia. Són totes diferents, fet que coincideix amb els costums gòtics que generalment volien lluir la destresa d'ofici i l'originalitat de cadascun dels artesans picapedrers. La part central de la planta alta disposa d'una sala de distribució i de vàries habitacions i el graner al fons; les ales més baixes servien d'habitacions del servei i de golfes. Quan al terra, és de cairons de terra cuita, molt gastats i antics (en aquesta planta); a la resta, són de pedra amb llosses de grans dimensions, algunes de les quals marcades amb el número «5».

El bigam és de fusta, està mal conservat i amenaça la ruïna total del sostre que encara no ha caigut. La coberta de la part central no ha tingut la mateixa sort i es troba en runes. A la teulada hi ha una data central pintada: «Any 1877» que deu coincidir amb la seva última reconstrucció; podem veure algunes bigues reforçades amb gruixuts passamans d'acer.

A la part del darrera del pis, trobem un graner molt interessant, gran, espaiós i ben construït.

Al costat esquerre de la masia, prop de la cuina i dintre del rebost, hi ha una finestra que recorda una espitllera, però de major format, és a dir, no sembla ja respondre a la necessitat defensiva pròpia dels segles XI-XIII (*Fig. 8*). Tot i això, la seva situació és molt estratègica; cobreix bona

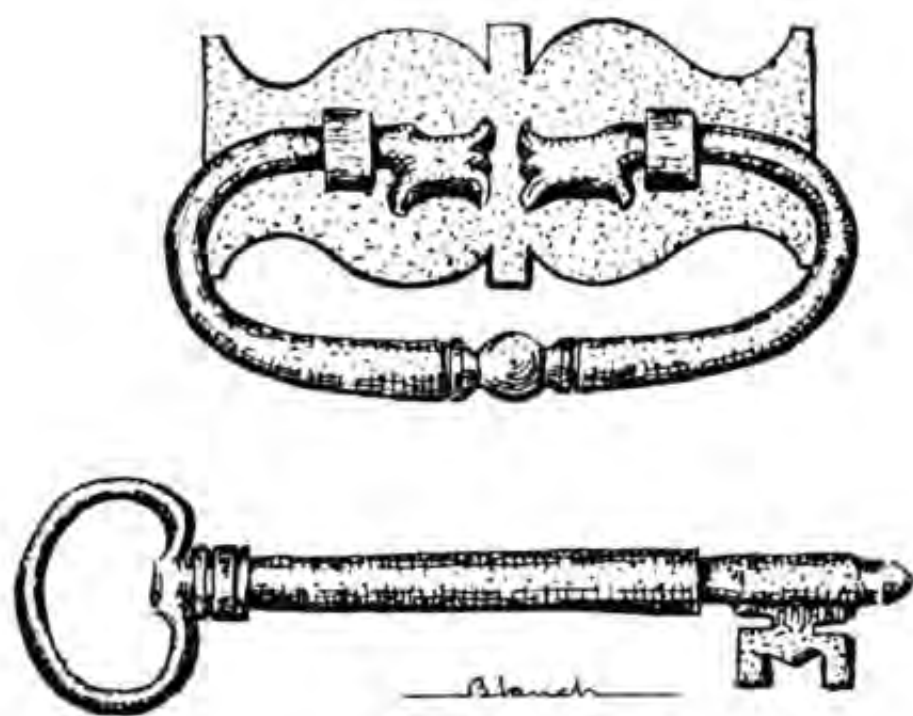

Figura 6

Figura 7

part del pati i tota l'era, per la qual cosa, no descartem la possibilitat de que tingués una tasca de vigilància i defensa.

En front de la l'espitllera, tal com s'ha dit, hi ha l'era; sembla construïda després de la guerra del francès. Almenys així ho indica una data gravada en una pedra situada just al centre de l'era: «Any 1829».

Com a detall molt interessant i que no és freqüent en les masies de la rodalia, cal indicar el fet que la porxada està recolzada al damunt d'una robusta columna que serveix de centre i de suport per a la construcció del cobert que ara fa de paller (*Fig. 9*). No es pot acreditar l'època de la seva construcció, però jo apostaria pel segle XVII. Les raons que m'hi porten són la seva extremada robustesa i la gràcia de la seva construcció: les parets laterals del porxo també són de pedra, maçoneria concertada, rejuntada amb escardills i reble afermat amb morter de calç.

La vista de les façanes exteriors posa en evidència les seves finestres gòtiques. Damunt la porta hi ha una esplèndida finestra transformada en balcó. (*Fig. 3*), que conserva molt bé totes les característiques d'un gòtic conopial o flamíger: forma de carena de barco invertida, formada per arcs de quatre centres, dos interiors per a les branques baixes i dos exteriors per a les altes semblant, cada dues, un teló. Aquest tipus d'arc era molt freqüent als segles XV-XVI. Els mateixos trets els trobem a la finestra lateral esquerra que domina l'era, si bé en aquest cas, amb dimensions més reduïdes, però conservant el seu estat original, sense restauracions. Actualment està pintada de color verd, propi dels marroquins que fa poc temps hi malvivien. Cal tenir en compte l'adornament amb carteles en forma de cap d'àngels, molt expressius i interessants; són considerades com a dues escultures catalanes dels segles XV-XVI (*Fig. 10*).

En el mateix angle, o sigui a la part lateral esquerra de la façana, però, damunt la cuina, hi ha una altra finestra gòtica original ben conservada (*Fig. 11*). Els llindars de pedres carejades es conserven prou bé; l'esculpidor de base és un adornament sortit en forma de toro molt elegant i està acabat amb un dintell de dues pedres formant un arc rebaixat del tipus «carnapel» o apanel-lat, de forma semi-eclíptica traçada mitjançant una sèrie d'arcs de circumferència amb un número senar de centres. Aquestes dues pedres del llindar també estan recolzades sobre dues carteles esculturals amb forma de caps d'àngels, cabellera al vent, recordant la *Fig. 10*.

La fe popular dels habitants de l'antic Mollet es fa palesa en els nombrosos detalls i estris d'ús diari trobats a Can Borrell. En el llindar de la finestra balconera de la torre hi ha la inscripció: «IHS» gravada a la

Figura 8

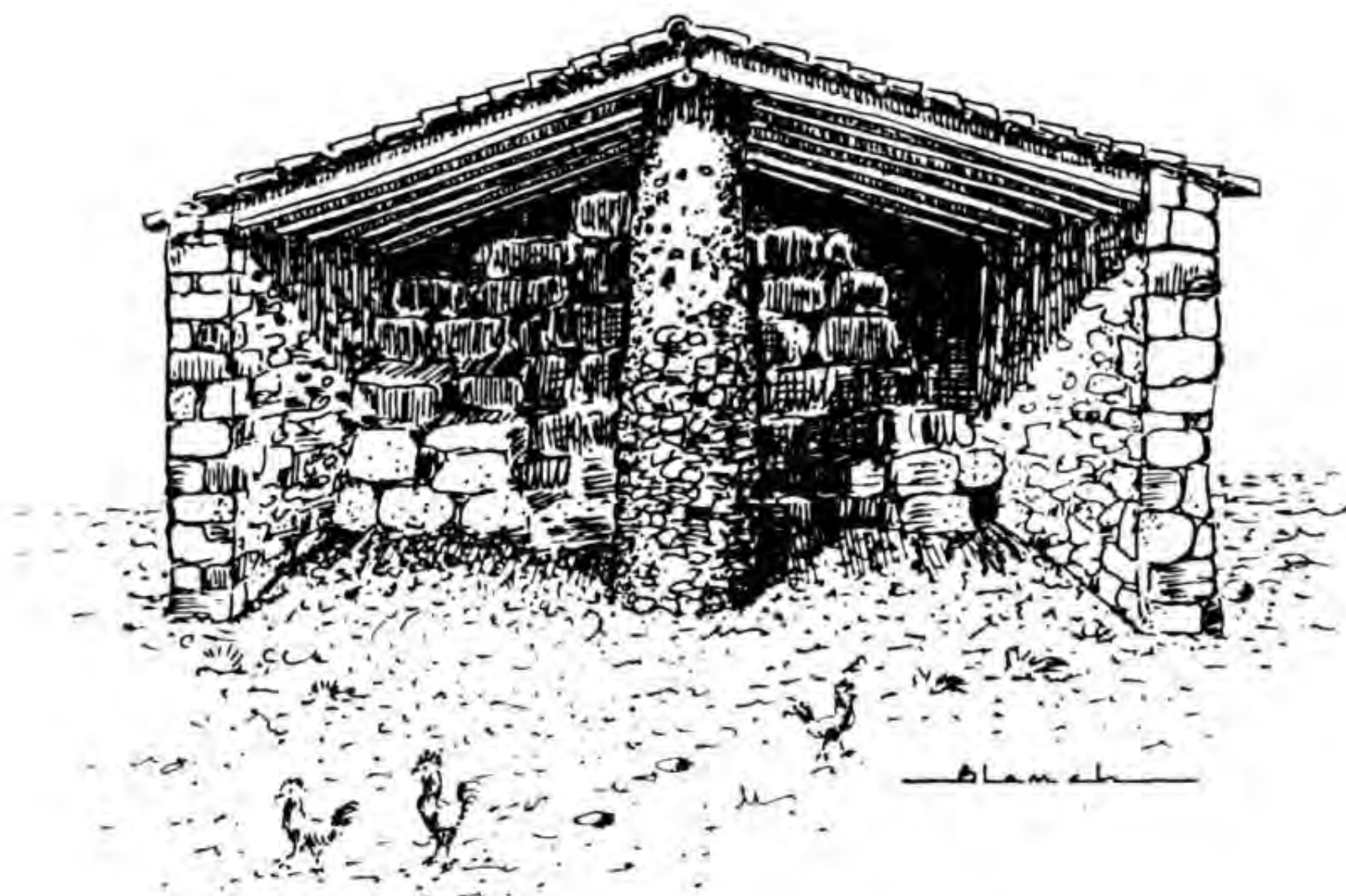

Figura 9

pedra, sota una creu llatina i sobre una data: «1628» (*Fig. 2*); aquest fet no és sinó la invocació a la creu de l'ajut de «Jesús home Salvador», amb motiu de la construcció de la torre (1628).

La clau de forja de la porta d'entrada té les gorges en forma de creu llatina, símbol religiós cristià que donava una tranquil·litat interior a les persones a qui protegia i més fermesa a la porta que tancava (*Fig. 4*).

La clau del segle XVI, que acompanya al tirador de la mateixa època, té les dents en forma de lletra «M», recordant el nom de «Maria, Mare de Déu» (*Fig. 6*).

La sala més íntima de la masia, situada a la planta baixa de la torre, està il·luminada per dos finestrals amb cantoneres de pedra a l'exterior i festejadors a l'interior. A la paret de fons es conserva un nínxol de planta semicircular encastada a la paret i emmarcada amb una sanefa de guix, està coronada per un arc de mig punt amb relleus i motius de línies abarroades (possiblement de mitjans del s. XVIII), que resta fred i buit per l'absència de la imatge de Sant Isidre, patró dels fruits de la terra, adoptat per la pagesia catalana des de les primeries del segle XVI. El dia 15 de maig, la pagesia vallesana tallava les flors més boniques i les espigues més gemades per fer una ofrena al sant pagès; les fadrines portaven les flors a l'església i en feien una bona enramada al voltant de l'altar. El cap de casa hi portava espigues i en posava tantes com podia a les mans de la sagrada imatge. Per tot el Vallès s'encenien fogueres a les eres i al davant de les portes de les masies. Mollet tenia una germandat de Sant Isidre, amb pendó de seda brodat a mà i amb la figura del sant emmarcat amb ornaments barrocs. Avui dia, es conserva a la Societat de Socors Mutus de Mollet (*Fig. 12*). Malauradament, la pagesia s'ha mort a Mollet, i amb ella han desaparegut aquelles festes populars que, per ésser tradicionals, han passat a engruixir les pàgines del costumari català.

* * *

La masia de Can Borrell té l'encís de les parets velles, on cada pedra té fisonomia pròpia, on cada una destaca per la forma i el color de la pedra veïna.

És precís observar i escoltar detingudament el gemec de les pedres velles per comprendre-les i estimar-les:

Una pedra diu: «Jo coronava el cim de la muntanya de Montjuïc i m'alçava orgullosa damunt de les valls i la mar, esteses als meus peus; les flaires pujaven fins al cim per abraçar-me i la pluja davallava del cel per a besar-me».

Una altra pedra diu: «Jo vaig ésser tallada i esculpida amb amor, un artista va donar-me la forma per ell somniada i va treure de mi els més

Figura 10

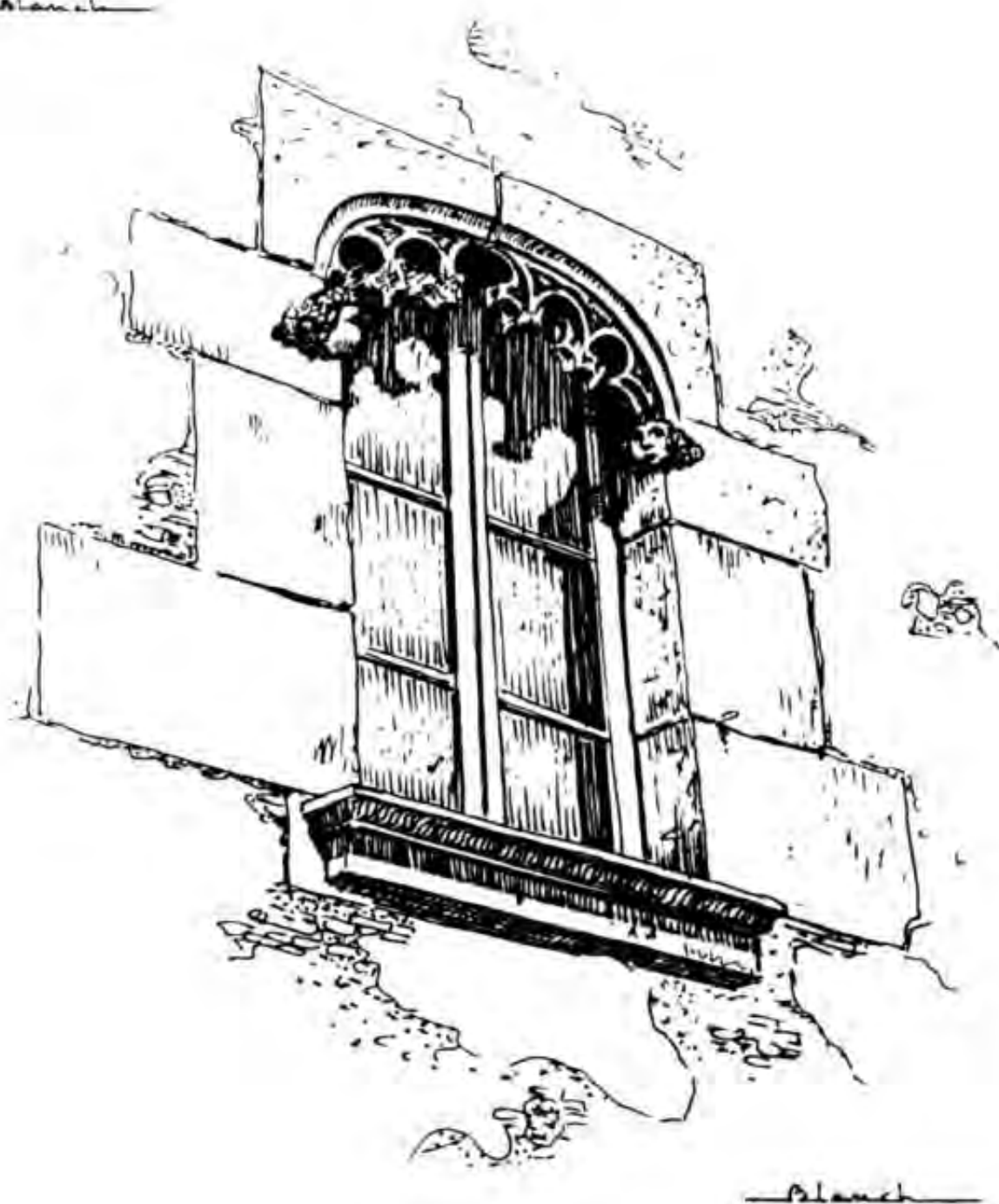

Figura 11

bells caps d'àngel que contemplés, o bé les gracioses fullaraques que, així transformades, varen ser col·locades al damunt del llindar de la finestra balconera de Can Borrell. Ja fa centúries que hi sóc i suporto l'arc conopial del centre de la façana».

La pedra del costat explica: «Jo dormia prop de la riera de Caganell. Els rossinyols cantaven i les canyes els responien tot gronxant-se; un artesà picapedrer em carejà per convertir-me en la pedra clau de l'arc de mig punt de la porta principal d'aquesta masia...; durant moltes centúries els homes han passat per sota meu respectuosament. Els he acompanyat en les alegries de l'arribada dels nadons i en la tristesa del comiat dels difunts».

Una altra pedra murmura: «Jo dormia en un camp del pont xuclador, prop de Gallecs, colgada de terra; un dia l'arada va descolgar-me i el pagès de Can Borrell, que la menava, la prengué amb ses mans i em portà, sol·lícit, damunt d'una rastellera de pedres per acabar vestint les parets de la masia».

Així va parlar cada pedra, contant cadascuna una història diferent; creieu-me que dóna gust de sentir-les. Ara són les cantoneres de la torre de defensa les que gemeguen amb insistència a fi d'evitar el seu propi enfonsament, els seus gemecs són tan esgarrifosos que donen una suor freda a qui les escolta.

Oh, l'encís de les pedres de Can Borrell! Quina diferència de les parets noves, llises, uniformes, on cap pedra no es destaca de l'altra, ni per la forma ni el color, on res parla de res. No tenen història per contar, no guarden records, totes pujades a plom, totes tirades a cordill!

Oh, l'encís de les pedres velles de Can Borrell! Les cases pairals com la masia de Can Borrell de Mollet han estat, els darrers anys, reductes d'un sistema indefectiblement condemnat a mort. Queden, però, a la nostra història com un signe immemorial que es perd en el passat, signe d'un profund i concret sentit humà. Elles foren el gran tronc familiar, sever i patriarcal, base indispensable per captar un fragment d'eternitat.

A les masies els costums es seguien com els ritus litúrgics i les tradicions; les bones tradicions catalanes, com les herències, es vincularen de pares a fills. És per això que quan cerquem l'historial de Can Borrell podem veure els diferents propietaris. Des de mitjans del segle XIX, i per traspàs de la família Borrell, la masia va passar a ser propietat de la família Roses. El mes de febrer de 1941, la finca Can Borrell era propietat de Vicenç Camp i Tintó (l'Estevet de la bòvila); l'any 1942 fou venuda a Casimir Pou Bruns; l'any 1972 la iniciativa pública inicià l'actuació urbanística de Santa Maria de Gallecs, amb un

paquet d'expropiacions que incloïa la masia de Can Borrell que, com a conseqüència, va passar a les mans de l'urbanisme provincial i per compensacions a l'Ajuntament de Mollet, actual propietari.

L'últim propietari privat de Can Borrell, en Casimir Pou Mundó, és el pagès que encara hi viu o, millor dit, hi malviu la dissort de l'ensorrament del seu casal familiar. És com el capità d'un vaixell que no abandona la nau enmig del naufragi imminent.

Pobre masia de Can Borrell. Va durar més que el paisatge que l'envoltava, i fou el lligam entre els seus homes i la seva terra. Passades les terres a solars per l'urbanisme depredador, la masia ha perdut la finalitat per la què va ser bastida.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA:

- MARC-AURELI VILA: (1980) *La casa rural catalana*. Ed. 62.
- J. GIBERT: (1947) *La masia catalana*. Ed. Millà.
- MAGÍ P. SANDIUMENGE: (1968) *La masia catalana*.
- J. CAMPS I ARBOIX: *La casa pairal catalana*. Ed. Aedos.
- APEL·LES MESTRES: *La casa vella*.
- J. PLÀ CARGOL: *L'art popular i de la llar a Catalunya*.
- SOCIETAT GESTORA: *L'Actur. Sta. Maria de Gallecs*.

Figura 12

EL MEDI AMBIENT EN EL VALLÈS ORIENTAL-II

Josep Gordi
Josep Lloret

1. El substrat litològic i els riscos geològics del Vallès Oriental

1.1. El substrat litològic de la comarca

La composició litològica del Vallès Oriental està directament condicionada per les tres unitats de relleu que la configuren: la Serralada Litoral, la Depressió Pre-litoral i la Serralada Pre-litoral. Quant al tipus de materials que es poden trobar a la comarca, hom pot dividir-la territorialment en:

En primer lloc una franja configurada fonamentalment per granit, amb algun enclavament de llicorelles i esquistos, materials tots ells de l'Era Primària. Aquesta franja, amb una amplada que oscil·la entre 5 i 2 km. aproximadament, voreja l'est de la comarca en direcció NE-SW, i va en línia recta des del terme de Sant Fost de Campsentelles fins al de Vallgorguina i Sant Celoni. Territorialment, aquest tipus de materials talla en diagonal (en la direcció NE-SW ja esmentada) el terme dels municipis de Sant Celoni, Llinars del Vallès, La Roca del Vallès, Vilanova del Vallès, Montornès del Vallès i Sant Fost de Campsentelles, mentre que és el substrat rocós dominant a la major part o en la totalitat dels termes de Vallgorguina, Vilalaba Sasserra, Vallromanes i Sta. Maria de Martorelles.

Un segon sector, coincident amb la unitat estructural de la Depressió Pre-litoral, que en superfície és el que presenta els materials més recents: gresos, conglomerats i argiles de l'Era Terciària i Quaternària.

Aquesta àrea, delimitada per dues falles de direcció NE-SW, a mesura que s'avança cap el sud de la comarca es va eixamplant i abraça una superfície que abasta:

- El sector sud del terme de Gualba i el NW del de Sant Celoni.
- Tot el terme de Sta. Maria de Palautordera i de S.Esteve.
- La meitat sud del de S. Pere de Vilamajor.
- El sector sud dels termes de Campins, Cànoves i la Garriga.
- Bona part del terme de l'Ametlla i la meitat sud del de Caldes.
- Parteix en diagonal NE-SW els termes de la Roca, Llinars, Vilanova, Montornès i Martorelles ocupant-ne la part més occidental.
- Tot el terme de Sant Antoni de Vilamajor, Cardedeu, Les Franqueses, Granollers, Canovelles, Lliçà d'Amunt, Lliçà de Vall, Parets, Montmeló, Mollet, i Santa Eulàlia quasi en la seva totalitat.

Una tercera àrea, que estructuralment forma part de la Serralada Pre-litoral, amb una composició litològica més complexa, en la qual es podria distingir, en primer lloc, un sector configurat fonamentalment per llicorelles, esquistos i sectors amb calcàries tots ells Paleozoics o de l'era primària que ocupa:

- El terme de Fogars de Montclús i del Montseny.
- El nord dels termes de Gualba, S. Pere de Vilamajor, La Garriga, Sta. Maria de Palautordera i Tagamanent.

En segon lloc, dins d'aquesta darrera àrea (la corresponent a la Serralada Pre-litoral) hom pot trobar un sector configurat per calcàries i gresos del secundari que abraça el terme de Montmany-Figaró, el sector sud del de Tagamanent i el sector nord del terme de Bigues i Riells i Caldes.

En darrer terme, també hi hauria un sector de gresos o gresos amb encavalcaments locals de calcàries del Terciari, que agafa els termes de S. Quirze de Safaja, Sant Feliu de Codines, Granera, Castellterçol i Castellcir.

Assenyalar, finalment, que dins d'aquest tercer sector corresponent a la Serralada Pre-litoral apareixen puntualment granits en superfície als termes de Tagamanent, La Garriga, Bigues i Riells, Sta. Eulàlia i Caldes.

1.2. Trets tectònics més importats

A nivell tectònic, és a dir pel que fa als fenòmens geològics que han transformat o modificat l'estructura del substrat rocós del Vallès Oriental, cal destacar com a element més important les dues línies de falles direcció SW-NE que separen la Depressió Pre-litoral de les Serralades Litoral i Pre-litoral.

D'altra banda, també cal explicar que entre la Depressió Pre-litoral i la Serralada Pre-litoral (en concret dins dels termes de Cànoves, la Garriga, Bigues i Riells o Caldes) apareixen una sèrie d'afloraments granítics. El contacte entre aquests afloraments granítics i els materials de la Serralada Pre-litoral és realitza a partir d'un encavalcament.

1.3. Els riscos geològics

Al marge d'explicar quina és la composició litològica dels diferents sectors de la comarca, hom creu que pot ser interessant apuntar alguns dels possibles riscos geològics que poden detectar-se dins de l'àmbit de la nostra comarca, havent explicat ja quin és el substrat rocós i els principals fenòmens tectònics que hi apareixen.

Els riscos geològics i/o naturals sovint es qualifiquen d'inevitables i en alguns casos, evidentment no en tots, es podrien evitar partint d'unes anàlisis i estudis previs a l'execució d'obres infraestructurals i construccions en general, així com de la consideració d'accions preventives davant d'aquests riscos.

Dins de l'àmbit del Vallès Oriental es poden destacar diversos actuacions o fenòmens susceptibles d'esdevenir, o de ser ja en aquests moments, factors de risc geològic.

En primer lloc, es pot assenyalar que la construcció d'urbanitzacions (a Cardedeu, Llinars, Cànoves o Palautordera) ha suposat el desboscament d'importantes àrees que " ...com en el cas de les de Cànoves ... han provocat la concentració de l'escolament de les aigües amb la consegüent i ràpida erosió del sòl..."¹.

També pot esdevenir un factor de risc geològic dins del Vallès Oriental, especialment en l'àrea de la depressió pre-litoral, la inestabilitat de vessants o els esfondraments. Aquest tipus de fenòmens poden produir-se per causes naturals, per exemple per l'acció d'unes pluges torrencials que, en el cas que ens ocupa, poden tenir un efecte especialment important en terrenys amb una composició litològica poc compacta com és el cas dels materials de la Depressió Pre-litoral.

També cal dir , però, que els esfondraments o els fenòmens d'inestabilitat de vessants poden venir induïts per l'acció de l'home: rebaixos o excavacions per l'execució de carreteres, línies de ferrocarril o d'altres construccions. Es per això que a la nostra comarca, tenint en compte l'elevat nombre d'infraestructures que s'hi construeixen o s'hi han de construir, caldria tenir molt present aquest factor de risc geològic.

Un altre factor important de risc geològic és i ha estat, malauradament, el derivat de les accions catastròfiques de les avingudes fluvials, condicionades directament per les característiques climàtiques de la nostra comarca i de tot el Principat. En el cas del Vallès Oriental, tant el Besòs com la Tordera, vencen desnivells molt importants en trajectes realment curts. Això determina que el temps de concentració dels diferents cursos fluvials (Congost, Mogent, Tenes i riera de Caldes entre altres) en llur confluència amb els cursos principals del Besòs i Tordera es produeixi molt ràpidament "...Oscil·la entre 3 i 5 hores..." i, d'altra banda, provoca que "...la punta d'avinguda sigui molt brusca..."².

Això suposa que l'avinguda pot desenvolupar-se amb gran rapidesa i fa necessària sobretot l'adopció de mesures preventives. Cal pensar que les crescudes dels rius de la nostra comarca poden augmentar, com històricament ja s'ha enregistrat, fins a 50 vegades o més el cabal normal dels rius.

En aquest sentit, cal destacar que el traçat de l'autopista A-7 i la carretera N-152, segueixen en diversos trams i de forma paral·lela els cursos del Mogent i del Congost respectivament, amb el perill que en el cas d'avinguda això suposa. En el cas de l' A-7, "...que segueix la terrassa baixa del Mogent entre Llinars del Vallès i Cardedeu, una sortida de mare com la dels anys 1943 i 1944 malmetria de forma important aquesta via de comunicació..."³. Tenint en compte les darreres obres d'ampliació d'aquesta autopista a un tercer carril, a ambdós sentits, o la construcció del T.G.V. que va paral·lela a l'autopista, els efectes d'una crescuda encara podrien ésser més greus.

2. El medi vegetal

Aquest capítol està dividit en dues parts. En primer lloc, es fa un breu repàs a les relacions històriques entre la societat i la vegetació, i en segon lloc s'analitza breument l'estat actual dels diferents grups de comunitats vegetals.

En el Neolític, entre 8.000 i 3.000 anys a.C., les planes i muntanyes del Vallès Oriental estaven cobertes de boscos, sobretot alzinars i rouredes a més de les vernedes que creixien al costat dels cursos fluvials.

En aquest període històric comença l'ocupació humana d'aquest territori, ja que hi trobem datats, de fa uns 4.500 anys a. C., els primers

jaciments, els anomenats sepulcres en fossa, com el de la fàbrica Cucuruny de Montmeló⁴. Més endavant apareixen els primers poblats estables - són els íbers - com el de Castellruf, de Santa Maria de Martorelles. Els pobles de cultura ibèrica es van establir en les zones muntanyoses, però més endavant van començar a endinsar-se en la plana, iniciant-se la primera desforestació. Ara bé, la definitiva conquesta de la plana vallesana es va produir amb la conquesta romana, ja que es van construir vies de comunicació, com la Via Augusta, localitats, com *Aquae Calidae* (Caldes de Montbui) i altres edificacions. Amb els romans el paisatge del Vallès va canviar notablement, reduint-se els boscos en benefici dels camps, camins i edificacions. El poblament de la plana ha patit al llarg de la història diferents oscil·lacions, fet que també ha comportat importants canvis sobre el paisatge vegetal. La primera regressió es va produir el segle VIII producte de la conquesta sarraïna, encara que al cap d'uns decennis s'inicià la repoblació d'aquests territoris, sota l'empenta de nobles i eclesiàstics, com la dels monjos del monestir de Sant Cugat. A partir del segle IX la construcció de camins, masies, castells i esglésies tornarà a transformar el paisatge vegetal amb molta més intensitat que en l'època romana.

La tercera gran empenta transformadora del paisatge del Vallès Oriental es produeix a partir del segle XVIII, degut al creixement de les activitats agrícoles, com la vinya, i de les manufactureres, com els teixits. Les cròniques dels viatgers són documents de gran interès per poder conèixer com era el paisatge d'aquell moment i quines eren les activitats econòmiques predominants. Francisco de Zamora⁵ va passejar-se a finals del segle XVIII pel Vallès Oriental, tot assenyalant que aquesta comarca tenia una gran riquesa forestal, que servia per proveir de productes forestals, o sigui llenya per fer anar els forns i fusta per fabricar carruatges, a Barcelona i d'altres municipis de la seva rodalia. Com exemple d'aquesta afirmació presentem un fragment del seu diari de viatge:

"En todo el Vallés se hacen excelentes hormigueros con la leña que resulta de la poda de los pinos y las piñas de los mismos son tambien aquí un renglon de comercio, a cuyo fin tienen en las casa de los labradores sus hornos para sacar los piñones, aprovechando las piñas y la misma cascara para el fuego".

L'exploació de les muntanyes és molt antiga, tal com demostra la documentació de la Cartoixa de Montalegre, on en un text del 1399 s'esmenta que en alguns indrets de la serra, els boscos, els camps i la vinya entraven en una curiosa rotació⁶; també se sap que els boscos

eren explotats per fer carbó vegetal i per aprofitar-ne els pinyons⁷. Els boscos cobrien la major part de les serres vallesanes, encara que també hi havia un gran nombre de masies, envoltades de camps i vinyes. També s'explotava el sotabosc, format per bruc, arboç, marfull, etc. Normalment era talat periòdicament per tal de fer feixos de llenya que servien com a combustible per fer anar els forns. Tal com ja s'ha dit, els arbres s'utilitzaven per fer carbó vegetal⁸, mitjançant carboneres, de les quals encara resten alguns dels forats en que s'instal·laven (*Foto 1*).

A partir del segle XIX, la superfície de la vinya va augmentar espectacularment, degut, sobretot, a la destrucció de les vinyes franceses per la fil·loxera. Aquesta situació va generar el feixar de bona part de les muntanyes, sobretot dels vessants solells. Els resultats d'aquest procés històric encara són observables avui en dia, ja que sota un bon nombre d'alzinars i de pinedes trobem les antigues feixes.

Al llarg del segle XX, sobretot a partir de 1950, l'empenta urbanitzadora va suposar una enorme modificació de la plana del Vallès Oriental, tant pel creixement industrial com urbà. Aquest fet ha implicat una quasi total desaparició de la vegetació natural, fins i tot dels elements simbòlics, com són els arbres monumentals. A Mollet s'han perdut la major part d'aquests arbres. Només per citar un exemple, l'alzina de Can Magre era un d'aquests arbres que calia haver conservat i que en l'apèndix trobarem descrita. Aquest canvi tan sobtat que s'ha produït de

FOTO N° 1: Antic sot d'una carbonera en mig d'un alzinar, a Santa Maria de Martorelles.

forma important en els darrers trenta anys, ha fet desaparèixer, encara que en resten petits reductes, els alzinars i vernedes de l'entorn més immediat de la població. El seu lloc ha estat ocupat per parcs on s'han introduït palmeres o altres espècies forànies.

A vegades aquesta brusca transformació ha estat traumàtica per moltes persones, que han recreat literàriament aquest passat perdut. Aquest és el cas de Pere Bonvilà, que ha deixat un treball mecanografiat titulat: "*El meu Mollet: boscos i vernedes*" del qual en l'apèndix en transcrivim alguns fragments.

Analitzant per sectors econòmics el resultat d'aquest procés històric, trobem que l'agricultura ha estat al llarg de la història una de les activitats que més ha modificat el paisatge vegetal. Encara que en l'actualitat no creix en nombre de superfície ocupada, tot al contrari, hi ha un lleu abandó de camps de conreu, que és molt més important en els municipis de muntanya. Aquest fet ha significat un progressiu augment de la superfície forestal.

Una altra activitat que ha actuat i actua sobre els boscos és l'explotació forestal, la qual no sempre ha fet servir els mètodes més racionals, tant en el passat com en l'actualitat. Com exemples d'aquesta afirmació presentem aquests dos fets. L'any 1879⁹ A. Massó de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques fa una proclama de denúncia contra les tales desmesurades que sofrien alguns boscos. Pel que fa a l'actualitat i no fa gaire anys, la mateixa Generalitat, des del Departament de Treball, va impulsar unes brigades d'aturats per tal de netejar el bosc, que en moltes ocasions es van dedicar a realitzar una tala desmesurada (*Fotografies 2 i 3*). Un altre element que actua negativament sobre el bosc són els incendis, els quals són ocasionats, voluntàriament o involuntària, per l'home. Ara bé, cal tenir present que aquesta situació és resultat d'uns factors ambientals que afavoreixen el bosc i de l'abandó de la major part de les activitats forestals tradicionals. I també l'aparició de nous usos del bosc, com és el lleure generalitzat, l'accés indiscriminat de vehicles, les residències secundàries, etc.

La implantació industrial, el creixement urbà i el de les comunicacions, són un altre grup de factors que també han incidit en la transformació de la plana vallesana. Per exemple, la construcció de polígons industrials en terrenys propis del llit d'inundació del riu ha provocat la canalització del curs fluvial i la desaparició dels boscos de ribera. A més a més, el lamentable estat dels rius ha degradat completament la flora fluvial.

FOTOS N° 2 i 3: Indrets, prop de Castellruf, on es va «netejar» el sotabosc.

La darrera part d'aquest capítol es dedicarà a repasar l'estat actual dels diversos grups de comunitats vegetals.

En el medi urbà, deixant de banda els parcs i jardins, hi ha un bon nombre d'espècies ruderals i de murs viaris que creixen entre les escletxes, les teulades, etc; i que normalment anomenem "males herbes". A vegades al costat de la trama urbana resten també petits illots de boscos autòctons, o sigui alzinars o rouredes, com el que trobem en un extrem del barri de Can Pantiquet de Mollet, els quals cal conservar, encara que avui en dia tinguin un caràcter clarament antropitzat, ja que són testimoni d'un paisatge perdut.

En el medi rural trobem una gran varietat d'ambients i per tant d'espècies. D'una banda, pels camins i marges creixen les comunitats arvenses, entre les quals trobem algun arbre fruiter o alzina; també en algunes ocasions hi podem trobar algun canyar. L'espai que envolta les masies és un indret on s'acostuma a trobar un gran nombre d'arbres, que moltes vegades han estat introduïts per l'home, com el lledoner (*Celtis australis*) o la figuera (*Ficus carica*).

En tercer lloc cal esmentar el medi forestal, que amb 58.061 Ha. representa el 71 % de la superfície de la comarca. De bon principi, cal diferenciar entre les brolles amb pins o pinedes, que són comunitats secundàries, i els boscos autòctons. Les pinedes tenen el seu origen en els incendis, l'abandó de camps i vinyes i en la posterior successió natural que es produeix en aquests indrets. Les pinedes més abundants són les de Pi blanc (*Pinus halepensis*) i les de Pi pinyoner (*Pinus pinea*) sota les quals trobem diferents tipus de brolles, com la d'estepes i romaní. Cal assenyalar que aquest tipus de paisatge vegetal és el que presenta un major risc d'incendi. Pel que fa als principals boscos autòctons, cal remarcar que han estat molt explotats i que és molt difícil trobar un alzinar que tingui més de 40 anys d'antiguitat; en segon lloc, aquests boscos estan recuperant extensió, degut, tal com ja s'ha dit, a l'abandó de la major part de les explotacions forestals. Els principals boscos autòctons són: l'alzinar, que resta reduït a petites taques a la plana i als vessants solells, éssent més abundant a l'obaga. Un altre bosc força estès pels vessants obacs és l'alzinar amb roures. I en tercer lloc cal esmentar l'alzinar muntanyenc que només apareix al massís del Montseny. Finalment, pel que fa a la vegetació de ribera, o sigui la verneda, ha quedat reduïda a les parts altes de les conques fluvials.

NOTES

(1) i (3) DE MAS i CANALS.: *La Geomorfologia del Vallès Oriental* Barcelona, 1981. Institut d'Estudis Catalans.

(2) *Història natural dels països catalans*, Volum 3 Recursos geològics i sòls, 1985, pp. 263. Ed. Enciclopèdia Catalana.

(4) ARRIZABALAGA, T. i altres (1983): *Els orígens de Granollers i del Vallès Oriental*, Ed. Caixa de Catalunya

(5) FRANCISCO DE ZAMORA. (Barcelona, 1973): "*Diario de los viajes hechos en Cataluña*". Curial. Documents de Cultura.

(6) Varis (1975): "*La acción humana en el paisaje: el caso de la Conreria*", Rev. de Geografía, n.º IX, Dept. de Geografía, Universidad de Barcelona.

(7) PEREZ, X. (1990): "*Sant Fost i la cartoixa de Montalegre*", Rev. Notes, Vol.4, Ed. Sala Fiveller

(8) GORDI, J. i MAS, J. (1984): *Boscós i Brolles del Vallès*, Ed. l'Aixernador.

(9) BOADA, M. (1991): "*Aproximació als ambients naturals de la comarca*

APÈNDIX.

Fragments de l'escrit: "*El meu Mollet. Boscos i vernedes*", de Pere Bonvilà i Miralles.

"Sempre m'ha agradat recordar el Mollet de la meva infantesa i de la meva joventut, aquell Mollet sense carrers asfaltats, però tan plens de vida i tan tranquils, sense aquests blocs de ciment on la gent hi ha de viure encaixonada i apretada com formigues. Jo estava enamorat d'aquell Mollet que sols comptava amb tres mil habitants, molt justos, d'aquell Mollet en que tots ens conexiem, que tots sabíem el peu que calçàvem, d'aquell Mollet de camps verds..."

"Aquest era el Mollet que jo contemplava embadalit, el de camps oberts, el d'aquelles vernedes i boscos tan bonics, d'aquells camps de blat, que quan començaven a rossejar i els miraves d'un tros lluny semblaven una mar rossenca,... d'aquelles mines d'aigua tant clara i fresca que tantes vegades m'havia refrescat, quan veritablement estava acalorat, ...,aquells rius Besòs i Tenes tant plens de vida, amb l'aigua tan clara que t'hi podies banyar,..., amb aquells peixos, barbs, bagres i anguiles que hi havia i que tant havíem gaudit anant a pescar-los"

"Aquells boscos de pins pinyoners amb aquells pins gegantins que quan començaven a obrir-se les seves pinyes el terra quedava ple de pinyons. Aquella flaire de farigola, de romaní o de ginesta florida que quan respiraves et feia eixamplar els pulmons; aquell estol de violers salvatges que es feien pels marges i per la vora dels arbres que, quan eren florits, les violes hi feien una olor finíssima i les noies amb goig anaven a cercar per fer-ne ramellets i lluir-ne un bon ram al pit..."

"Vaig a intentar fer-vos conèixer aquests boscos i vernedes tan bonics i exuberants, vaig a acompanyar-vos a fer una passejada per aquells llocs tan bonics que Mollet tenia i que avui això que se'n diu progrés ens ho ha destruït i ens ha embrutit a tots..."

"Començarem la passejada per la verneda de "Can Perejil", on hi havia un gran bosc de plàtans i un altre molt gran de pollancres, albes i carolines: en aquesta verneda els buscadors de bolets d'arbre hi disfrutaven molt, ja que s'hi feien molts pollancons i gírgoles."

"A la vora del Besòs hi havia una bona verneda molt ben cuidada; també hi havia un gran camp ple de presseguers de molt bona qualitat. Per aquells indrets fins al carrer d'Itàlia hi havia hagut la pineda fosca. Jo aquest bosc no l'havia vist, ja que va existir fins a mitjans de 1800, però segons contava l'avi, era un bosc molt imponent, pel mig d'aquell bosc hi passava el camí reial,..., que era l'únic camí que conduïa a Barcelona,..., a Can Prat també hi havia una verneda molt gran de pollancres i carolines,..., que estava molt ben cuidada i arribava fins al camí reial..."

"Com a quasi tot arreu, en les voreres del Besòs hi havia moltes canyes i molts canyers per reforçar les vores del riu (*Fotografies 4 i 5*). Així quan arribava una riuada i el riu es surt de mare, a les vernedes s'hi feien unes grans enllotades i d'aquesta manera la terra va tornant-se més bona"

"Entrem al bosc de pins pinyoners d'en Munger; en aquest bosc el 1908 l'Alejandro Lerroux amb el seu paquet de l'esmorzar sota el braç, amb l'entrepà al mig, hi va fer un miting de caràcter revolucionari i la guardia civil el va fer

*FOTOS N° 4 i 5: Imatges del Besòs fa uns 50 anys, on es pot apreciar la vegetació de la ribera formada per canyes, canyís i altres herbes. També podem observar un arbre de ribera, l'alba (*Populus alba*).*

correr un xic, a ell i a tots els que l'escoltaven,... Aquest bosc fou tallat l'any 1925 convertint-lo en camps de regadiu”.

“Caminem una mica més i ja ens trobem a la finca de Can Mollet, aquí la verneda és molt gran i ben cuidada, hi ha albes, pollancres, verns, algun fréixer,...; al centre de la verneda hi havia un estany d'aigua produït pels molts aiguamolls que per allà hi havia, en aquest estany s'hi criaven moltes anguiles i peixos.”

“Seguim la carretera i tot seguit entrem al bosc de Can Magre. La part baixa està poblada d'oms, alzines i algun pi, a la part alta hi ha molts pins, alzines i roures,..., al davant de la casa hi havia tres lledoners, eren centenaris, ja que per abraçar la seva soca es necessitaven tres homes; un xic més avall hi havia el rentador on hi feia ombra una figuera també centenària, de soca arrugada i bonyeguda pels anys, però que estava gemada a més no poder i feia unes figues molt bones; un xic més avall hi havia la bassa d'amarar cànem, al costat, imponent, exuberant s'hi trobava la famosa alzina de Can Magre, que tenia una soca molt gruixuda, molt elegant,...,formant una copa grandíssima que quan la miraves semblava feta amb motllo, ja que no sortia una branca més que l'altra i quan el sol es ponia, la capçada prenia uns colors rogencs i verds foscos que eren d'una bellesa formidable,... No m'estranya que Joaquim Mir la immortalitzés en el seu famós quadre :”L'alzina i la vaca”

“Un dia de 1966 arribaren les màquines i començaren a enrunar Can Magre i també... començaren a talar el bosc fins que no quedà un arbre dret. Aquells lledoners, pins i figueres centenàries foren abatuts..., sols quedà allà dreta, orgullosa i gegantina, semblava que plantés cara al destructor que s'anomenava progrés, que després de fer destruir tanta bellesa i tanta història, no es va veure amb cor d'abatre aquella alzina gegantina, se'n devien donar vergonya i allà la van deixar i hi feren passar un carrer i a ella la van deixar al mig de l'asfalt; els cotxes i camions passaven pel seu costat,..., Jo crec que la van marejar, ja que ella no acostumada a aquest brogit, ni a respirar aquell aire tant contaminat, el progrés no li provava i es va anar tornant groga, se li començà a assecar alguna branca, jo crec que també enyorava els seus companys de tants anys... En menys de dos anys es va morir, quan la vaig veure trossejada per terra els meus ulls s'ompliren de llàgrimes”

“Seguim el camí dels arços de Can Magre fins Can Mollet, la vorera esquerra del camí està poblada d'arços blancs, també hi havia algun pruner, molts galcerans i esparregueres...” “Can Mollet, en el moment que jo us el presento, tenia un gran pati on sis acàcies, un cirerer i un parell d'ametllers feien ombra al pati,..., al llarg del pati, un gran jardí amb varis rosers i tota classe de flors,..., al costat de la casa hi havia quatre lledoners centenaris, n'hi havia un de molt alt i gruixut que era buit per dintre, jo més d'un cop hi havia entrat per un forat que tenia a baix”

“Pel costat de Can Cabasseta travessem la riera seca, que tots anomenen així, però aquest no és el seu nom, ja que el seu veritable nom és la riera d'en Merdans, que jo he vist en moltes escriptures”

“De la riera a la carretera hi havia un bosc de pins pinyoners, que eren gegantins, el bosc era molt bonic, net i molt acollidor,..., també s'hi feien moltes ballades de sardanes, era l'orgull dels molletans. El 1936 l'Ajuntament el proclamà Parc municipal i sempre fou respectat, però a finals del 1939, de resultes d'una enrabiada del Sr. Julià, que n'era el propietari, fou tallat. El 1940

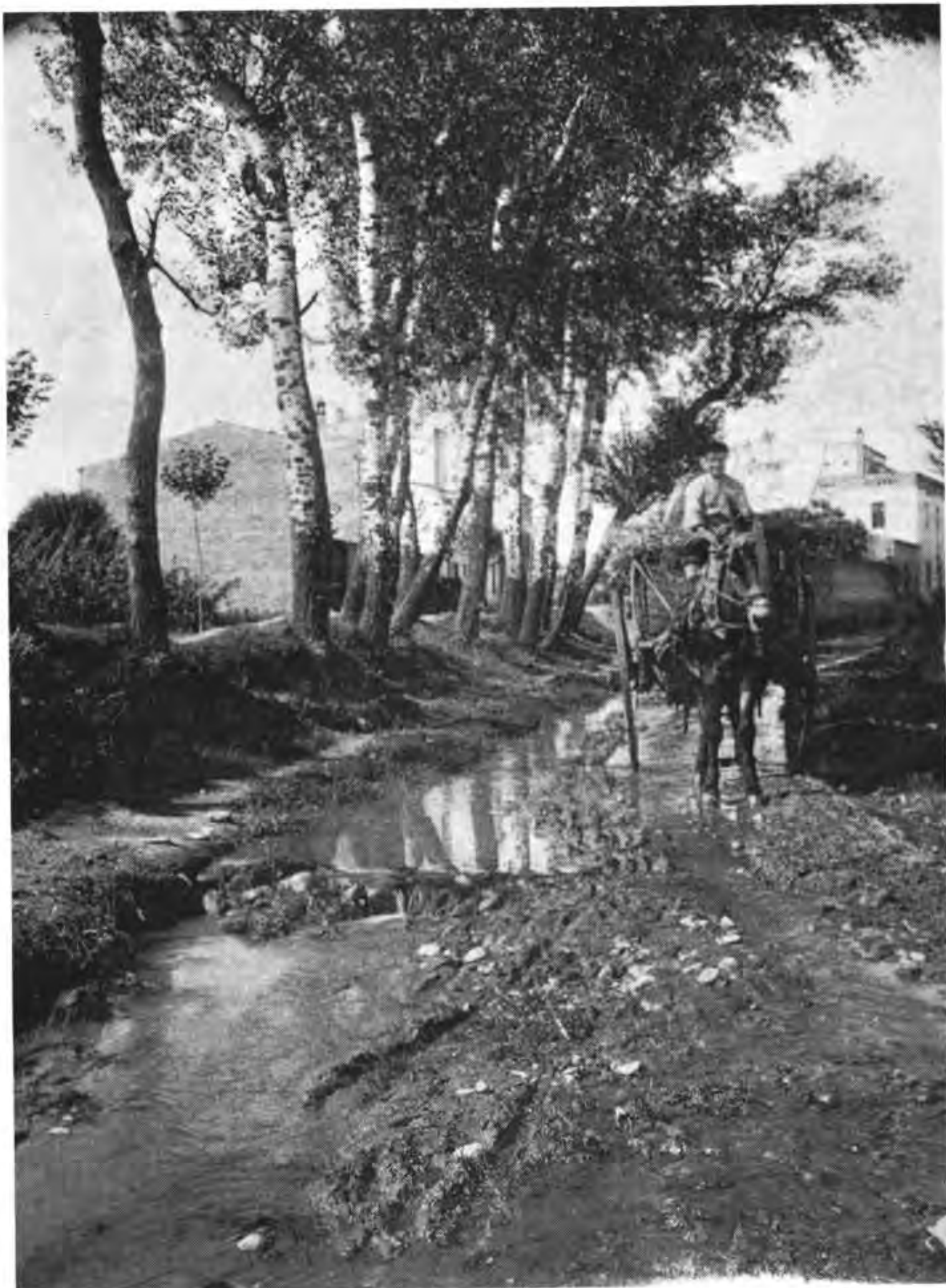

FOTO N° 6: Visió del torrent Caganell prop de l'antic pont de la Mandra. Es pot observar amb claredat una alba, que és la resta de l'antic bosc de ribera.

fou replantat de platans, que en el 1961 foren tallats per construir pisos; d'aquest bosc de platans sols en queden una trentena, que fan bona ombra a Can Feliu del Bosc. També allà, trist i solitari, hi quedava un pi i el Feliu del bosc en honor seu li feu una rajola amb el següent rodolí: Després de molt pregar, la destal el va indultar”

“I ens arriben fins a Can Pantiquet; el bosc que toca a la via és molt bonic, la seva flora està formada per pins pinyoners, alzines i roures i també algun om. La

part esquerra del bosc és molt selvàtica, ja que hi ha més alzines que pins, també hi ha un clot, que l'any que és plujós s'omple d'aigua i hi creixen els lliris blaus i les bardisses, heures i ridortes.”

“Can Fonolleda no té bosc, però prop de la carretera hi havia una alzina grandiosa i centenària,... aquesta alzina fou tallada l'any 1925 sense que el senyor Fonolleda sentís gens de rojor a les galtes”

“Agafem el camí de carro que porta al bosc de Can Torres, al costat del camí tot són vinyes, entrem en el bosc de pins pinyoners, la seva flora baixa és molt diversa, esparragueres, farigola, romaní, ginesta, estepa, alzines,... aquest bosc és bastant gran i avui encara es conserva en bon estat”

“Tant el bosc de Can Pantiquet, com el de Can Ros i el d'en Monserdà, eren els grans proveïdors de pinassa pels molletans, ja que en aquell temps no hi havia butà, tothom a la tardor recollia la pinassa i en feia una bona pila a casa seva i la feien servir per encendre el foc”.

“Prop del torrent Caganell (*Foto 6*) contemplem l'alzina del pont Xucladó; és una alzina fantàstica, té una soca molt gruixuda i per abraçar-la farien falta cinc homes, la seva capçada és fabulosa i és plena de nius de pardals”

“Anem seguint el camí i ja arribem als pinetons de Can Basora, és un bosquet molt jove, net i acollidor, s'hi està molt bé a l'ombra dels pinetons i a l'estiu quan bufa la marinada s'hi està molt fresc. Ens asseiem una estona perquè hem fet una bona caminada i des d'allà contemplem Mollet (*Foto 7*). Es veu l'església i el campanar que fa de centinella del poble, que és petitó, tot són cases i no hi ha cap bloc, per tot arreu hi ha també camps i el seu verd junt amb el dels arbres és per tot arreu”

“Ara, per acabar, sols em resta dir-vos que encara que haguem de viure tots encaixonats, procurem conservar el poc que ens queda i procurar també entre tots respectar-ho i fer un Mollet molt millor del que tenim ara.”

Desembre de 1980.

FOTO Nº 7: Panoràmica de Mollet fa una cinquantena d'anys.

ALGUNES CONSIDERACIONS SOBRE LES SECTES RELIGIOSES DESTRUCTIVES. SITUACIÓ A MOLLET DEL VALLÈS

Santi Villanueva

A la memòria del meu Pare.

Prefaci

Aquest article pretén informar i alertar sobre el món de les sectes destructives. Un món difícil d'entendre per la seva complexitat, però encara es fa més difícil quan un sap d'algú que hi està dintre. És un tema apassionant des de qualsevol punt de vista. Després d'uns anys d'estudi un s'adona que tot just acaba de començar a saber una mica d'aquest món i, tot i així, un es pregunta com és possible que ens deixem atrapar per missatges fantàstics, impossibles i irracionals. Pot ser que sigui perquè sempre busquem a fora les solucions, unes solucions fàcils als nostres problemes, quan en realitat ens hauríem de mirar abans el nostre interior. Moltes preguntes, molts dubtes i massa imaginació. El pitjor camí és el fanatisme, la irracionalitat d'un fi que no justifica mai els mitjans. Caure en mans d'una secta, qualsevol, es ficar-se en un món que, de ben segur, ens deixarà marcats per a tota la vida. Serveixi, doncs, aquest petit estudi perquè ens adonem que la millor eina per lluitar contra les sectes és la informació.

Cal apuntar que aquest treball és només una petita introducció al món de les sectes. Tot i això, la nostra pretensió és la de donar una visió de conjunt que sigui suficient per obrir els ulls a més d'un.

L'article consta de cinc apartats. La introducció explica el què és una secta destructiva i quines són algunes de les relacions amb la política i la seva implicació dintre dels projectes de control mental. Al primer apartat, veurem quines són les característiques que defineixen el líder i els adeptes. En el segon, s'estudien els diferents mètodes de captació. En un tercer apartat, s'explica en que consisteix el rentat de cervell. Al quart, quins són alguns dels síndromes de les sectes destructives després de sortir de nou al món exterior. I en el cinquè i últim, una referència a les sectes que tenim aquí a Mollet.

Introducció

Es podria definir de moltes maneres el que és una secta destructiva, però millor que qualsevol definició, és exposar algunes de les seves característiques¹:

- Ofereixen solucions simplistes (blanc o negre) a qualsevol situació.
- Tenen un líder carismàtic, messiànic i dogmàtic.
- Ofereixen seguretat personal.
- Formen una societat totalitària (tot ve decidit des de dalt).
- Utilitzen tècniques psicològiques coactives per a reclutar i adoctrinar els membres.
- Sostenen que el fi justifica els mitjans.
- Aconsegueixen fons a través de l'engany, alelegant serveis a la societat: recuperació de toxicòmans, ajuda a malalts de Sida, institucions caritatives, tècniques de millora personal, cursets diversos...
- Exigeixen el deseiximent dels béns materials als seus adeptes com a únic camí de salvació, sempre que reverteixin en favor de la secta i per al gaudi personal del líder.
- Inculquen odi, por i rebuig envers el món i s'ofereixen com a solució única al fi últim de l'ésser humà. Aïllen l'adepte (mental i/o físicament) de tot allò que és aliè als interessos de la secta.
- Intimidien tots aquells que els critiquen.
- Anul·len l'individu.

Per fer-ne un extracte podríem dir que són moviments totalitaris, presentats sota la forma d'associació o grup religiós, cultural, científic, terapèutic... que exigeix l'absoluta devoció o dedicació dels seus membres a alguna persona o idea mitjançant l'ús de tècniques de manipulació, persuasió i control mental, i ha d'aconseguir els objectius

del líder i/o del grup (poder i diner), tot provocant en els seus adeptes una total dependència d'ell en detriment del seu entorn familiar o social.

Es pensa que les sectes van sortir com a conseqüència de la fallida revolució dels anys seixanta. En aquella època en els joves de tot el món, i especialment a Europa i als EEUU, hi havia una desil·lusió general sobre la política, la religió i la cultura. En resum, hi havia un buit existencial (que per cert encara dura). Els joves demanaven un trencament total, volien un nou ordre i això suposava trencar amb l'«establishment». Se sap que l'any 1965 alts càrrecs de la CIA es van reunir amb líders hippies i líders sectaris per tal de controlar aquesta lluita que feia trontollar l'«establishment». No se sap què va passar en aquella reunió, però poc temps més tard passaren coses un xic estranyes:

- Renni Davis (portaveu de la nova esquerra nord-americana) el 1973 es fa deixeble de la secta del Guru Maharaj Ji².
- Allen Ginsberg, poeta i ideòleg de la contracultura nord-americana, va pagar el passatge als Estats Units del fundador dels Hare Krisna, el Swami Praphupada, i Coca-Cola promocionà el concert de presentació.

De fet el tema del control mental ja tenia precedents als Estats Units. L'any 1947 el president Truman i la CIA van crear els projectes Bluebird³ i Artichoke, projectes on es creu que s'amagaven experiments de control mental. En el projecte Mkultra van participar-hi el famós psicòleg Skinner i el neurofisiòleg espanyol Delgado. Tanmateix Timothy Learly (col·laborador de la CIA i present a la reunió del 1965) va fer grups d'experimentació del LSD d'on van sortir 4 milions de joves enganxats (per no afegir-hi els que han vingut després). Sembla evident que mentre els joves estan drogats no tenen ganes de fer cap revolució, si bé és ben cert que no aquesta és l'única causa del desencís actual, però sí un punt important de reflexió.

Es creu que el «suicidi col·lectiu» de 922 adeptes a la secta el «Templo del Pueblo» (imatges emeses per tot el món) dirigida per Jim Jones, va ser la culminació de l'experiment, és a dir, veure fins a quin punt els adeptes poden complir les ordres dels seus líders.

I ja per acabar aquesta petita introducció, farem esment d'algunes fortes connexions que hi ha entre sectes i política. Els moonis⁴ són la tapadora d'una activitat política feixista. Fabrica armament de guerra (M-16, M-79...), per a l'exèrcit coreà. Col·labora activament amb la Fundació Internacional per la victòria sobre el comunisme (IFVOC) i

amb la Lliga Anticomunista Mundial (WACL), organització feixista mundial.

La secta la «Nueva Acropolis»⁵ és el nexa de comunicació internacional entre grups neonazis. Certs documents proven l'existència d'una ideologia nazi i una estructura paramilitar.

1. Dirigents i adeptes

En aquest apartat ens dedicarem a fer una breu i sistemàtica descripció d'alguns aspectes de la personalitat dels líders i dels adeptes.

1.1. Dirigents

- Caràcter autoritari.
- Tendències impulsives sado-masoquistes.
- Ansietat de poder.
- Dependència dels seus adeptes.
- Respecte i admiració al poderós.
- Despreu i humiliació al feble.
- Submissió o dominació, mai solidaritat.
- Demagogs.

N'hi ha uns que es creuen il·luminats per la divinitat, és a dir, es consideren profetes; i altres, la mateixa divinitat. Per tant, la seva autoritat no pot ser posada en dubte ni cal provar res. Quasi bé tots tenen deliris paranoics (especialment de grandesa i de tipus eròtic...). El seu missatge és tramès per via emocional, tot burlant qualsevol crítica i/o censura racional. Menteixen però no fingeixen, heus aquí el seu poder de convicció i d'irradiació.

Tots els líders coneguts tenen unes característiques més o menys comunes:

- Sobrevaloració del jo i ànsia de singularitat històrica.
- Intel·ligència excepcional.
- Han estat fitxats per perversió sexual.
- Relació de parella bastant fosca.
- Estimen els animals.
- Frustració artística.
- Encara que són baixets i de físic vulgar (p.e. Hitler i Jones) són l'ideal de la bellesa i la perfecció.
- Veu poc agradable.

- Tenen un gran carisma i sempre estan voltats per un petit grup.
- Estan influïts per idees ocultistes.
- Tots menys Moon han mort rodejats de sang.
- Quasi tots els adeptes haurien matat o haurien mort per ells (alguns ja ho han fet).

1.2. Adeptes

Molts creuen que els adeptes són bojos o estan desequilibrats, però la realitat és que aquells que pensen ser immunes poden ser ja, només per aquest fet, els més vulnerables. Només fa falta trobar-se en un estat de crisi, insatisfacció o inestabilitat en el terreny estudiantil, laboral, professional, emocional, afectiu, social...

Penseu que la gran majoria dels adeptes potencials són joves d'entre 18 i 22 anys. I que aquestes sectes basen el seu potencial de captació en tot allò que defineix els joves; és a dir, juguen amb les següents armes: el desacord amb la societat i les seves normes; amb una intel·ligència mitjana o alta i amb inquietuds intel·lectuals i/o religioses, i que són idealistes. Que tenen una immaduresa i una identitat no consolidades i, a més, un especial interès per tot allò que és desconegut, esotèric i misteriós. Són, sense cap mena de dubte, els millors adeptes potencials que les sectes poden captar. Cal apuntar que aquestes característiques no són excloents ja que, tot i ser factors d'especial predisposició, no resulten imprescindibles per ser captats. Per tant, qualsevol persona pot ser captada per una secta si se l'agafa en el moment oportú.

2. Mètodes de captació

Aquest apartat està dividit en dues parts, una referent als cossos doctrinals i l'altra pròpiament als mètodes de captació.

Hi ha el que es diu la Doctrina del Mite Personal (DMP), és a dir, es crea una biografia falsa (un passat, una formació intel·lectual...) feta perquè el líder sigui un líder perfecte. Un cas típic és el del fundador de «Cienciología», Hubbard; la seva biografia ens diu que és un físic nuclear, un heroi de guerra... i que, cec i coix i oblidat per tothom, va descobrir el seu mètode anomenat «Dianètica»; però en realitat era un novel·lista molt dolent de ciència-ficció, no tenia cap titulació acadèmica (expulsat del col·legi per males notes); va ser passat de vaixell en vaixell a la II Guerra Mundial per tenir úlcers de duodè, bursitis i conjuntivitis. I encara més, ell mateix, poc abans de descobrir el seu mètode, va

demanar per escrit una consulta al psiquiàtric dels veterans de guerra de la marina americana. Aquesta carta encara es pot trobar als seus arxius. I per finalitzar, cal afegir que el seu propi fill el tracta de boig, violent i drogaaddicte.

La funció de la DMP és la de situar el líder en una posició tan elevada que l'adepte no pugui arribar-hi mai. La conseqüència és que, per aconseguir la perfecció espiritual, s'ha de seguir fidel i cegament tot allò que mani o digui el líder.

Un altre cos doctrinari és el que s'anomena la Doctrina Revelada (DR). És el text sagrat, immutable, incriticable i per tant és veritat absoluta. Està fonamentada en textos reinterpretats de relats sagrats, ja sigui sincrèticament o bé inventant nous textos. Hi ha un nucli bàsic i uns textos explicatius (ampliacions i/o manipulacions). El text més manipulat és la Bíblia⁶. Posem-ne només dos exemples: la secta los Niños de Dios⁷ ens parlen del «coito revolucionario», «haz el amor por Jesús». La secta soviètica Skoptsy justifica la castració basant-se en Is 56, 3-5 i Mt 19, 10-12.

La litúrgia conclou aquesta segona divisió. Són ritus essencials per aconseguir el sentiment de cohesió. Fan servir conferències, cursets, sessions de cant, oració, jocs i esports, un canvi d'aspecte físic..., i tot i més tenyit de transcendentalisme.

En els mètodes de captació predomina per damunt de tot l'engany. És habitual veure els Hare Krisna sortir dels seus Ashrams vestits amb el Sari (túnica rosa), el cap rapat amb una cueta, i amb els seus instruments disposats a atreure tothom. Però no sempre van vestits així, en ocasions es disfressen d'occidentals (canvi d'imatge). A més, és bastant usual que portin un carnet fals de captador⁸, i que per Nadal surtin disfressats de Papa Noël. La seva propaganda està manipulada, sovint es veuen fotos dels seus líders amb personatges rellevants⁹.

La captació de diners es fa els matins, ja que la gent té pressa i no té temps per parlar. A la tarda es fa la captació de nous adeptes, especialment a la sortida de les escoles, instituts i universitats en períodes d'exàmens; a les sales d'espera dels hospitals, aeroports, estacions de tren... i, qui no s'ha trobat mai cap adepte a la sortida d'un gran magatzem o a les Rambles de Barcelona!

Usualment els Hare Krisna et conviden sempre a dinar un diumenge (quasi sempre és una paella); i també a fer cursets d'espiritualitat, ioga, meditació... També posen anuncis a la premsa oferint aquests serveis.

Tota aquesta manipulació es podria reduir només en una frase: «Hay que hablar al hombre dirigiéndose a su corazón, es el órgano que está más cerca de la cartera»¹⁰.

3. Rentat de cervell

Molts de vostès poden pensar que com és possible que tanta gent es fiqui en el món de les sectes, unes sectes que et demanen: «Romper con su familia, su pareja, sus amigos y sus actividades; trabajar duramente sin cobrar a cambio de una dieta escasa, en unas condiciones infrahumanas, sin seguridad social ni ayuda en caso de enfermedad grave; exponerse a graves lesiones psíquicas e incluso orgánicas; ser repudiados por el grupo cuando empieza a resultar conflictivo para éste y quedar en la calle tras haber dado los mejores años de su vida, todas sus pertenencias materiales y haber renunciado a toda posibilidad de sobrevivir fuera de la secta; involucrarse en actividades ilegales (sino delictivas) en las que arriesga su integridad y libertad para enriquecer a un líder que no sólo lo subestima sino que lo desprecia»¹¹.

Doncs sí, és possible! I ho confirmen els milers d'adeptes que hi ha a tot el món. De fet és un procés molt estudiat, un procés que desglosarem en dos apartats¹²: tècniques de reclutament i tècniques d'adoctrinament.

3.1. Tècniques de reclutament

Bombardeig d'amor: sentit de família i pertinença al grup, a partir de la creació d'un entorn agradable i distès que inciti a la confiança plena i a un sentiment de plenitud. El nou arribat se sentirà «important», elegit: el centre d'atenció de tots els altres. Seguiment del neòfit: contactes freqüents amb tots els qui han connectat amb el grup a fi i efecte que s'interessin cada dia més a dedicar-s'hi plenament.

Pressió de grup: Anul·lació dels dubtes i de la resistència a les noves idees, aconseguida gràcies a l'explotació de la necessitat natural d'integració al grup, inherent en la majoria d'éssers humans.

3.2. Tècniques d'adoctrinament

Rebuig dels antics valors:

Acceptació del nou estil de vida, fonamentat en una constant denúncia dels antics valors i creences.

Substitució de les relacions personals.

Destrucció dels lligams familiars, ideant nous matrimonis i famílies (la secta és la «nova família»); rebuig dels anteriors vincles (amics, creences, interessos).

Compromís econòmic:

Increment de la dependència al grup pel que fa al deure d'aportar diners i béns personals o familiars. A manca d'això, obligatorietat de treballar gratuïtament pel grup o bé demanar préstecs a bancs, familiars o amics per tal d'afavorir el grup.

Hipnosi:

Estats de suggestió induïts per via hipnòtica, sovint subtilment disfressats com a meditacions.

Martelleig del subconscient:

Implantació de missatges subliminals mitjançant l'ús repetitiu de certes paraules o frases claus, enmig de llargues i confuses xerrades.

Càntics i pregàries:

Tot allò que és aliè a la secta és suprimit, fet al qual hi contribueix la repetició de cants o frases que bloquegen la ment a les idees de l'exterior. P.e.: els Hare Krsna, després d'una hiper activitat han de cantar 16 vegades la «japa» (una mena de rosari) de 108 contes, és a dir, han de cantar un total de 1.728 vegades al dia el següent maha-mantra (pregària):

«Hare Krsna, Hare Krsna, Krsna Krsna, Hare Hare, Hare Rama, Hare Rama, Hare Rama, Rama, Rama, Hare Hare».

Inhibició de la responsabilitat:

Renúncia de la responsabilitat de l'adult a mans de l'autoritat del líder, afavorida per estats de regressió i infantilització.

Jocs, activitats:

Participació en jocs i activitats diverses, amb regles poc clares que creen la necessitat de ser dirigit, amb el consegüent increment de dependència al grup.

Fatiga i reducció del dormir:

Desorientació i vulnerabilitat creats per l'activitat física i mental prolongada i per la manca del descans necessari. En la gran majoria de les sectes destructives els adeptes dormen de quatre a sis hores/dia com a màxim. Avui es creu que la privació del somni pot precipitar una psicosi latent en individus aparentment normals.

Canvi de dieta:

Privant l'organisme d'una nutrició necessària i equilibrada, mitjançant dietes pobres en proteïnes i altres principis bàsics, que contribueixen a

provocar estats de desorientació i un augment de la labilitat emocional. Normalment es consideren vegetarians, quan en realitat són «vegetalins», és a dir, sempre mengen el mateix «verd». Algunes sectes diuen que tenen mètodes naturistes per a les malalties. Vegin el cas de Roberto S. 13, que va ser víctima del «tractament mèdic» de la secta Raschimura per «curar-li» la diabetes.

Confessió:

Destrucció de la pròpia personalitat, obligant l'adepte a confessar els seus defectes i les seves debilitats per tal de demostrar-li que no és capaç de valdre's sense l'ajut del grup. Igualment, gràcies a la confessió se li podrà fer xantatge (real o emocional), en el cas que decideixi abandonar el grup.

Sentit de culpabilitat:

Creat per les seves ensenyances de salvació eterna i reforçat per l'exageració dels «pecats» i de l'estil de vida anterior.

Manipulació de la conducta:

Vulnerabilitat i confusió mantingudes, alternant càstigs i recompenses per una mateixa acció.

Temor:

Lleialtat i obediència al grup, mantingudes per l'amenaça de condemna eterna, produïda segons la secta pel més lleuger pensament, paraula o obra que no s'ajusti a la norma implantada per ells.

Doctrina confusa:

Prèdiques sobre una doctrina incomprensible, tot provocant el rebuig a la lògica i al raonament, que indueixen a l'acceptació cega del missatge rebut, amb la pretensió que la doctrina posseeix una base i validesa científiques indiscutibles.

Disciplina autoritària:

Acatament de totes les regles i normes del grup sense objecció.

Jerarquia omnipotent:

Acceptació de l'autoritat del dirigent, mitjançant la promesa de progrés, poder i salvació.

Prohibició del dubte:

Acceptació automàtica de les creences, aconseguida pel desànim a fer

preguntes i l'emplaçament a l'obtenció de les respostes adients en fases més avançades de «l'evolució en el grup».

4. Síndrome de les sectes destructives

Quan un entra en una secta alguna cosa es perd, tot depèn del temps d'estada; si aquest és superior o igual a tres anys els danys psíquics són quasi irreversibles. Seguint el tríptic de l'Associació Pro-Joventut podríem situar en tres nivells els efectes produïts per les sectes: socials, fisiològics i psíquics.

a) Socials

Reducció o anul·lació de la capacitat de comunicar-se lliurement amb les persones que no són de la secta.

Destrucció de les relacions familiars i de les amistats.

Pèrdua del lloc de treball o descens a una categoria inferior per manca de rendiment (intel·lectual o físic).

Desplaçament respecte a l'entorn.

b) Fisiològics

Deteriorament de l'estat general.

Desnutrició (es pot arribar a estats caquètics).

Pèrdua de la menstruació en el sexe femení. Transtorns hormonals diversos.

c) Psíquics

Desregulació o inestabilitat emocional. Canvis freqüents entre estats eufòrics i depressius.

Incapacitat per a mantenir relacions afectives normals amb persones alienes a la secta.

Pèrdua del lliure albir, esclavitud «voluntària».

Disminució de la capacitat intel·lectual, reducció del vocabulari i pèrdua del sentit de l'humor.

Raonament escàs, pobre o nul.

Tendències neuròtiques, psicòtiques o suïcides.

Al·lucinacions, pànic, confusió mental, desdoblament de la personalitat (estats dissociats), culpabilitat, pèrdua de la identitat.

5. Les sectes que hi ha a Mollet

5.1. Els «Testigos de Jehová»

Podríem dir que els «Testigos de Jehová» estan a cada poble del món, i per tant, també a Mollet. De fet, és la secta més enganxosa. Si us hi heu fixat, sempre van en parelles, un parla i l'altre escolta i rarament parla: és el mestre que ensenya el deixeble en la tècnica de venda i de l'engany. Són molt pesats i, si no fos per la seva mentalitat serien, i ho són de fet, els millors venedors del món. Sempre diuen que tot s'acabarà (evident) i que hem de convertir-nos per poder salvar-nos. Tenen la seva Bíblia particular on la traducció i, sobretot, les interpretacions són ben increïbles. La solució perquè callin és comprar-los alguna cosa, una Bíblia, un número de l'«Atalaya»... Altres els tanquen la porta, uns altres els la obriu i aguanteu estoicament la seva xerrameca. Molt pocs ens posem a discutir sobre els passatges de la Bíblia. La millor manera d'atacar-los és informar-se sobre la seva història i fer preguntes, crear-los dubtes respecte al seu missatge i, sobretot, a la seva trajectòria. A continuació farem un petit extracte que us ajudarà a entendre com funciona per dins aquesta secta.

5.1.1. Origen i desenvolupament

- 1870. Neix a Pittsburg (USA) amb Charles Taze Russell.
- 1880. Es funda el periòdic Zion's Watch Tower.
- 1881. Surten els famosos «tracs», fulletons, on es comença a dir que Crist ha vingut de «forma invisible» des de 1874.
- 1884. Es funda la societat «legal» Zion's Watch Tower Trac Society, nom que el 1886 es canviarà per l'actual, la Watch Tower and Trac Society.
- 1888. Comença la predicació porta a porta.
- 1909. Es traslladen a Brooklyn (encara avui) per múltiples denúncies.
- 1916. Mort Russel i el succeeix el jutge (era el copista del jutjat i un dia que no va venir el jutge el va substituir, però aquell dia no va haver-hi cap cas) Rutherford.
- 1919. Congrés de reestructuració. Nova època de propaganda. Inici de la literatura impresa. Neix la revista «La Edad de Oro», que el 1946 s'anomenarà com l'actual «¡Despertad!». S'uneix a l'«Atalaya».
- 1920-22. Es comença a demanar una relació setmanal d'activitats. S'inicia la predicació per ràdio.
- 1924. Tenen la seva emissora. Es reparteix un butlletí mensual amb

instruccions des de la central, que el 1956 serà «Nuestro Ministerio del Reino».

- 1925. S'ordena que han de dedicar-se algunes hores a la venda de llibres.
- 1931. Eren coneguts com Rusellistes o Rutherfordistes, però el juliol de 1931, en el Congrés de Columbus, el jutge diu haver tingut una revelació i, a partir de llavors, es diran «Testigos de Jehová».
- 1942. Mort Rutherford i el substitueix Knorr. Millora les tècniques de propaganda i de venda de llibres. Funda les escoles per missioners.
- 1950. S'amplia el taller d'impressió amb un annex de 9 pisos.
- 1956. Es torna a fer una ampliació amb un annex de 13 pisos. La producció de llibres, revistes i «tracs» es multiplica per set.
- 1959. Rotatives a Londres i Toronto. Sucursals a tot el món.
- 1977. Mort Knorr i el succeeix Frederich Frans. La secta està implantada a 205 països.

La primera vegada que vénen a Espanya és el 1919, però no serà fins el 1925, amb la visita de Rutherford a Madrid, quan s'arrela definitivament amb la creació, el 1930, del primer centre a Espanya. Tot i això va ser al 1947 quan van atacar fort. El 1970, i després de tres anys, es legalitza la secta.

5.1.2. Doctrina, mètodes, estructura interna i recaptació

Els pil·lars són l'escatologia, l'apocaliptisme i el segon adveniment del Crist.

El 1870, Russell afirma que Crist serà visible en 1874. Ningú el veu, però diran al 1877 que va venir de forma espiritual, invisible. El 1886 anuncia l'arribada del Crist en persona per 1914 (o 1915). Aquest període és de la «recol·lecció», i, el 1914, la data en què tindrà lloc la batalla de Armagedón que posaria fi al món, i començaria el «Mil·leni» —els mil anys de felicitat— que faria pujar al cel els justos: només ho van fer un petit nombre d'adeptes que, aterrits i histèrics, van suïcidar-se. Rutherford va mantenir aquesta idea, que es va retardar fins el 1918. I com que tampoc va venir, va dir que el període de recol·lecció va començar, efectivament el 1874, però que acabarà al 1924. Com que no n'encertava cap, el 1925 revela una nova profecia: «En 1914, Cristo desencadenó su batalla contra Satán tal como estaba previsto desde un principio, pero lo hizo en el cielo y no en la tierra». I es va quedar tan panxo. Rutherford també havia afirmat que després de la fi del món de 1924, l'any següent, els Patriarques de l'antiguetat hi ressuscitarien. Per

rebre'ls, va comprar una gran finca a Califòrnia i va aixecar el palau de BethSarim (Casa dels Prínceps), però com que aquests no van venir, el jutge va instal·lar la seva vivenda en el palau. Res millor, per a la seva dignitat i la seva asma, que el clima de Califòrnia. Després de la seva mort, el 1942, el palau es va vendre i es va amagar per sempre aquesta història als seus deixebles (de la mateixa manera que fan amb el passat doctrinari de la secta).

Finalment, van dir que el fi del món seria aviat (lògic). Però el 1960 tornen a la càrrega, diuen que vindrà el 1975 i després al 1984. Avui, diuen que vindrà...

Un altre tema important és el de les transfusions de sang. Per ells «la ley de Dios sobre la sangre no ha sido cambiada a través de los siglos; los cristianos hoy reconocen que están obligados por ella». Però aquesta no és l'opinió del principi. La primera vegada que es rebutja és el 1945 (15 de novembre) a la revista «Atalaya» (període de Knorr). Rutherford no va dir res, fins i tot la va elogiar a «Luz y Verdad» («Despertad» actual) de 1934. (Número de juny, pàgs. 90-91). Com poden veure, es poden canviar les normes sense cap mena de problema. Per cert, molts adeptes desconeixen aquesta història.

Tenen l'obligació divina de fer prosselitisme sempre. És obligatori anar al «Salón del Reino». Allà s'estudien els textos doctrinals, les preguntes i les respostes editades des de Brooklyn. S'ha de saber això i punt. Són autèntics «cassettes» de repetició; no intentin treure'ls d'aquí. Tenen dues assemblees de circuit (semestrals) i una de districte o nacional.

Quan a l'estructura interna, és la següent forma:

1. — Jehová Déu.
2. — Jesucrist.
3. — Classe de l'esclau fidel i discret.
4. — Cos Governant (onze membres ungits).
5. — Servent de Zona.
6. — Servent de Sucursal.
7. — Servent de Districte.
8. — Servent de Circuit.
9. — Superintendent o vell de la Congregació.
10. — Servent Ministerial.
11. — Publicador.

És molt interessant saber les coses que no es poden fer. En destaquem només algunes: no es pot jugar a escacs, no s'ha de col·laborar en les

campanyes caritatives (i es diuen cristians!!), no es pot batejar o ser «Testigo» si s'és fumador, no es pot treballar per cap altra religió (evident), no es pot dur dol per la mort de les persones estimades... De fet n'hi han moltes més, però no en facin cas. Algunes de les que hem posat es fan i no passa res, tot és variable i relatiu. Sempre s'adapten a la situació i, si s'ha de canviar la norma, ho fan sense cap mena de dubte.

Estan finançats per la coneguda Watch Tower Bible and Trac Society of New York, Inc. És el millor negoci editorial del món. Tenen, a Brooklyn, set illes de cases de 12 pisos d'alçada on hi treballen gratuïtament 2.000 treballadors. Mengen dels aliments portats per les granges d'altres adeptes. No hi ha drets d'autor, no tenen impostos, ja que són una societat religiosa. Són uns 2,5 milions de venedors sense cobrar per tot el món. Cada testimoni està «obligat» a adquirir un exemplar de tot el que s'edita des de Brooklyn i, per tant, si fem un petit compte i multipliquem aquests venedors per una mitjana de 350 ptes. en articles editorials comprats, ens resulten uns 700 milions a l'any fixos, només en la distribució entre els testimonis. I això sense comptar el que venen per les portes. Vagin comptant i diguin-me si no és un negoci rodó. I després diuen que les seves bíblies són molt barates, perquè no s'han de fer negocis amb la Paraula de Déu!!

Les xifres sobre adeptes és sempre relativa, ja que és difícil obtenir dades concretes i, sobretot, fiables. Ells mateixos ens diuen a les seves revistes que en són uns 2.342.634 a tot el món. A Espanya, segons dades molt antigues (1983), hi han unes 812 congregacions amb 50.355 adeptes. La seva seu espanyola està a la Finca El Chato, Ajalvir (Torrejón de Ardoz), Madrid. Per cert, els interessos de les vendes a Espanya se'n van cap a Brooklyn.

5.2. El Moviment Raëlià

Un altra secta que hi ha a Mollet és el «Moviment Raëlià».

Breus notes sobre la seva història.

El moviment Raëlià té uns 20.000 seguidors arreu del món. El seu fundador és un periodista esportiu francès anomenat Claude Vorilhon (nascut el 1946). Segons explica ell mateix en el seu llibre «Los extraterrestres me llevaron a su planeta. El libro dice la verdad», va tenir la primera experiència mística quan, als nou anys, l'últim druída de les Gàl·lies li va fer un estrany conjur¹⁴. Ens diu que va ser portat en un

«ovni» fins el planeta «Géniocratie» dels Elohim, sota l'ordre del President del Consells dels Déus (13/9/1973). Allà va rebre els missatges sobre l'origen i el devenir de la humanitat. És batejat Raël («el missatger») pels extraterrestres i nomenat missioner per revelar la veritat sobre la Terra.

5.2.1. Revelacions

No existeix «ni Déu ni l'ànima»; els «Elohim¹⁵ són uns científics creadors que, en els seus laboratoris, van fer totes les formes de vida sobre la Terra».

Fan una interpretació científico-fantàstica de l'Antic i Nou Testament. Llegim-ne algunes afirmacions:

- El diluvi va ser provocat per dos míssils nuclears.
- Maria, la mare de Jesús, va ser inseminada artificialment.
- Samsó, un telèpata fill d'extraterrestre i terrícola, va perdre la seva força «perquè quan li van tallar els cabells va perdre la capacitat de comunicar-se amb els alienígenes que l'ajudaven»¹⁶.
- Els extraterrestres, enyorats de la seva llar, van adonar-se que les terrícoles que havien creat eren prou bufones i, mitjançant la reproducció amb tècniques força humanes, va néixer una nova raça, la dels israelites, que són el poble escollit. La por que els humans arribessin a un grau de coneixement que els fes equiparables amb els seus creadors, i el creixent procés de primitivització dels israelites, van fer que els extraterrestres es decidissin a emprar la bomba atòmica més d'un cop per acabar amb el que havien creat. Les primeres víctimes van ser Sodoma i Gomorra, dos importants centres d'investigació de l'època¹⁷.
- «L'Estat d'Israel ha de cedir un territori situat prop de Jerusalem, tal com estava previst, i Claude Raël és aquell de qui havíem anunciat l'arribada»¹⁸.

Raël ha d'establir una «religió final, la religió de les religions», que serà una religió atea, oberta sobre l'infinit i l'eternitat de la matèria.

5.2.2. Dos aspectes doctrinals

a) Racisme

Les races humanes van ser creades per molts equips d'Elohim (amb més o menys d'èxit): «Nosaltres us proposem que per ajudar a accelerar aquesta catàstrofe final que serà per purificar l'Univers, destruint els

éssers que són el fruit d'una experiència fallida... si voleu acceptar el meu ajut posant el meu pla en marxa, és a dir, activar els diferents racismes existents en l'home, a fi d'obtenir l'esclat d'una guerra mundial racial, vosaltres sereu ràpidament poderosos i rics. La vostra funció consistirà a publicar els llibres que jo us dictaré i que us permetran estructurar les diferents estructures dels moviments espirituals i polítics, pregonant la destrucció de les races àrabs, jueves i negres, que sostenen les riqueses i les matèries primes, que la raça blanca necessita i que ella mereix»¹⁹.

b) Totalitarisme

Per preparar la vinguda dels Elohim, ha de ser constituït un govern mundial dirigit pels «superhomes». Un univers «geniocràtic» que exclogui la llibertat, ja que és un obstacle per la pau, la fraternitat i l'amor.

5.2.3. Algunes condicions per a l'adhesió

Fer un acte d'apostasia davant l'antiga religió.

Col·lectar diners per a la construcció d'un temple, futura ambaixada dels extraterrestres, amb la promesa de la reencarnació.

5.2.4. Activitats

Es practica la «meditació sensual» en els «centres de florida». Dels guies raèlians aprenen com arribar a un «orgasme còsmic» per «l'erotització mútua»:

«Si un ésser t'atrau físicament i sents que això és recíproc, fes-lo venir a aquest lloc, on junts podreu arribar a la sublimació de l'harmonia, que permet apropar-se a l'infinitud en satisfer els cinc sentits. I a aquest estat de plaer hi afegim la síntesi de tots els plaers, la unió física de dos éssers enmig de l'harmonia total i de la il·luminació de l'acte d'amor»²⁰.

La seva publicació es diu «Apocalypse», butlletí del Moviment Raèlià Internacional.

Com podeu veure, n'hi ha de tots colors, i no cal anar-se'n lluny quan ja els tenim al nostre poble, si bé només tenim constància de l'existència d'una sola persona, que fa de punt de contacte amb l'organització mundial.

Ja, per acabar, direm que hi ha un grup que s'anomena «Movimiento gnóstico cristiano universal de España», que va donant xerrades gratuïtes pels pobles. Dues d'aquestes sessions es van fer al Casal dels avis a la

nostra vila. Esperem que aquesta informació serveixi d'alguna cosa a qui correspongui.

Per finalitzar aquest article només un parell de coses. Recordeu que tothom pot ser captat i que la millor eina és la informació i, si us trobeu amb qualsevol problema, adreceu-vos a l'Associació Pro-Juventut de Barcelona. Allà us informaran més detalladament sobre aquest món sectari que creix i creix cada dia més.

Com a punt de referència, posem una breu llista²¹ d'algunes de les sectes que funcionen a Espanya i, evidentment, també a Catalunya:

SIMULACIÓ DE RELIGIÓ OFICIAL:

Hare Krishna
Brahma Kumari
Budisme Tibetà
Palmar de Troya
Fe Baha-I
Niños de Dios

PSEUDO-RELIGIOSES AMB GURU, QUE DICTA LA NOVA RELIGIÓ:

Rajnish
Moon (Església d'Unificació)
Maharaj Ji (Missió de la Llum Divina)
Dianètica (Església de la Cienciologia)
Ananda Marga

ESOTERISME:

Nueva Acrópolis
CEIS
Rosa Crucis
Gnosi - (Programes Culturals Gnòstics de CARF) - (Associació Gnòstica d'Estudis d'Antropologia i Ciències - AGEACAC) - (Centre d'Estudis Gnòstics - EEG)

IOGA I MACROBIÒTICA:

Gran Fraternitat Universal –Línia del Sol–
Comunidad del Arco Iris

Raschimura
Silvananda
Societat per a la vida divina
Satyananda
Sidda Ioga Dham
Gushananda Ioga (Universitat-Fundació)
M.T. Meditació Transcendental
Brama kumaris
Devananda
Dojo-Zen, Sikumaru
Alfa-Omega, Integració i Neocultura

POLÍTIQUES, CULTURALS I SOCIALS:

La Comunitat (Partit Humanista)
CAUSA
UCE
Agora
Fundació Antropos
Soka Gakkai

PROFÈTIQUES I VISIONÀRIES:

Nuestro Retorno
Verge Conxita

DROGAADDICTES I SERVEIS SOCIALS A LES PRESONS:

El Patriarca
Evangèlics, Daniel del Vecchio
Hare Krishna
Meditació Transcendental
Narconon, Drogonon (Dianètica)
ANACOR

ESTUDIS DE PSICOLOGIA:

S. Navarro, Poder Mental
Psicologia Humanista
Teràpia Gestual
Estel
Grup Itaca

Henri Wallon, Investigacions Psicològiques
La Ciència de la Física Mental
Silva, Control Mental

ESPIRITUALS I FILOSÒFIQUES:

Espírita
Teosòfia

OVNIS I ASTROLOGIA:

Edelweis
Adonai
Dal Cielo alla Terra
UDAC (Unión del Amor Cósmico)

NOTES:

1. Segons el tríptic ofert per l'Associació Pro-Joventut.
2. Secta anomenada «Misión de la Luz Divina». Fundada per Maharaj Param Sant Satgurudev Shri Hans Ji (o Hans Ji Maharaj) el 1949.
3. La CIA va aportar 25 milions de dòlars.
4. Secta fundada a Corea del Sud per Yon Myong Mon i que després prendrà el nom de Son Myung Monn.
5. Fundada a l'Argentina el 1957 per Angel Livraga i la seva esposa Ada Albrecht.
6. La manipulació de cites bíbliques es diu gematria.
7. Secta també anomenada la «Familia del Amor», fundada per David Brant Berg, més conegut per Moisés David o Mo. Bàsicament és una secta messiànica i apocalíptica. Podríem dir-ne moltes coses però només n'anotarem algunes:
«Es considera revolucionari l'adulteri, la poligàmia, l'incest i tot tipus de relació homosexual o heterosexual. Fins i tot s'hi inicia els nens en l'exercici de la sexualitat a partir del cinc o sis anys (per parelles ja se'ls comença a realitzar carícies masturbatòries a partir de l'any i mig, més o menys).
8. En un d'aquests carnets fals es pot llegir el següent: «Asociación benéfica no lucrativa», «Miembro autorizado para coleccionar» i les sigles «A.C.K.», és a dir: «Associació per la Consciència de Krisna». Del llibre de Pepe Rodríguez, *Esclavos de un Mesías*. Pàg. 53.
9. Fotos de les trobades no institucionals del líder europeu dels Hare Krisna, Stila Bhagavan Goswam Mahataja, amb Tierno Galván i amb el cardenal Tarancón. Fotos del líder de «Meditación Trascendental, Mararishi Mahesh Yogi amb tres ex-Beatles. I de George Harrison, un altre ex-Beatle cantant amb adeptes de Hare Krisna. Segons les fotos del llibre de Pepe Rodríguez, *Esclavos de un Mesías*. Pàg. 56, 58 i 59.
10. Pepe Rodríguez. *Esclavos de un Mesías*. Pàg. 63.
11. Ibídem; pàg. 58.
12. Segons el tríptic ofert per l'Associació Pro-Joventut.

13. Roberto va ingressar a un hospital pesant 28'400 kilos, Pepe Rodríguez. *Esclavos de un Mesías*. Pàg. 93.
14. Diari de Barcelona, 19/12/1988.
15. Ibídem.
16. Ibídem.
17. Ibídem.
18. Ibídem.
19. Setmanari L'Evenement, 21-27 de març de 1985.
20. Diari de Barcelona, 19/12/1988.
21. Setmanari Set Dies, 20 de juliol de 1990.

BIBLIOGRAFIA

BHAKTIVEDANTA SWAMI PRABHUPADA:

Preguntas perfectas, respuestas perfectas.

El Upadesàmrtā.

Samsara, la rueda del destino.

Raya-Vidya, el rey del conocimiento.

El Bhagavad-Gîtā. Tal como es.

Ed. The Bhaktivedanta Book Trust. Los Angeles - Sidney - Sao Paulo - Bombay - Vaduz - Alicante - London - Hong Kong - París.

El hombre en busca de Dios. Watch Tower Bible and Trac Society of Pensilvania. 1990.

El libro del Mormón. Otro Testamento de Jesucristo. Publicat per «La Iglesia de Jesucristo de los Santos de los Ultimos Días». Madrid, 1987.

CESAR VIDAL MANZANARES, *El infierno de las sectas*. Ed. Mensajero, Bilbao, 1989.

PEPE RODRIGUEZ:

Las sectas hoy y aquí. Edicions Tibidabo.

Esclavos de un Mesías. Ed. Elfos. Barcelona, 1984.

El poder de las sectas. Edicions B, Grupo Zeta. Barcelona, 1989.

FRANCESC JUVENTENY I BOIX

Escultor

Joan Ventura i Maynou

Perfil humà

Francesc Juventeny i Boix va néixer a Montcada i Reixac l'any 1906, fill de pares pagesos que portaven la masia de Montflorit de Cerdanyola del Vallès com a masovers.

De molt petit demostrà l'afecció a dibuixar en qualsevol paper, i feia formes o escultures amb canyes del camp del pare. Conta la família que la primera escultura que va fer fou quan un dia, en el camp del seu pare, perquè estigués quiet i s'entretingués, el pare li va fer un petit ninot amb terra mullada que ell va voler repetir. Tenia tres anys.

Als 14 anys, de la mà d'un sacerdot amic de la família, Mn. Garriga, es trasllada a Barcelona i estudia en diverses escoles d'arts plàstiques, tasca que anava compartint amb la feina d'aprenent en el taller d'escultura Centelles.

La primera obra que va treballar d'oficial, va ser el plafó o baix relleu que hi ha sobre la porta Marató de l'estadi olímpic de Barcelona.

El servei militar el compleix a Barcelona, i tal coincidència l'afavorí per poder continuar treballant en tallers d'escultors, entre ells el de Josep Clarà i, sobretot, en el de Josep Llimona, dels quals va heretar tot l'esperit noucentista que té la seva obra.

Al cap d'uns anys, estableix arrels familiars a Cerdanyola, on encara hi té els fills i la seva muller, Sra. Francesca Llargués i Masachs. Allà i obrí el taller del qual ja no es mourà fins el final de la seva vida, que fou el 27 d'agost de 1990.

Estil escultòric

No és difícil arribar a la conclusió que la seva trajectòria escultòrica està vinculada a la iconografia religiosa, ja que l'espai que dedicà a l'escultura civil i profana, dintre de la qual té obres de magnífica qualitat, està molt per sota del temps i esforç que esmerçà en l'obra religiosa.

Aquesta actitud artística ve condicionada per vàries raons.

— El mestratge que va rebre ja en les seves beceroles d'aprenentatge, ja que van ser mestres que una bona part de la seva projecció professional la dedicaren a temes religiosos, com és el cas dels tallers Centelles, Clarà i Llimona.

— La pròpia personalitat d'en Francesc Juventeny que, nascut i format dins d'una família d'arrels cristianes, l'embolcalla en un ambient humanista i religiós que el marcà per la resta de la seva vida.

— El temps i les circumstàncies que va viure en l'època de major activitat escultòrica, des de 1940 al 1970 aproximadament.

La inflexió culminant de la seva obra es troba al Monestir de Montserrat, i això mereix una reflexió per entendre la situació de l'art en aquella època de postguerra que començà l'any 1940.

Són bastants els crítics d'art que veuen que, gràcies a la iniciativa del Monestir, s'acabava una llarga esterilitat en monuments públics, i que l'arquitectura emblemàtica de Catalunya, representada per Poblet, Les Llotges, Generalitat, Hospital de St. Pau, etc... tindria a Montserrat la successora del segle XX.

Ho fonamentaven perquè el país iniciava la seva recuperació material, moral, econòmica i, malgrat la política centralitzadora de l'estat espanyol, es tractava de ressuscitar l'esperit nacionalista.

Per poder portar a terme el treball d'acabament i embelliment del Monestir, es cregué que l'estil més apropiat era el que oficialment va mantenir la Mancomunitat de Catalunya, que era el Noucentisme-mediterrani, ja que havia tipificat plàsticament una de les èpoques de major conscienciació nacionalista.

Per això, l'Abat Escarré cridà a una sèrie d'artistes i tècnics que col·laboressin a aquesta filosofia i que, bàsicament, foren:

Arquitecte: *Francesc Folguera i Grassi*.

Escultors: *Enric Monjo, Joaquim Ros, Manolo Hugué, Francesc Juventeny, Charles Collet, Josep Clarà, Joan Rebull, Josep Viladomant, Claudi Rius, Rafael Solanich, Frederic Marés, entre altres*.

Pintors: *Josep Obiols, Pere Pruna, Joan Parés*.

Ciselladors: *Ramon Sunyer, Alfons i Rafael Serrahima*.

Orfebres: *Mostany, Montserrat Mainar*.

Ceramistes Vidriers: *Santiago Padrós*.

Abat Garcia Cisneros. Sala del Signe. Basílica de Montserrat.

Francesc Juventeny aportà a Montserrat tres obres d'autèntica vàlua, col·laborant així a un dels llocs de Catalunya que, apart de l'interès religiós, humanístic i geogràfic, té la importància de la seva arquitectura i de les seves obres d'art que, per sort, cada dia van en augment, sobretot en la pinacoteca.

La característica que sobresurt més de la seva escultura és, potser, la decisiva autoritat en donar l'actitud o caràcter que volia a través de les cares. Mai tindrà

una imatge femenina d'ell el rostre inexpressiu, ni tan sols hieràtic, sinó que li donarà elegància, dolcesa, en una actitud normalment juvenívola. Quan a les imatges masculines, el rostre serà majestuós, viril i donarà sempre una aparença concreta al moment que representa.

Aquesta facilitat en donar vida a les imatges a través de les cares, ha estat un motiu anecdòtic que s'ha repetit algunes vegades en que l'han cridat esglésies o parròquies perquè canviés la cara d'imatges i així poder-les-hi treure la seva inexpressivitat.

Obra realitzada

Destaquen, com a més representatives:

- L'Església dels Caputxins de Sarrià: Imatge de Santa Anna, i la Verge Divina Pastora.
- L'Església Parroquial de Sabadell: Sant Fèlix, al Presbiteri.
- La Parròquia de Sant Quirze del Vallès: Relleu a l'Altar Major.
- El Cementiri Municipal de Sabadell: Diversos panteons familiars.
- L'Església de Santa Joaquina Vedruna de Vic: Sepultura de la Santa.
- Imatges en esglésies d'ordre religioses: Escolapis de Sabadell, Carmelites de Mataró...

Última estació del Via Crucis de Montserrat (Taller de l'escultor).

— Imatges a parròquies: Santa Coloma de Farnés, Vendrell, Lloret, Blanes...
Mereixen especial distinció, com ja hem parlat, les escultures fetes al Monestir de Montserrat, que són:

- Grup escultòric de l'última estació del Via-Crucis. (*Foto 1*).
- Imatge de Sant Josep de Calassanç, a la plaça del Monestir.
- Estàtua de l'Abat García de Cisneros (germà del Cardenal Cisneros), situada a la Sala del Signe de la Basílica (*Foto 2*).

Pel que fa a Mollet, hi tenim tres obres de gran qualitat, totes elles al Temple Parroquial:

- Sant Crist, de talla i de clara influència de Llimona.
- Sant Vicenç, de pedra, situat en el central del Presbiteri com a titular de la Parròquia.
- Verge dels Àngels, de pedra, a l'Altar del mateix nom.

BIBLIOGRAFIA

FRANCESC MIRALLES (1983). *Història de l'Art Català*. Volum VIII. Edicions 62. 1983.
Arxiu Familiar JUVENTENY. *Llarguès de Cerdanyola*
ABADIA DE MONTSERRAT (1956). *Índex Artístic 1956*.

LA PENYA L'ALTRA BANDA

Orígens de la U.E. Sant Fost C.F.

Xavier Pérez

Una barriada singular

En l'època de la República, als inicis de la dècada dels 30, la gent gran de Mollet quan es referia a la part baixa de Sant Fost acostumava a parlar de «l'altra banda». Aquesta expressió té el seu origen en el fet que Sant Fost és situat a l'altre costat del riu Besòs. Per això deien allò «d'anar a l'altra banda» quan volien dir que pujaven a St. Fost o a Martorelles.

L'altra banda comprenia l'actual barriada de Can Calet, de Sant Fost, fins al pont de la riera Suñé, i també un tros de Martorelles. L'eix central d'aquest singular barri era, i és encara, el carrer de Barcelona, on els dos pobles divideixen els seus termes. Es dona, doncs, la curiosa circumstància que una vorera és Martorelles i l'altra és Sant Fost. Aquest fet, purament administratiu, no ha impedit mai que la germanor regnés entre els habitants d'aquest nucli de cases, tot i la tradicional rivalitat entre santfostencs i martorellencs.

A principis dels anys 30 aquesta barriada de Sant Fost era eminentment obrera. La majoria dels seus habitants treballaven a indústries de Mollet com Can Fàbregas, la Pelleria o d'altres. Podem imaginar-nos, aleshores, el caràcter innovador i progressista d'aquest barri popular. Aquest fet marcava molt la diferència amb el Sant Fost pagès i camperol de la part de dalt del poble, on els santfostencs es dedicaven gairebé exclusivament al conreu de la terra, en especial de la vinya. Els habitants de dalt eren més conservadors, segons testimonis de l'època, i no tan

propensos a les activitats esportives i lúdiques. En canvi, els de Can Calet, influïts per l'ebullició social i política de la jove República, i en contacte amb el Mollet industrial i republicà, tenien altra forma de pensar i de veure la vida.

La penya i el futbol

Cap al 1930-31, un grup de joves del barri, inquiets i vitals, decidiren fundar una «penya», nom que expressava aquest caliu d'unió que hi havia entre ells. Es començaren a reunir a la sabateria d'en Duran, local que avui ocupa Ca la Patrícia, i on poc després l'Ortiz posaria una barberia. Allà s'aplegaven quan sortien de la feina i organitzaven diverses activitats¹.

Poc després decidiren crear l'equip de futbol anomenat Penya L'Altra Banda. Els fundadors foren en F. Manel Serrano de St. Fost, en Santiago Masmitjà, jove fuster de Martorelles, i en Joan Ventura, també de St. Fost; tots tres residien a l'Altra Banda. Aquests nois agafaren un dia el tren i s'arribaren a Barcelona, al carrer Aribau, on adquiriren les samarretes i els pantalons necessaris per al seu equip. Triaren una samarreta a ratlles verdes i blanques, senzillament perquè foren els colors que més els van agradar². Aquests són els colors històrics i veritables de la U.E. Sant Fost C.F., per molt que alguns s'obstinin a canviar-los. Els diners per adquirir la roba els havien reunit després d'uns quants mesos d'estalvi; cada membre de la penya aportava una petita quantitat setmanal. S'acabava de fundar el primer equip de futbol de la nostra localitat, origen de l'actual Unió Esportiva Sant Fost.

Com a camp de futbol condicionaren un terreny, més o menys pla, on hi havia uns pallers. El solar, situat on ara hi ha el Pavelló-1 i el pati de les escoles, era propietat de l'amo de Can Ribalta, que, convençut per l'Ajuntament de Sant Fost, el cedí als futbolistes. Al començament es canviaven a Cal Xupina, una casa que hi havia al costat del camp; com anècdota curiosa podem dir que penjaven la roba al cup d'aixafar el raïm. Un dels primers partits que jugà L'Altra Banda fou contra La Mina de Montcada, guanyant els de St. Fost; era pels volts de l'any 1931. Els habitants de St. Fost, tant de baix com de dalt, acudien amb gran afluència a veure els partits que organitzaven els joves de la penya. Allò era una novetat per als santfostencs i un bon entreteniment dels diumenges, després d'una esgotadora setmana de treball al camp o a la fàbrica.

Penya L'Altra Banda, primer equip de futbol que hi hagué a St. Fost, fotografiat vers el 1931. D'esquerra a dreta.

Drets: Ortiz (de paisà), Pujades, Ramon Safont (amb ulleres), Joan Curtiellas, Ventura (porter reserva), Escalada i Batllori.

Agenollats: Joan Ventura, un francès que treballava a Can Fàbregas i el Tino.

Asseguts: Santiago Masmitjà (de paisà), el Màscara, Manel Serrano (amb la copa) i Gil.

L'equip de l'Altra Banda era un simpàtic conglomerat de xicots de tres pobles: Sant Fost, Martorelles i Mollet. Una de les primeres alineacions així ho reflecteix: en Manel Serrano (porter), Gil i Joan Ventura eren de St. Fost; Joan Curtiellas i el Màscara de Martorelles, i en Pujades, Escalada i Tino de Mollet. També jugaven Ventura com a porter reserva, en Batllori i un francès que treballava a Can Fàbregas. Santiago Masmitjà «el fusteret», estigué també molt vinculat a l'equip des d'un bon començament, així com l'Ortiz.

Després l'equip s'anà renovant amb nous fixatges i cap al 1934 el composaven, entre d'altres, el Peret Sans, l'Olied, el «Goiburu», en Gordi, Ramon Bertolín, Josep M. Enric, l'Escura, Joan Ferrando, Joan Masdéu, Josep Campanals, en Nicola, i un llarg etcètera. De delegat en feia el Manel Bertolín. Aquest equip ja estava federat la temporada 1934-

35 i participava amb el nom del poble, Sant Fost. Fou enquadrat en el grup B del Campionat amateur de Catalunya, amb clubs com el Parets, Sta. Perpètua, La Llagosta, Ripollet, Sporting Club Montmeló, La Garriga i Castellar del Vallès³.

L'agost de 1933, en el transcurs de la Festa Major del poble, la penya L'Altra Banda disputà un partit amistós amb la penya Ràpids de Granollers⁴. El dissabte d'aquella mateixa festa, Sant Fost visqué un dia històric: el president de la Generalitat, En Francesc Macià va inaugurar la nova Casa de la Vila. Era el 26 d'agost de 1933. El 1935, els joves de la penya triaren, abans de començar el partit de festa major, la Miss Esport de Sant Fost: l'afortunada fou la Mercè Colomé, excel·lent balladora i membre de la colla de seguidores de l'equip.

Més que un club

La Penya L'Altra Banda no tan sols es dedicava al futbol. Aquesta era una activitat important, però en tenien d'altres. Sovint es feien excursions a la platja, i a les muntanyes de les rodalies. Quan els jugadors es traslladaven a jugar a d'altres pobles mai no es trobaven sols, ja que eren acompanyats per un nombrós grup de nois i noies que els animaven a tothora.

El ball del dissabte era una altra activitat força destacada. La pista s'acondiciava a la mateixa carretera de Badalona, al davant de la casa Cordon (després de la «Falange»). Guarnien el carrer amb garlandes i fanalets... i a ballar! Entre peça i peça s'anunciava per megafonia l'alineació de l'equip per al partit de l'endemà. La colla de joves de l'Altra Banda sempre anaven molt units i animaven molt l'ensopit ball que, de tant en tant, s'organitzava al Centre Catalanista Republicà de St. Fost situat al costat de l'Ajuntament (avui Centre Cultural). Poc abans del 36 en Jaume Fornells, que tocava en una banda de Granollers, i en Manel Serrano convingueren de formar una petita orquestra. El primer tocaria el flabiol i el segon el tambor...

Però esclatà la guerra civil i totes aquelles il·lusions de joventut s'esvaïren tràgicament. La lliga es va suspendre i l'equip del Sant Fost es va desfer. Molts d'aquells joves foren cridats a files i alguns mai no tornarien. Als quatre cantons de Can Calet es deixaren de celebrar balls i els de la CNT posaren un control amb una metralladora a la cantonada de Cal Panxeta. En Fornells morí al front. En Vicenç Ventura i en Manel Serrano, dos dels fundadors del club, marxaren a l'Aragó amb la

columna Vallès Oriental que es formà a Granollers. Campanals veié estroncat un possible fixatge pel Badalona perquè hagué d'incorporar-se a la 134 Brigada de l'Exèrcit. Aires de mort i de guerra havien arribat.

NOTES:

1. Aquest article es basa, en bona part, en una entrevista que vaig tenir el desembre de 1991 amb en F. Manel Serrano, que amablement m'explicà tots els seus records. També vaig parlar amb en Josep Campanals.
2. Des del 1988 la U.E. Sant Fost C.F. vesteix, inexplicablement, una samarreta totalment verda. La tradicional camisola a ratlles verdes i blanques va ser substituïda sense haver-hi cap acord oficial de Junta ni ser votat en assemblea de socis com hauria estat preceptiu. Les raons d'aquest canvi, que trenca més de 60 anys d'història, és que alguna persona vinculada al club no veia amb bons ulls que el Sant Fost vestís una samarreta semblant a la d'un conegut club andalús: el Betis. Quin pecat més gran, oi?
3. *La Vanguardia*, 27 de desembre de 1934.
4. *La Vanguardia*, 29 d'agost de 1933.

Equip de l'Altra Banda el 1935, quan ja s'anomenava U.E. Sant Fost.

Drets: Manel Bertolín (de paisà), Peret Sans, Olié, «el Goiburu», Gordi, Ramon Bertolín, Josep M. Enric, en Prat (de paisà), Escura i el Joan Ferrando.

Asseguts: Prades (porter), Joan Masdéu, Josep Campanals, en Corbella (massatgista) i Vicenç Ventura.

* *Fotografies cedides pels Srs. Manel Serrano i Joan Ferrando.*

MOLLET I EL VALLÈS DEL FUTUR*

Marcel Galobart

Introducció

Gràcies per haver-me deixat acompanyar-vos en aquesta festa d'hivern, però tan bonica, de Sant Vicenç, i en aquest acte ple de sentit de la presentació del V volum de *Notes* històriques i culturals de la vostra vila.

Gràcies per deixar-me participar de la vostra alegria i d'aquest testimoni d'amor al vostre poble, a les arrels del vostre poble, que tot aquest acte trasllueix.

Voldria que les meves paraules no desentonessin, que fossin ben adients a aquesta festa. I penso que la manera d'assolir-ho és parlar com si féssim conversa tots plegats, com uns amics que es retroben i parlen.

Us convido, doncs, a fer aquesta conversa sobre Mollet i el Vallès del futur. Si us sembla, podríem seguir aquests punts:

- Records de Mollet
- Mollet, una vila en el Vallès.
- Alguns reptes en el present de Mollet i del Vallès
- Recapitular el passat o somniar el futur?
- La nostra responsabilitat

* Parlament pronunciat a la Sala Fiveller, de Mollet del Vallès, en la presentació de *Notes* - Volum 5. 22 de Gener de 1992

Els meus records de Mollet

— El dia 21 de juny de 1935 —fa més de 55 anys— vaig passar per primera vegada per Mollet i vaig començar a conèixer la gent del Vallès.

Veníem amb un petit carret des de Barcelona, amb el meu pare i la meva germana. Cinc hores des de Barcelona a Santa Eulàlia. A quarts de 8 de la tarda empeníem la darrera i inacabable recta que ens portaria de Mollet a Parets.

— Mollet era pels infants de Santa Eulàlia com un imant que ens atreïa; més que Granollers, no sé per què. Anar amb bicicleta a Mollet era el summum de l'aventura. Un diumenge fred del febrer de 1938 un company i jo aconseguírem arribar a Mollet. No sabíem pas que hi havia llavors l'alcalde Fortuny.

— Temps després, a començaments dels 50, jo ja havia començat a fer classes al que en dèiem l'Institut de Granollers, però també ajudava al pare en els seus treballs al bosc. Un dia descarregàvem fusta, suats i espitregats, a la serradora Sallent. Va passar un alumne de Mollet i em va reconèixer: «Ostres, si és el Galobart!». No cal dir que, automàticament, vaig perdre la petita aurèola que jo em pensava que tenien els professors.

— Un altre dia, un diumenge a la tarda, al camp de futbol de Mollet jugaven el Mollet i el Santa Eulàlia. Vaig fixar-me en un home més aviat baixet i tot nervi que era el pare dels vostres grans futbolistes, els germans Gonzalvo. Escoltava per ràdio el partit que el Barça jugava a Galícia i, de sobte, digué: «Em sembla que ha passat alguna cosa grave». La cosa grave era que el Celta havia marcat un gol al Ramallets. Però per ell, la cosa greu era una cosa que atenyia als seus fills.

Molts cops hi he pensat. També avui continuen passant «coses graves».

— Ja a començaments dels 60, a Mollet com a tot el Vallès Oriental florien les Setmanes de Joventut organitzades per la JAC. En una d'elles ens varen convidar aquests amics entranyables que són l'Arcadi Viñas i en Joan Ventura, a en Josep Verde Aldea i a mi per venir a parlar-hi. Recordo encara la precisió i la claredat de les paraules d'en Verde i penso que no és pas estrany que hagi arribat a la vice-presidència del Consell d'Europa.

Perdoneu que m'hagi allargat en els meus records de Mollet. Tot per dir-vos que, pels de Santa Eulàlia —i pels de tot el Vallès—, Mollet és un punt de referència important. *Mollet pesa a la comarca.*

Mollet, una vila en el Vallès

Penso que tots us heu adonat del risc que Mollet ha hagut de superar en aquests darrers anys. Mireu el mapa de Catalunya i comproveu on arriba el gran cinturó industrial de Barcelona. Resseguiu-ne la línia que marca la frontera —fluïda, però frontera—: El Prat del Llobregat, Gavà, Sant Boi, Martorell, Terrassa, Sabadell, Barberà, *Mollet*, Palau de Plegamans, Parets, Granollers, Montornès, —i si travessem la serralada litoral— Montgat, Badalona.

Mollet, doncs, vila fronterera. Cap on es decantarà? Perdrà la seva manera de ser i es fondrà, anònima, en el món i en el paisatge industrial de l'*hinterland* de Barcelona, o s'arrelarà més i més en la seva essència de vila capdavantera del Vallès, oberta, això sí, a tots els avenços moderns?

Heu jugat, esteu jugant encara, una partida difícil! *A tot o a res!* Perquè en aquest camp un equip juga decididament a l'atac, i l'altre es bat a la defensiva.

Mollet es perdrà? Restarà amb personalitat pròpia? Aquest és el repte a que cal respondre. Jo voldria que Mollet guanyés, que s'esforcés com ha fet fins ara per mantenir la seva identitat, per ajudar a mantenir la personalitat del Vallès!

Voldria parlar-vos encara més de Mollet i no només de l'aspecte extern, o bé econòmic o demogràfic, sinó de l'ànima d'aquesta vila que avui celebra la seva Festa Major d'Hivern.

Us convido a mirar Mollet des d'una perspectiva nova. Mollet al bell mig de la plana del Vallès.

Jo sempre em miro el Vallès, com un enorme estadi. Mireu, sinó, quan venint de Barcelona acabem de travessar el Coll de Montcada com la plana del Vallès ens apareix encerclada de muntanyes amigues que són com les enormes tribunes d'un immens estadi:

A banda dreta, les muntanyes de la Conreria, Céllecs, Montseny, Tagamanent; enfront el Puiggraciós amb el punt blanc del seu Santuari, Bertí, Sant Sadurní de Gallifa; després El Farell, el Puig de la Creu sobre Castellar; més enllà, Sant Llorenç del Munt, i al lluny, emergint entre les boires, Montserrat; i tancant l'estadi, a mà esquerra, la Serra de Collce-rola, el Tibidabo.

En aquest estadi immens, milers de vallesans, ara ja centenars de milers, juguem el gran partit de les nostres vides.

El juguem net aquest partit? El juguem brut? De vegades, en l'ardor del joc, del negoci, de la política, del tragí de cada dia, els que som al camp de joc no ho sabem gaire si fem falta o no. Per això us convido a prendre perspectiva, a pujar a alguna d'aquestes muntanyes amigues i deturar-nos a pensar en nosaltres mateixos i en el nostre poble.

Pugem al Montseny. Aquesta tribuna al costat de sol ixent. Voldria que m'acompanyessiu per un camí una mica inesperat: Tona, Balenyà, Seva, i aquí emprenem la ruta cap a Viladrau i, emparats pel Matagalls, anem fent camí cap al peu de Les Agudes. Anem a beure un glop d'aigua a la Font de Sant Marçal. I és aquí on ens sobta el missatge de la muntanya.

La muntanya ha fet servir la veu d'un poeta, Gerau de Liost, per a fer-nos pensar. Es com una veu amiga que ens escomet tot dient:

*«Déu te guard, vianant!
Que t'imposi el Montseny
una mica d'amor
i una mica de seny!*

Una mica d'amor i una mica de seny!

Anem fent camí cap el Pla de l'Espinalt, cap a Santa Fe i, com que avui fa molt fred i potser ens atraparia la nevada, renunciem a pujar al Turó de l'Home; però sí que ens arribarem fins al Coll de Santa Helena.

Mai heu vist el Vallès tan bonic! Les petites valls de la nostra comarca són, al bon temps, com una mar de verds i grocs i ocres, i ara de grisos i de plata, puntejada per tot arreu per viles i pobles.

El Vallès se'ns apareix en tota la seva plenitud. Busquem ansiosament una vila en la plana, Mollet del Vallès, amb les seves velles cases entranyables, amb les noves construccions, amb les fàbriques. Mollet al bell mig de la plana.

Pareu l'orella amics. Des d'ací dalt de la serralada del Montseny potser ens arribarà el brogit i l'alegria noble de la festa de Mollet. D'aquest Mollet que, des de lluny, se'ns apareix transformat: moltes naus d'indústries que anys enrera ni tan sols es somniaven, molta gent nova que hi ha arribat. Però aquest Mollet és, ha de ser encara, aquell mateix Mollet de sempre, que avui, en aquesta bella festa, posa una mica d'amor i una mica de seny al viure frenètic del Vallès.

Alguns reptes en el present de Mollet i del Vallès

- a) La immigració i el creixement galopant *.
- b) Industrialització massiva. Empreses que fugen de Barcelona. Multinacionals que s'acosten a Barcelona. Que lluny queda la presència de la Pelleria Moderna Franco-Espanyola, que tan bé estudia la Mª Carme Macià en aquest volum V de *Notes*. Amb els problemes que hi hagueren, però, no obstant, vostra, de Mollet.
- c) Hi ha misèria al Vallès? Potser encara no. És la 1^a o la 2ª comarca més dinàmica de tot l'Estat espanyol pel que fa a l'evolució econòmica. Però en el llibre que presentem bé es parla de la pobresa a Mollet.
- d) Hi ha droga a Mollet, i al Vallès?
- e) Hi ha manca d'ideals en la joventut? Passotisme?
El testimoni dels meus alumnes del nocturn de l'Institut de Granollers em permet d'afirmar que els joves d'ara són com els de sempre. I que són capaços d'engrescar-se amb els ideals nobles quan algú els els proposa. No s'hauria de parlar més aviat de dimissió o de passotisme dels grans davant dels problemes dels joves?
- f) El repte de la demografia galopant del Nord de l'Àfrica davant la pobra demografia catalana. En tot cas, aquest repte l'haureu de resoldre els joves en un futur no gaire llunyà.
- g) Els dimonis familiars. El record —sovint obsessionadament present— de les lluites i les malevolences de tants anys enrera... L'enemic de debò jo penso que no és el partit polític contrari, ni els sindicats, ni els nouvinguts que malden a casa nostra, que és terreny desconegut per ells. El perill, l'enemic de debò, és aquell que no té cara, ni nom —o bé té totes les cares i tots els noms— i per això és capaç d'esborrar els nostres noms i fer-nos perdre la nostra identitat, si no som tots plegats i agermanats els que li fem front.
- h) Hi ha egoisme o solidaritat a Mollet, al Vallès? Podria ser que fos aquest el perill de debò. Perquè si hi ha més egoisme que solidaritat, passa alguna cosa «grave», que deia el pare dels Gonzalvo, que era un bon barcelonista (afeccionat al Barça), però que ben segur que no era gens *ego-ista*, (afeccionat al jo, «fan» de mi mateix).

* Vegeu a *Notes* vol. 2. Anàlisi de la població de Mollet del Vallès en el 1986. J.Gordi i P. Gordi (pàg. 47).

Recapitular el passat o somniar el futur

El llibre que presentem

Em va sobtar, fa pocs dies, aquest pensament de Thomas Jefferson, president dels Estats Units: «Prefereixo somniar en el futur que recapitular el passat».

És que els EEUU no tenen història, i per això la desprecien?

És un avís per no ancorar-se excessivament en la història?

Perquè nosaltres estem convençuts que també el passat és important. Per això aquests volums de Notes històriques a Mollet. Però això, el llibre que presentem.

Heu pensat que no hi ha cap vila dels EEUU que pugui parlar de mil·lenaris i de carreratsges, com ens en parla en Jaume Vilaginés? O bé de la història dels Sant Vicenç, com fa en Xavier Pérez?

Nosaltres pensem que la història és la mestra de la vida. Ja ens ho van ensenyar els romans! I diem que el poble que no té història no té identitat. I ens sentim molt nostres aquells versos profètics d'Evtutxenko, el gran poeta rus:

*«Voldria ser una mica antiquat
perquè el temps no m'esborri,
perquè els morts no s'avergonyeixin de mi,
ells que sabien el sentit antic i bo de la vida.*

Ens cal reassumir la nostra història: amb les nostres mancances, falles i defectes. Perquè és cert que hi ha hagut passions, odis, mort entre nosaltres. Però no la volguem recrear la nostra història. Ens toca forjar-ne una de nova. Si cal, ens toca inventar-la!

Jo no puc dir-vos com serà el Mollet del futur, el Vallès del futur. Molts de vosaltres sabeu millor que jo les dades, les previsions, les estructures... Però sí que està a les nostres mans que el Vallès i Mollet siguin solidaris i no egoistes. Això sí que ho podem forjar nosaltres, cadascun de nosaltres!

Algunes respostes

— Aquests volums que publiquen anyalment, la Sala Fiveller i l'Ajuntament, ja són una resposta. Ens ajuden a identificar-nos amb nosaltres mateixos, a saber qui som, a descobrir i delimitar els problemes d'avui i a intuir camins.

— L'esforç perquè els immigrants participin i s'incorporin en la vida dels pobles del Vallès, de Mollet; que no restin en barris aïllats. I aquest esforç l'han fet, el fan i l'hauran de fer l'Ajuntament, la Parròquia i totes les institucions.

— La previsió del futur, amb estudis ben fonamentats; la tasca de planificació del territori amb mira al bé comú, no tan sols dels habitants de cada poble sinó amb visió i treball mancomunat.

— Pel que fa a l'Església, és cert que hi ha un motiu objectiu d'esperança amb la creació de la nova demarcació episcopal del Vallès, amb el que això comporta de major presència del Bisbe i de major autonomia. Cal treballar amb il·lusió i encert en la delimitació dels nous arxiprestats. Cal una bona distribució de les tasques de servei entre els sacerdots i els laics.

La nostra responsabilitat

Ho acabo de llegir en els últims escrits de Martín Descalzo: «No podem arreglar el món, però sí que podem resoldre els problemes de casa nostra, la convivència amb els veïns».

Mai podrem dir: No hi ha res a fer! Perquè està tot per fer i tot depèn de les persones que ho facin.

Està malament l'ensenyament a casa nostra, sentim a dir una i altra vegada. I no l'arreglarem amb nous plans, ni amb noves nomenclatures. Dependrà de les persones que estimin el seu treball de mestre.

El futur del Vallès depèn de la planificació urbanística, de la bona xarxa de comunicacions, de la correcta distribució de la riquesa. Però depèn especialment de la qualitat de les persones del Vallès i dels seus dirigents.

Per això sí que val la pena de lluitar i de cansar-se, de «bregar» que deia Unamuno. Recordeu les paraules que va voler sobre la seva tomba:

*«Llévame Señor en tu pecho,
misterioso hogar.
Dormiré en el
que vengo deshecho
de tanto bregar»*

Penso que he dit masses paraules. Voldria haver-ne sabut dir una de sola, per vosaltres i sobretot per a mi. Potser aquella del poeta del Montseny: «Una mica d'amor i una mica de seny».

Potser encara millor la paraula que no es pronuncia amb els llavis: *la paraula de la nostra vida*, de la vida plena de coherència de cadascú de nosaltres.

Penso que ens pot ajudar, en aquesta coherència, en el nostre treball solidari i no egoista, el testimoni del vostre diaca Sant Vicenç. Demanem-li, amb paraules de Newman, que guardi els nostres passos cap el futur de Mollet. No pas per veure l'horitzó llunyà d'aquest futur, sinó perquè aprenguem a fer ben fet un sol pas, el d'avui, el del nostre temps.

AMB LA LLUNA PER BARRET

Josep Masats

A Joan Abelló.

Si de debò em va passar aquest fet que em va trasbalsar tant, va ser durant la nit de la Primera Lluna.

Havia de caure cap a mitjans de febrer, que és quan al Vietnam celebrem el Cap d'Any. La diada de la festa varia perquè el nostre calendari és lunar. Depenem, doncs, de les fases del petit satel·lit blanc.

En una nit tan assenyalada no podia dormir. Encara que no vulguis penses en com t'ha anat l'any que se'n va i en els misteris que t'amaga el que acaba de començar.

Des de la finestra de la meva habitació veia la nit sembrada d'estrelles i un tall de lluna, tendre i clar. Davant hi tinc el balcó de la senyora Fe Lin. Viu sola i cada matí conversa amb la cadenera que té en una gàbia de tronquets verds, penjada a tocar de la porta.

L'ocell dormia amb el cap sota l'ala com aquell que se'l tapa amb el coixí. De dies li veia el caparró vermell fins més enllà dels ulls, el bec pintat de negre i el que de les ales li lluia com l'or pulit. Era un mascle que refilava com el flabiol d'un àngel dels Set Cels.

La senyora Fe Lin n'estava molt, de la seva cadenera. Deia que els mascles són els bons cantaires. Les femelles no tant, perquè altra feina tenen ponent els ouets i tirant endavant la família. Les femelles són més útils. Els mascles passen l'estona cantant i fent-se veure. I només rutllen quan les femelles els exigeixen que participin tant com elles a fer el niu i a portar menjar a les cries.

De cop i volta vaig veure com la cadenera treia el cap de sota l'ala i s'eixorivia. Els bastonets de la gàbia reflectien un raget de lluna que ara hi tocava. Llavors em vaig adonar que una criatura menuda com mig llapis, amb capa i caputxa, obria la gàbia.

M'hi vaig haver de fixar molt bé. Vaig veure com s'abraçaven. L'ésser diminut era de forma humana, àgil i resplendent. No tenia ni idea de qui devia ser aquell estrany visitant.

Després va pujar dalt de la cadenera i van sortir volant. En un tres i no res els vaig veure creuar per davant del grill lletós de la lluna. Eren com un punt negre amb ales i volaven lliures i contents cap a la llibertat.

Em vaig passar la mà per la cara i em vaig pessigar la galta. No era cap somni. Estava ben desperta.

Quan vaig poder reaccionar vaig anar a la meua biblioteca a consultar-hi el *Tractat màgic de criatures menudes* del savi tibetà Gueshe Sunyata. Hi parla dels T'eis, Elfs, Ta Xuos, Gnoms, Patufets, Xings, Hòbbits, Culsdolla i dels Shihis. A la pàgina 1953 diu que durant la nit de la Primera Lluna es poden veure els Shihis si coincideixen una sèrie de fets.

Durant tot l'any són criatures invisibles, de l'alçada d'uns cinc dits els més alts, de forma humana reduïda i d'orelles llargues. Però si una nit tan assenyalada com l'última de l'any els toca la tènue llum de la Lluna, els pots veure.

L'endemà em vaig llevar cap a migdia. Era festa i no havia agafat el son fins que el Sol va enviar la Lluna a dormir.

Vaig veure al balcó del davant de casa la senyora Fe Lin que parlava sola. La dona em va explicar que aquella nit havia somiat que una criatura d'allò més petita, com un nanet prim i eixerit, d'un mig pam de mida, obria la porteta de la gàbia de la cadenera. I que s'ha llevat amoinada i convençuda que no la trobaria.

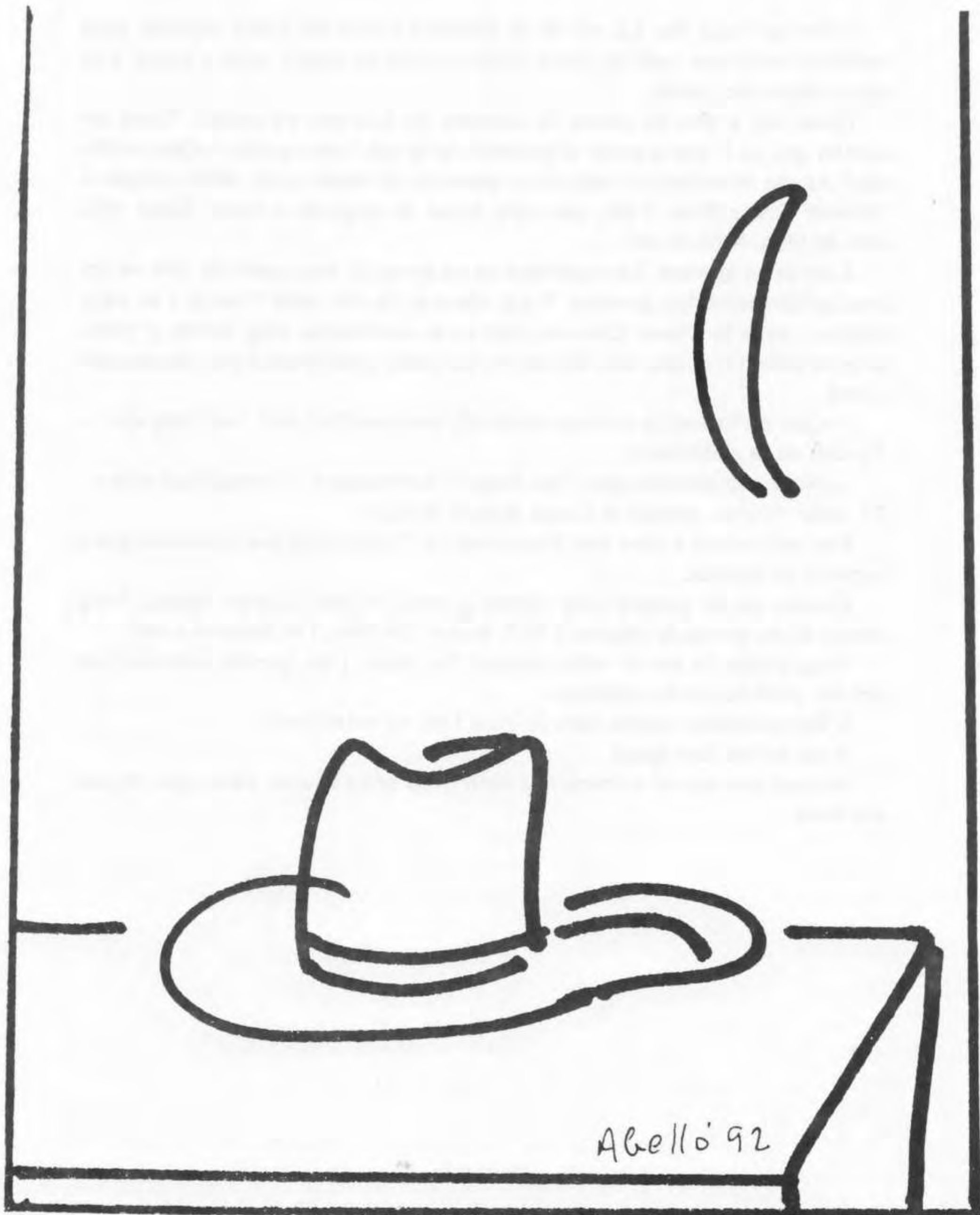
Jo li vaig dir que un savi saberut del Tibet ha escrit un llibre on diu que hi ha Shihis que alliberen els ocells engabiats.

Ella em va contestar que tot i que jo no tenia ales, estava ben tocada d'aquesta banda. Que tenia molts pardalets al cap, jo, i que li ensenyés el llibre on es parlava de Shihins i cadeneres.

Jo, satisfeta de poder deixar la senyora Fe Lin amb un pam de nas i de demostrar-li que la seva veïna no era cap ruca calçada i vestida, vaig córrer a buscar el *Tractat màgic de criatures menudes*. Vaig consultar la pàgina 1.953, però resulta que el llibràs acaba a la pàgina anterior, la 1.952, amb un *FI* gran, recargolat i de filets daurats.

Desconcertada i avergonyida em vaig prometre que cap altra nit de Cap d'Any espiaria per la finestra de casa. La propera o me n'aniria a ballar per carrers i places o em ficaria al llit tapada de cap i tot.

Estava ben decidida: l'any vinent el volia començar de bona Lluna.

I així ho vaig fer. La nit de la Primera Lluna de l'any següent vaig resoldre vestir-me amb la meva millor túnica de seda i anar a ballar a la plaça Major del poble.

Quan era a peu de carrer la senyora Fe Lin em va cridar. Tenia un ocellet que se li havia parat al palmell de la mà i em va dir: —Que no ho sap? Acaba de tornar la cadenera, cansada de veure món. M'ha vingut a felicitar l'Any Nou. I diu que se'n torna de seguida a volar lliure pels cels de Déu. Miri-se-la!

I me la va acostar. La cadenera es va posar al meu palmell. Em va fer pessigolles amb les potetes. Vaig aixecar la mà amb l'ocell i la vaig encarar cap a la Lluna. Llavors, dalt de la cadenera, vaig tornar a veure el petit shihin o el que fos. Ell em va fer adéu amb la mà i van emprendre el vol.

—Que no la veu la criatura menuda, senyora Fe Lin?! —li vaig dir—. Va dalt de la cadenera!

—Noia, em sembla que t'has begut l'enteniment —va replicar ella—. Tu veus visions, perquè la Lluna et puja al cap!

Em vaig sentir a dins una força com de l'altre món que m'arrossegava cap a la biblioteca.

Encara no sé perquè vaig córrer a obrir el vell *Tractat* tibetà. Vaig cercar-hi de pressa la pàgina 1.953, la dels Shihins, i hi tornava a ser!

Vaig cridar la meva veïna perquè ho llegís i en quedés convençuda del tot, però havia desaparegut.

S'havia tancat i barrat dins de casa i no va voler sortir.

A mi m'era ben igual.

Aquest nou any el començava amb molt bona Lluna. Tant, que encara em dura.

UN CAVALL COM NO N'HI HA

Josep Masats

A Cesc Bas, escultor.

Hi havia un nen que tenia un cavallet de cartró.

Hi jugava tot el dia. I a les nits de lluna plena sortien a cavalcar pel riu blanc de plata, amb pollancres i joncs d'un verd encès.

El nen va créixer, va anar a estudi i no es va creure més que el cavall de cartró pogués galopar per valls i muntanyes, ràpid i brillant.

El cavall de cartró es va sentir sol i avorrit. Havia perdut el seu amic.

A la vora del riu van començar a tenyir robes i pells. L'aigua va baixar-hi bruta i es van morir els arbres daurats i les flors blanques i liles de la riba.

I el cavall se'n va anar a córrer món i a conèixer altres bèsties i persones.

Amb els anys el nen va arribar a ser un homenàs. Vivía voltat de gent enfeïnada, però no trobava un amic de debò.

Llavors es recordava del primer i del més fidel que havia tingut. I del riu de barbs i granotes i de la vall sembrada de maragdes.

Un dia que estava més sol que mai, va dibuixar un cavall.

Una altra vegada el va pintar de coloraines.

Fins que, amb el cor i amb les mans, amb plàstics, ferros, pedres, fang i colors va fer un cavall ben plantat, com el que vivia en els seus somnis.

I el va dur a la mateixa escola on ell, molts anys abans, hi havia après de lletra. Volia que el seu fill i els altres nens i nenes que hi anaven veiessin el cavall.

L'home s'havia convertit en un escultor. I no es movia del costat del seu nou amic. S'hi passava dies i dies fent-li companyia.

La nit de Sant Joan de les fogueres, amb la lluna que feia el ple, li va semblar que l'escultura del cavall remenava la cua. No s'ho creia.

Després es va adonar que l'animal s'aixecava sobre les potes del darrera i renillava.

D'un salt va muntar el cavall i van córrer pel riu i pels turons. I van anar a visitar el país dels cavalls, verd, blau i resplendent.

I de nits encara hi tornen. Per la vall es veu un llamp amb estela blanca que travessa la fosca.

Sembla un somni. Són dos amics: L'home i el seu cavall lluminós.

LI XANG I EL PEIX DE PLATA

Josep Masats

*Al Li Xang de debò,
I a Joan Brossa,
amic dels mags.*

Li Xang era un mag que vivia al cor de la Xina imperial.

Li agradava pescar per viure, i menjava tan poc que amb un peix cada dos dies i un grapat d'arròs ja feia.

No es recordava de quan havia nascut, però explicava que feia uns noranta anys que pescava dia per altre.

Una vegada, quan la barbeta blanca i fina li arribava al melic, va pescar un peix de plata. Era prodigiós, àgil i brillant. Era un peix mai vist.

Li Xang feia jocs de mans amb bales de vidre, mocadors de seda de colors i cartes amb dracs pintats. Era conegut a la seva comarca, però amb el peix de plata es va fer famós arreu de la Xina.

La gent repetia el seu nom amb respecte, l'admiraven i el feien anar a fer jocs de mans per totes bandes de l'Imperi.

Un dia va actuar davant del Senyor d'una de les principals ciutats del país, on es patia una gran sequera.

—He fet venir els millors mags de la Xina, els més vells i els més savis. I cap no ha fet ploure —li va dir el gran Senyor Ian Tsé—. Tu t'hi veus en cor?

—Gran Senyor, jo, pobre de mi, només sé fer jocs màgics amb bales, cartes i mocadors.

—Però tu has pescat un peix de plata.

—Una vegada, gran Senyor, ja fa molts anys, tants que ni me'n recordo... Sóc tan vell...

—Ensenya'm el peix, o ets un fals mag?

—El vaig tornar a l'aigua, gran Senyor, un peix de plata no es pot menjar...

—I que n'ets de ximple, t'hauries fet ric.

—Jo només sé pescar... I fer jocs de mans, gran Senyor.

—Tu ets un farsant, i no el principal mag de la Xina. T'he fet venir perquè fessis ploure o fessis brollar una font i no pots ni ensenyar-me el peix de plata! Si durant tot el dia d'avui no ets capaç de fer que torni l'aigua a la nostra terra, et faré bastonejar i et tancaré dins d'un pou sec.

—Pietat, gran Senyor Sóc vell i només sé pescar i fer jocs de mans.

I el van deixar sol. Li Xang estava trist. Havia passat el migdia, corria la tarda i el sol començava a baixar al seu llit.

Quan li quedava una hora de llum, s'assegué al peu d'un taronger vell i pansit, com ara ell mateix.

Li Xang tancà els ulls, medità i en somnis veié el peix de plata.

En fer-se fosc agafà un branquilló sec del taronger, hi lligà un tros de cordill amb un ham i com a esquer hi posà una boleta d'arròs pastat.

I va llançar l'ham i el fil al riu sec de la ciutat. L'ham caigué entre les pedres i el fang clivellat del fons del riu.

De seguida es va fer una rotllana de badocs al voltant del vell pescador. La gent se'n reia i fins i tot alguns li van dir: avi que repapieges, mag de pa sucats amb oli i sac de mentides.

Al cap d'una estona el mag va pescar un peix de plata. Era el mateix que havia deixat anar feia molts anys.

I en treure el peix del riu, l'aigua va tornar a baixar-hi fresca i bona.

En saber-ho el gran Senyor, acompanyat de la seva guàrdia, va córrer cap a la riba del riu on hi havia Li Xang.

—Sou el millor mag de la Xina, Li Xang —li va dir Ian Tsé—. Heu fet baixar aigua pel riu sec de mesos sense ploure ni una gota. Això s'escriurà als Llibres Sagrats i es recordarà tota la vida. Demaneu-me el que vulgueu que us ho concediré.

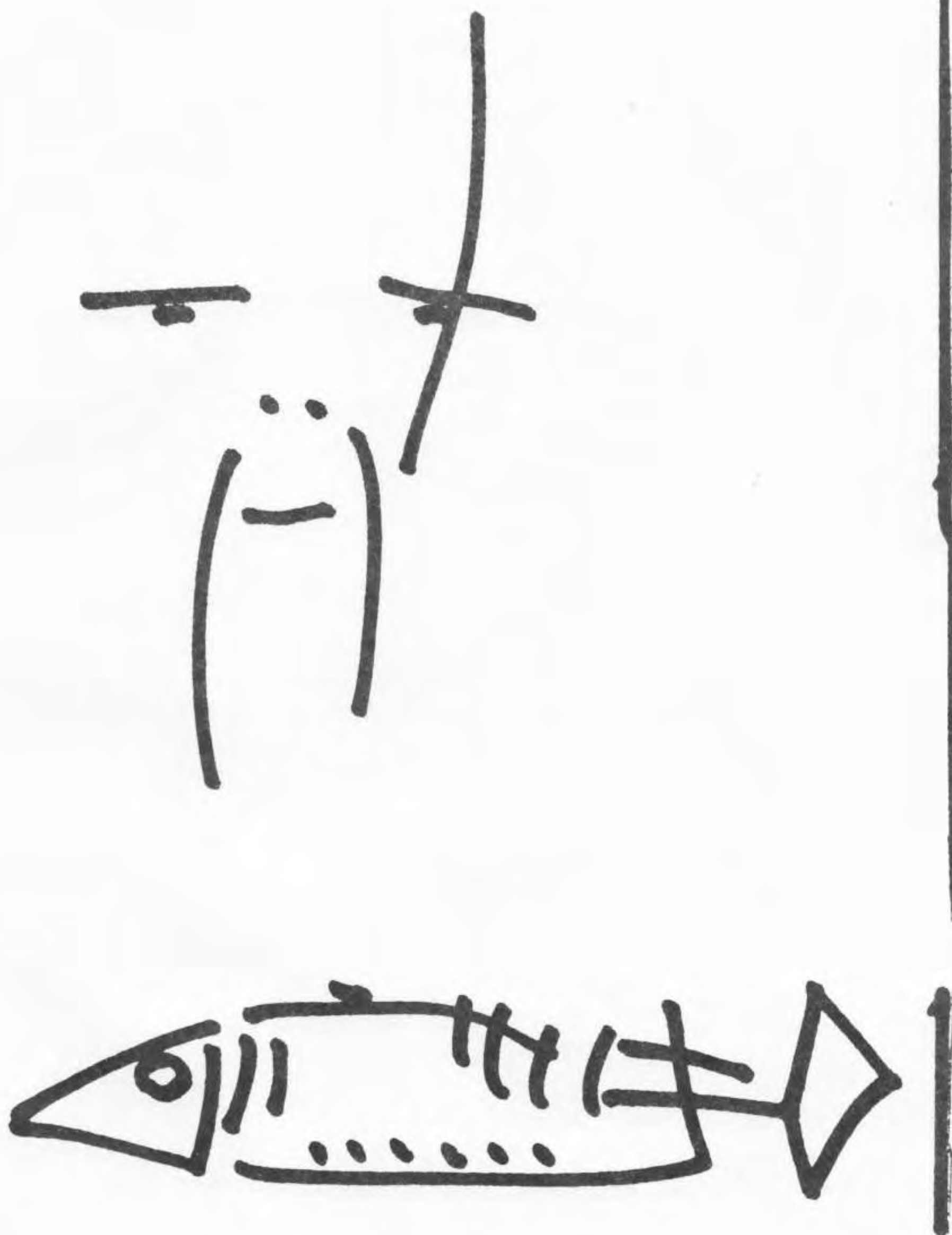
—Puc deixar anar el peix, gran Senyor?

—Si aquest és el vostre desig, Li Xang. Encara que l'hauria volgut per a mi. És una joia vivent. I d'un valor incalculable. Però us he concedit un desig i no us ho puc privar.

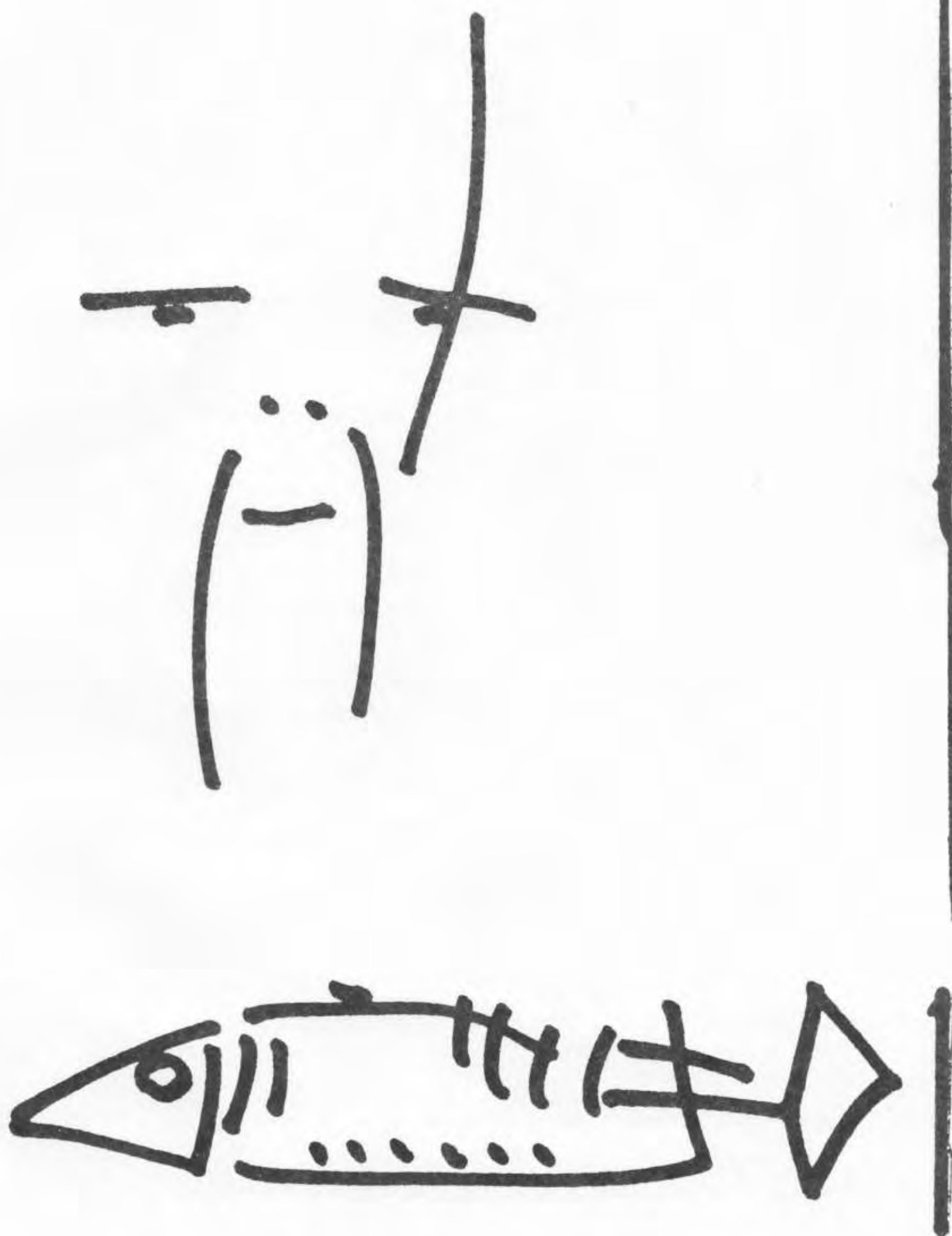
Li Xang va enfonsar les mans generoses en l'aigua del riu i el peix va fugir amb un cop de cua lluent.

—Per què heu deixat anar el peix, Li Xang?— li preguntà el poderós.

—Oh, gran Senyor, li he dat la llibertat perquè el Peix de Plata és el Déu de l'Aigua dels Rius de la Xina. Amb ell nedant-hi content, poca o molta, sempre hi baixarà una aigua clara i regalada.

Agelló 92

Agelló 92

RELACIÓ DE TEMES TRACTATS EN ELS VOLUMS ANTERIORS

VOLUM 1

	Pàg.
— Introducció geogràfica, <i>Josep Gordi</i>	9
— Orígens i formació del Municipi de Mollet del Vallès, <i>Joan Galtés</i> ..	15
— Comentari del Capbreu de Mollet del Vallès, <i>Jaume Vilaginés</i>	19
— El retaule de Sant Vicenç: noves aportacions per a la seva història, <i>Pere Castaño</i>	25
— El senyal heràldic de Mollet del Vallès, <i>Joan Galtés</i>	33
— La Segona República a Mollet, <i>Maria Àngela Massager i Arimón</i>	39
— Observacions climàtiques a Mollet, <i>Josep Gordi</i>	45

VOLUM 2

— Mir de Mollet: un senyor feudal del segle XII, <i>Jaume Vilaginés</i>	11
— Mollet i el Vallès durant la Guerra contra Joan II (1462-1472), <i>Mercè Rosell</i>	17
— Els comportaments de la població de Martorelles davant la mort (1700-1750), <i>Diego Granado</i>	25
— Anàlisi de la població de Mollet del Vallès en el 1986, <i>Josep Gordi i Pere Gordi</i>	31
— Mercè Rodoreda, sempre, <i>Josep Masats</i>	51
— «L'Estació». Conte de <i>Mercè Rodoreda</i>	59

VOLUM 3

	Pàg.
— Berenguer de «Bannalocha». Batlle episcopal de Mollet, <i>Jaume Vilaginés i Segura</i>	9
— Simó de Mollet. Rector de l'Ametlla del Vallès (1296-1344), <i>Antoni Bassolas</i>	19
— L'Estructura del testament a dues comunitats rurals: Martorelles i Sant Pere de Vilamajor (1700-1750), <i>Diego Granado</i>	35
— Cronologia d'alcaldes de Mollet del Vallès (1821-1987), <i>Isidre García</i>	43
— Notes sobre el planejament urbanístic de Mollet del Vallès, <i>Josep Gordi i Pere Gordi</i>	51
— Francesc Folguera i Grassi, arquitecte, <i>Joan Ventura</i>	63
— Un llibre són paraules que volen abraçar un tros de vida, <i>Josep Masats</i>	73

VOLUM 4

— Els templers al Vallès, <i>Jaume Vilaginés</i>	7
— Sant Fost i la Cartoixa de Montalegre, <i>Xavier Perez i Gómez</i>	29
— Aproximació a la vida i obra de Vicenç Plantada, <i>Josep Masats</i>	37
— Josep Goday i Casals, arquitecte, <i>Joan Ventura</i>	45
— Un rabassaire a l'alcaldia, Feliu Tura, <i>Carme Pi</i>	51
— Mollet del Vallès durant la II República: el Bienni negre (1934-1936), <i>Joan Corbalán</i>	71
— Un rector de Mollet en temps malastrucs: Mn. Josep Casanovas (1934-1946), <i>Joan Galtés</i>	81
— Estudi de les relacions intermunicipals de treball de Mollet i rodalies, <i>Josep Gordi i Josep Lloret</i>	85
— L'Escola pública primària de Mollet del Vallès en el segle XIX, <i>Joan Corbalán</i>	97
— Inicis, fundació i desenvolupament de la Caixa d'Estalvi i Previsió Molletense (1907-1928 i 1940), <i>Frederic Ros</i>	107
— Ràdio Mollet, una realitat a mig gas, <i>Jaume Barberà</i>	117

VOLUM 5

Pàg.

— Dues mirades retrospectives: Mil·lenari i Carreratge, <i>Jaume Vilaginés</i>	9
— Els Sant Vicenç, senyors de Cabanyes i de Mogoda, <i>Xavier Pérez</i>	19
— L'alcalde Fortuny, <i>Anna Bosch</i>	37
— Els primers anys de l'empresa «Tenería Moderna Franco-Española» de Mollet del Vallès, <i>Mre Carme Macià</i>	61
— L'Hostal de la Marinette, <i>Josep Mre Blanch</i>	75
— Domènech Sugrañes i Gras, Arquitecte, <i>Joan Ventura</i>	87
— El medi ambient en el Vallès Oriental-I, <i>Josep Gordi i</i> <i>Josep Lloret</i>	93
— La pobresa a Mollet, <i>Santi Villanueva</i>	101
— Els inicis del Bàsquet a Mollet del Vallès, <i>Josep Masats</i>	113
— Relació de temes tractats en els volums anteriors	119

